

Worldwide Travel, Inc.

Your One Stop Shop For International Travel Needs

Michigan Office Serving Community Since 1975.
29211 Ford Rd.
Garden City, MI 48135
Tel: 734-525-7304
Toll Free: 800-504-3044
Fax: 866-300-9725

Lowest Fare Guaranteed

Los Angeles Office
2701 E. Chapman Ave.
Ste. No. 108, Fullerton, CA 92831
Phone: 714-449-7766
Toll Free: 866-889-1203
Fax: 714-449-7767

SELLING MOTELS IS OUR ONLY BUSINESS

Howard Johnson Louisiana
41 Units, Interior Corridor
I-10 Exit Location
Asking \$2,850,000
Seller Financing

Bob Seth
408.807.9784

INDUS VALLEY INVESTMENTS

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

Punjab Times, Vol 10, Issue 22, May 30, 2009

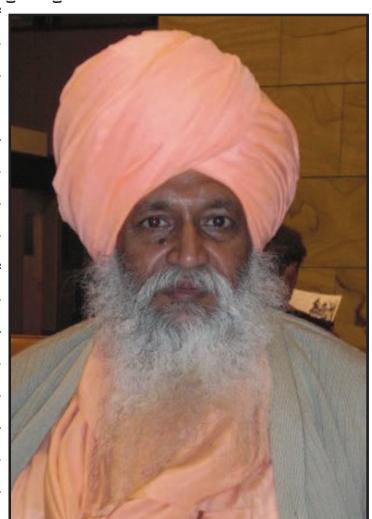
20451 N Plum Grove Rd. Palatine, IL 60074

Email: punjabtimes1@sbcglobal.net
www.punjabtimesusa.com

ਡੇਰਾ ਬੱਲਾਂ ਵਾਲੇ ਸੰਤਾਂ 'ਤੇ ਹਮਲੇ ਪਿੱਛੋਂ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਵਿਆਪਕ ਹਿੱਸਾ

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਨਿਊਜ਼ ਸਰਵਿਸ

ਆਸਟਰੀਆ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਆਨਾ ਵਿਚ ਰਵਿਆਸੀਆ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਇਕ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿਚ ਡੇਰਾ ਸੱਚਖੰਡ ਬੱਲਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸੰਤ ਨਿਰਜਣਾਸ ਅਤੇ ਸੰਤ ਰਾਮਾਨਦ ਉਪਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਾਪਰੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੇ ਨਾ ਸਿਰਫ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਲੁਕ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ, ਸਗੋਂ ਚਾਰ-ਪੰਜ ਸਹਿਰਿਆਂ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਕਰਾਵੇਂਦੂ ਨੇ ਜੁਨ 1984 ਦੀ ਯਾਦ ਤਾਜ਼ਾ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਦਿਲਿਤ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਜਿੰਨਾ ਵਿਆਪਕ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਜਾਹਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਜਿਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਸਤਾਂ-ਫੁਕ ਕੀਤੀ, ਉਸ ਨਾਲ ਡੇਰਾ ਸੱਚਾ ਸੰਦਾ ਖਿਲਾਫ ਉੱਠੇ ਸਿੱਖ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਅਤੇ ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਹੋਏ ਪੰਜਾਬ ਬੰਦ ਦੀ ਵੀ ਯਾਦ ਮੁੜ ਤਾਜ਼ੀ ਹੋ ਗਈ। 24 ਮਈ ਨੂੰ ਵਾਪਰੀ ਇਸ ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਿਟੇ ਵਜੋਂ ਇਸੇ ਸਾਮ ਵਿਆਪਕ ਭੰਨ-ਤੋੜ ਹੋਈ ਅਤੇ ਜਲੰਧਰ ਸਹਿਰ ਵਿਚ ਹੀ ਦਰਜਨਾਂ ਕਾਰਾਂ ਸਾੜ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਵਾਹਨਾਂ ਤੇ ਰੇਲਾਵੇ ਦੀ ਆਵਾਜਾਈ ਰੋਕੀ ਗਈ। ਹਿੱਸਾ ਤੇ ਤੇੜ ਫੇਝ ਕਾਰਨ ਦੋ ਦਿਨ ਤਕ ਸੜਕੀ ਅਤੇ ਰੇਲਾਵੇ ਆਵਾਜਾਈ ਰੁਕੀ ਰਹੀ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹੋਈ ਇਸ ਹਿੱਸਾ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਹੋਰ ਜਖਮੀ ਹੋ ਗਏ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਆਰਥਕਤਾ ਨੂੰ 7000 ਕਰੋੜ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਫੱਲਣਾ ਪਿਆ ਹੈ।

ਸੰਤ ਰਾਮਾਨਦ

40000 ਮੁਸਾਫਿਰ ਵਖ ਵਖ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਫੇਸੇ ਰਹੇ। ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੌਰਾਨ ਹੋਈ ਭੰਨ-ਤੋੜ ਅਤੇ ਮਾਰਕੁਟਾਈ ਵਿਚ ਫਿਲੋਰ, ਜਲੰਧਰ, ਲਾਂਬੜਾ ਵਿਖੇ ਤਿੰਨ ਮੌਤਾਂ ਹੋਈਆਂ। 26 ਮਈ ਨੂੰ ਮਲੋਟ ਵਿਚ ਸੁੱਧਿਆ ਦਸਤਿਆਂ ਵਲੋਂ ਚਲਾਈ ਗਈ ਗੱਲੀ ਨਾਲ ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਗੰਭੀਰ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜਖਮੀ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਲੁਧਿਆਣੇ ਦੇ ਇਕ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਲੋਕ ਜਖਮੀ ਵੀ ਹੋਏ ਅਤੇ ਵਾਹਨ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਏ। ਜਲੰਧਰ ਰੇਲਾਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਉੱਪਰ ਰੇਲ ਗੱਡੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਅੱਗ ਲਗਾਈ ਗਈ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਭਾਵੇਂ ਹਾਲਾਤ ਉਪਰ ਕਾਬੂ ਪਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਪਰ ਮੁਫ਼ਤ ਵਿਚ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਵਿਚ ਵਿਖਾਈ ਗਈ ਫਿਲ-ਮੱਠ ਨੇ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੱਧੇ ਵਿਗਫ਼ਨ ਦੀ ਇਸ਼ਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ। ਲਾਗਤਾਰ ਵਿਗਫ਼ ਰਹੇ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਿਰਫ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਤਾਜਿਆ, ਸਗੋਂ ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਦੱਖਲ ਦਿੰਦਿਆਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹਾਲਾਤ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਰਫਿਉ ਵਿਚ ਵੀ ਲੋਕ ਤੁਰੇ ਫਿਰਦੇ ਵਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਖਣਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਗਫ਼ਨ ਕਾਰਨ ਕਰਫਿਉ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਕੇਂਦਰੀ ਸੁੱਧਿਆ ਫੇਰਸਾਂ ਦੀਆਂ 15 ਬਟਾਲੀਆਂ ਪੰਜਾਬ ਭੇਜੀਆਂ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਫੇਰਸ ਭੇਜਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕੁਝ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਫੌਜ ਨੂੰ ਵੀ ਚੋਕਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਨਕੋਦਰ ਰੋਡ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਫੌਜ ਵਲੋਂ ਫਲੈਗ ਮਾਰਚ ਵੀ

(ਬਾਕੀ ਸਫ਼ਾ 6 ਉੱਤੇ)

ਵਿਆਨਾ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਡੇਰਾ ਬੱਲਾਂ ਦੇ ਰੋਹ ਵਿਚ ਆਏ ਸੁਰਧਾਲੂ

ਜਾਤਾਂ ਦੁਆਲੇ ਬੁਣੇ ਜਾ ਰਹੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ 'ਪਰਮ'

ਜਸਵੀਰ ਸਿੰਘ ਸ਼੍ਰੀਗੀ

ਜਲੰਧਰ: ਹਰ ਧਰਮ ਵਿਚ ਸਮਾਂ ਗੁਜਰਨ ਨਾਲ ਕੁਝ ਸ਼ਾਖਾਵਾਂ ਫੁੱਟ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਂਝ ਇਹ ਅਮਲ ਕਿਸੇ ਹੱਦ ਤੱਕ ਕੁਦਰਤੀ ਹੈ, ਤੇ ਬਾਕੀ ਧਰਮਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਵਾਪਰਿਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਾਖਾਵਾਂ ਦਾ ਮੂਲ ਭਾਵੇਂ ਸੁੱਧਿਆਂ ਪਾਰਮ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਸਦੀ ਆਪਣੀ ਛੋਟੀ ਹੋਂਦ ਆਪਣੇ ਮੂਲ ਨਾਲੋਂ ਕੁਝ ਵੱਖਰੀ ਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹੋ ਕੁਝ ਪਿਛਲੇ ਪੰਜ ਕੁ ਸੌ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਨਾਲ ਵੀ ਵਾਪਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਿਆਂਕੇ ਧਰਮਾਂ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਾਖਾਵਾਂ ਨਾਲ ਮੱਤਭੇਦਾਂ ਨੂੰ ਮਿਟਾਉਣ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਕੀਤੀ ਵੀ ਫੌਜੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਸਗੋਂ ਹਰ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਗੱਲਬਾਤ ਵਾਲੇ ਤੇ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਕਾਲ ਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਆਵਾਜਾਈ, ਨਾਮਧਾਰੀ, ਆਦਿ ਸਿੱਖ ਪੁਨਰ ਉਥਾਨ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਤੁਰੀਆਂ।

ਸਿੱਖ ਪੁਨਰ ਉਥਾਨ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਫਾਕਤਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈਆਂ। ਰਵਿਆਸੀਆ ਲਹਿਰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਭਗਤ ਰਵਿਆਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮੰਨ ਕੇ ਆਪਣੀ ਵੱਖਰੀ ਪਹਿਚਾਣ ਸਿਰਜਣ ਵਲ ਰੁਚਿਤ ਦਾਲਿਤ ਲਹਿਰ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਵਲੋਂ ਆਪਣੇ ਡੇਰਿਆਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਮਰਿਆਦਾ ਇਸ ਦੀ ਆਪਣੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਧਾਰਮਿਕ ਪਹਿਚਾਣ ਇਸ ਲਹਿਰ ਨੇ ਅਸਲ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਿਰਜ ਲਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿੰਨੀ ਵਿਆਪਕ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਇਸ ਦਾ ਪਤਾ ਵਿਆਨਾ ਵਾਲੀ

(ਬਾਕੀ ਸਫ਼ਾ 6 ਉੱਤੇ)

North American Truck Stop

ਖੁਸ਼ਬਰੀ! ਖੁਸ਼ਬਰੀ!! ਖੁਸ਼ਬਰੀ!!!

ਕੈਰੀਅਰ ਬਰਮੋਕਿੰਗ ਐਂਡ
ਕੈਰੀਅਰ ਯੂਨਿਟ
ਇੰਜਨ ਇੱਬੇ ਸਸਤੇ ਭਾਅ
ਉਤੇ ਬਦਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ

909-350-3310, 909-697-5808

balwindernats@yahoo.com

14320 Slover Ave., Fontana, CA 92337

MICHIGAN WORKS APPROVED!

ALL STARS

★ TRUCK DRIVING SCHOOL INC ★
151 MILITARY ST. ★ DETROIT, MI 48209
313-841-2222

CDL A, B, P & S WITH AIR BRAKE

CDL LICENSING IN JUST 3 WEEKS!

WE OFFER FULL TIME, PART TIME, AND WEEKEND CLASSES TO ACCOMMODATE YOUR SCHEDULING NEEDS

- ★ Assist in job placement
- ★ Flexible hours , fit your Schedule
- ★ More than 25 years experience
- ★ UP TO \$750 TO \$900 PER WEEK!
- ★ REFRESHER COURSES AVAILABLE
- ★ ONE-ON-ONE TRAINING

VISIT US ONLINE AT ALLSTARSCDL.COM
EMAIL US AT WWW.ALLSTARSTRUCKSCHOOL@YAHOO.COM

NO WAITING!

WE ARE AFFILIATED WITH NWLB

ਦੇਗ ਤੇਗ ਫਤਹਿ

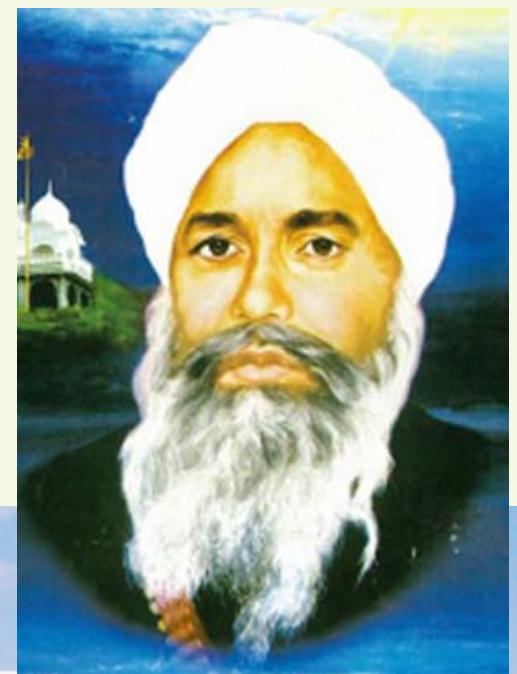
੧੯ੰ ਸੇਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ

ਪੰਥ ਕੀ ਜੀਤ

ਕਬੀਰ ਸੇਵਾ ਕੁ ਦੁਇ ਭਲੇ ਏਕੁ ਸੰਤੁ ਇਕੁ ਰਾਮ॥
ਰਾਮ ਜੁ ਦਾਤਾ ਮੁਕਤਿ ਕੋ ਸੰਤੁ ਜਪਾਵੈ ਨਾਮ॥

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ 59ਵੀਂ ਬਰਸੀ

ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਵਿਚ ਸੰਤ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮੁਰਾਲੇਵਾਲੇ ਇਕ ਅਜਿਹੀ ਅਦੁੱਤੀ ਸੁਖਸੀਅਤ ਹੋਏ ਹਨ, ਜੋ ਦੈਵੀ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਭੰਡਾਰ ਅਤੇ ਪਰਉਪਕਾਰ ਦੀ ਮੂਰਤ ਸਨ। ਗੁਰਮਤਿ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਹੀ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ ਦੀ ਲਹਿਰ ਚਲਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਫੁਲਵਾੜੀ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਇਆ। ਉਹ 1926 ਤੋਂ 1950 ਤੱਕ ਸ੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਰਹੇ ਅਤੇ 1937 ਤੋਂ 1945 ਵਿਚ ਦੋ ਵਾਰ ਪੰਜਾਬ ਅਸੰਬਲੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਬਣੇ। ਵਿਦਿਆ ਦਾ ਚਾਨਣ ਵੰਡਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਈ ਸਕੂਲ ਬਣਵਾਏ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਲੁਬਾਣਾ ਬਰਾਦਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਸਦਕਾ ਹੀ ਅੱਜ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਉਜਵਲ ਇਤਿਹਾਸ ਸਿਰਜ ਰਹੀ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੀ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ,

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ॥

ਆਪ ਸਮੂਹ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਪੂਰਨ ਸੰਤ ਮਹਾਪੁਰਖ ਬਾਬਾ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਮੁਰਾਲੇ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ 59ਵੀਂ ਬਰਸੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਿੱਖ ਟੈਂਪਲ ਆਫ ਵਿਸਕਾਨਸਿਨ, 7512 ਸਾਊਥ ਹਾਵੇਲ ਐਵਨਿਊ, ਓਕ ਕੋਰੀਕ ਵਿਖੇ ਗੁਰੂ ਲਾਏ ਰੇ ਸੇਵਾ ਸੁਸਾਇਟੀ ਬਾਬਾ ਮੱਖਣ ਸ਼ਾਹ ਲੁਬਾਣਾ ਵਲੋਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਆਪ ਸਮੂਹ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਇਕ ਮੇਲੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮਨਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਹਾਜ਼ਰੀਆਂ ਭਰ ਕੇ ਆਪ ਸਭ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਲਾਹਾ ਲੈਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

12 ਜੂਨ, 2009-ਅੰਡ ਸ੍ਰੀ ਅੰਡ ਪਾਠ ਸਾਹਿਬ: ਸਵੇਰੇ 9:30 ਵਜੇ
14 ਜੂਨ, 2009-ਭੋਗ ਸ੍ਰੀ ਅੰਡ ਪਾਠ ਸਾਹਿਬ: ਸਵੇਰੇ 9:30 ਵਜੇ

ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੀਰਤਨ: ਸਵੇਰੇ 9:30 ਤੋਂ ਸਵੇਰੇ 10:30 ਵਜੇ ਤੱਕ
ਸਮਾਪਤੀ: ਬਾਅਦ ਦੁਪਹਿਰ 3:30 ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 4 ਵਜੇ ਤੱਕ

ਕੀਰਤਨੀ ਜਥੇ ਅਤੇ ਕਥਾਕਾਰ

ਹਜ਼ੂਰੀ ਰਾਗੀ ਭਾਈ ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਸਪੈਸ਼ਲ ਜਥਾ ਅਕਾਲ ਅਕੈਡਮੀ ਬੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਢਾਡੀ ਜਥਾ
ਕਥਾਵਾਚਕ ਗਿਆਨੀ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੁਖਮੀ
ਕੀਰਤਨੀ ਜਥਾ ਭਾਈ ਕਮਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕੋਮਲ
ਬੀਬੀ ਪੂਜਾ ਧਾਲੀਵਾਲ

ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਕਾਲ ਕਰੋ
419-699-9055, 262-370-2428,
262-930-2523, 414-736-6580,
414-393-7331, 414-788-0026,
414-430-4346, 414-481-7486

E-mail: sachaguruladhore@yahoo.com

ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ
ਦਾ ਵੇਰਵਾ

ਸਮੂਹ ਸੇਵਾਦਾਰ

ਗੁਰੂ ਲਾਏ ਰੇ ਸੇਵਾ ਸੁਸਾਇਟੀ ਬਾਬਾ ਮੱਖਣ ਸ਼ਾਹ ਲੁਬਾਣਾ ਮਿਲਵਾਕੀ (ਵਿਸਕਾਨਸਿਨ)

ਸਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸਾ
ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗੋਲਡੀ
ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ
ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਮਿਆਣੀ

ਕਸ਼ਮੀਰ ਸਿੰਘ ਨੀਲਾ
ਜੱਗੀ ਸਿੰਘ ਘੋੜੜਾ
ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਿੰਦ
ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭਦਾਸ

ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਲੇਮਪੁਰ
ਕੇ ਪੀ ਸਿੰਘ ਕਵੀ
ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਲਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

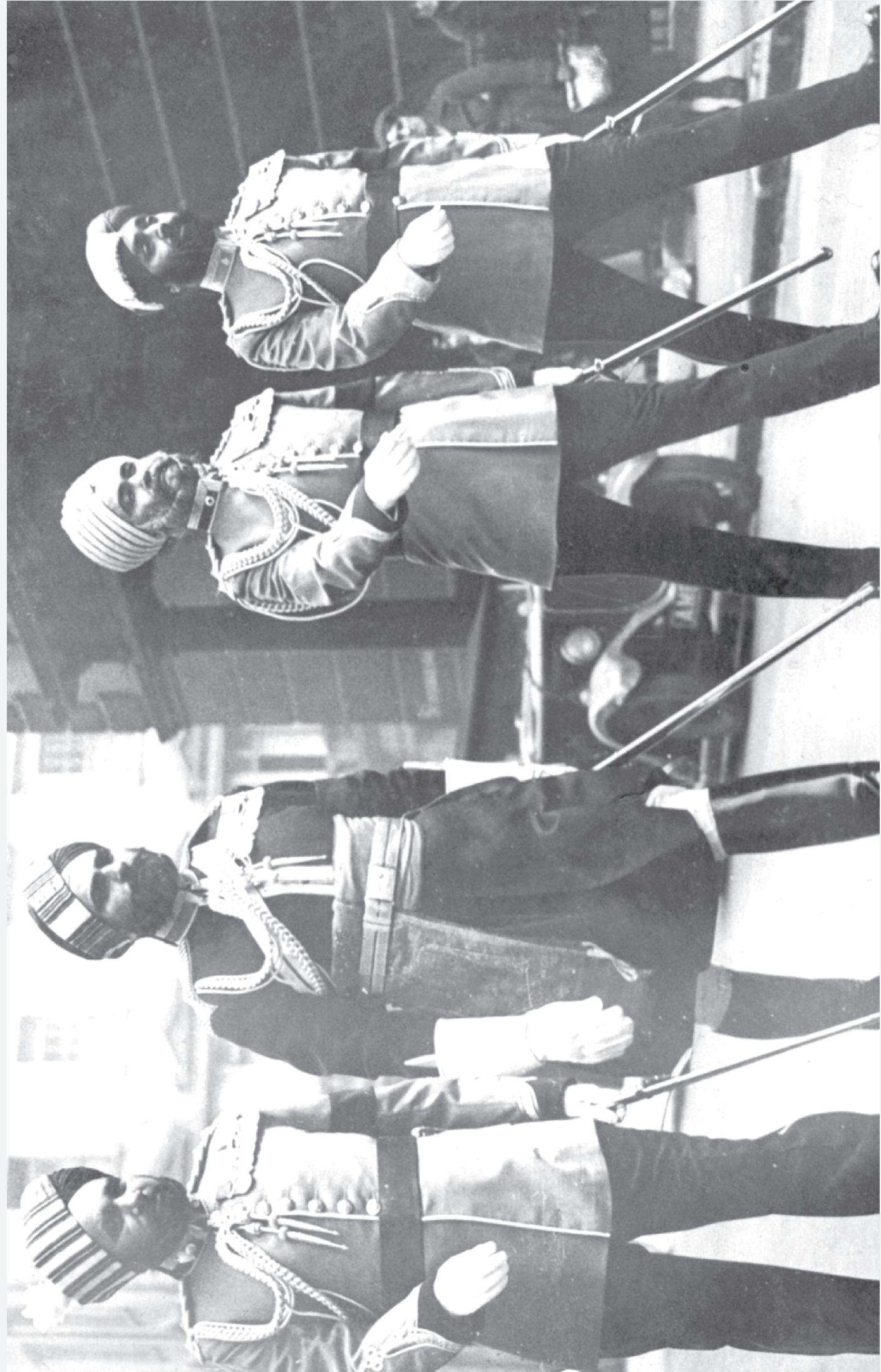
ਦਵਿੰਦਰ ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ
ਨਰਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ
ਚਮਨ ਸਿੰਘ ਬਾਵਾ
ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ

ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਭਦਾਸ
ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜਿੰਦੀ
ਦਿਲਬਾਗ ਸਿੰਘ ਲਾਡੀ,
ਪ੍ਰੀਤੀ ਅਤੇ ਟੀਟੂ

ਸਤਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕਾਲੇਕਾ, ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਸਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਭੁੱਟਾ, ਹਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਿੱਟਾ, ਨਵਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਨਵੀ, ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਘੁੱਟੀ, ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕਿੰਦ, ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਅਤੇ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੱਥੂ, ਸਵਰਾਜ ਸਿੰਘ, ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭੁੰਗਾ, ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਭੋਲਾ, ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਚੀ, ਹਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੱਸੀ, ਹਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕਿੱਟੂ, ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੰਮਾ, ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬੱਬੀ, ਮਹਿੰਦਰਾ ਇੰਕ., ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ, ਲਖਵੀਰ ਸਿੰਘ, ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਟਾਂਡਾ ਰਾਮ ਸਹਾਏ, ਲਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਲਾਲੀ, ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵਿੱਲੋਂ, ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪਾਲਾ, ਜਸਕਰਨ ਸਿੰਘ ਜੱਸੀ, ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ, ਰਣਦੀਪ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਰਿੰਕੂ, ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਬੋਪਾਰਾਏ, ਹਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਅਰੋੜਾ, ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਮਿੱਕਾ ਸਲੇਮਪੁਰੀ, ਬਲਵੀਰ ਸਿੰਘ ਰਾਣਾ ਸਲੇਮਪੁਰੀ, ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾਕਲਾਂ

ਸਮੁਚਾ ਸਿੱਖ ਨਿਰੀ ਸੂਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਕਰਦਿਆਂ

“ਪਿਛਲੀਆਂ ਦੋ ਸੰਸਾਰ ਨੰਗਾਂ ਵਿਚ ਬਰਤਾਨੀਆ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਆਤਿਰ 83,005 ਦਸਤਾਰਧਾਰੀ ਸਿੱਖ ਫੌਜੀਆਂ ਨੇ ਜਾਨਾਂ ਵਾਰੀਆਂ ਅਤੇ 109045 ਜਥਮੀ ਹੋ ਗਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਗੇਲੀਆਂ ਦੀ ਵਾਛੜ ਅੱਗੇ ਆਘੜੀ ਹਿਫਾਜ਼ਤ ਲਈ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਦਸਤਾਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ” ਇਹ ਸੁਖਦ ਹਨ ਜਨਰਲ ਸਰ ਫੌਰਨਕ ਮੈਸਰਵੀ ਕੇ.ਸੀ.ਐਸ.ਆਈ., ਕੇ.ਬੀ.ਈ., ਸੀ.ਬੀ., ਡੀ.ਐਸ.ਓ. ਦੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੁਜੀ ਸੰਸਾਰ ਜੰਗ ਸਮੇਂ ਸਿੱਖ ਹੈਜੀਮੈਂਟ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ।

ਸਿੱਖ ਰਿਲੀਜ਼ੀਅਸ ਸੁਸਾਇਟੀ, ਸ਼ਿਕਾਗੋ
(ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪੈਲਾਟਾਈਨ) ਵਲੋਂ ਜਾਰੀ

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਕਟੋਰੀਆ ਕਰਾਸ ਵਿਜੇਤਾ ਸਿੱਖ ਈਸਰ ਸਿੰਘ ਵੀ ਸੀ (ਐਨ ਸੱਜੇ) ਤਿੰਨ ਹੋਰ ਵੱਡੇ ਸਨਮਾਨਯੋਗ ਅਫਸਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਵਾਈਟ ਗਲ ਵਿਚ 5 ਅਹੀਂ ਲੰਡਨ ਰਹੇ। ਉਹ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਅਰਦਲੀ ਅਫਸਰਾਂ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਚੁਣੇ ਗਏ ਵਾਇਸਰਾਏ ਦੇ ਕਾਮਸੰਡ ਅਫਸਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਸਨ। www.unitedsikhs.org

ਅਣਬੱਕ ਸਮਾਜਿਕ ਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਆਗੂ ਸਨ ਸੰਤ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ

ਸੰਤ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਮੁਰਾਲੇ ਵਾਲੇ ਲੁਬਾਣਾ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਹਿਮ ਸਮਾਜਿਕ, ਸਿਆਸੀ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਆਗੂ ਹੋਏ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਉਭਾਰ ਲਈ 20ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਅਧ੍ਯਾਤ ਦੌਰਾਨ ਅਣਬੱਕ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਭਾਵੇਂ ਸੰਤ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਲੁਬਾਣਾ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਆਗੂ ਵਜੋਂ ਉਭਰੇ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰਸਾਏ ਮਾਰਗ 'ਤੇ ਚੱਲਦਿਆਂ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਤੋਂ ਉਪਰ ਉਠਣ ਦਾ ਹੋਰਾ ਦਿੱਤਾ। ਸੰਤ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ 1926 ਤੋਂ 1950 ਤੱਕ ਸ੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਬਣੇ। 1937 ਅਤੇ 1945 ਵਿਚ ਉਹ ਦੋ ਵਾਰ

ਬੋਰਡ ਅਤੇ ਭਾਈ ਮਹਿਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਹਮਾਇਤੀਆਂ ਵਿਚਾਲੇ ਦੂਰੀ ਹੋਰ ਵਧੀ

ਸਿਕਾਗੋ: ਇਥੋਂ ਦੇ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਪੈਲਾਈਨ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥੀ ਭਾਈ ਮਹਿਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸੇਵਾਖੁਕਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਅਤੇ ਭਾਈ ਦੇ ਹਮਾਇਤੀਆਂ ਵਿਚਾਲੇ ਵਿਰੋਧ ਉਦੋਂ ਹੋਰ ਵੀ ਠਿੱਖਾ ਹੋ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਲੰਘੇ ਸਨਿਚਰਵਾਰ ਭਾਈ ਮਹਿਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਵਲੋਂ ਵਰਜੇ

ਡਿਟਰਾਇਟ 'ਚ ਖੇਡ ਮੇਲਾ 11 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ

ਡਿਟਰਾਇਟ, ਮਿਸ਼ਨ: ਪੰਜਾਬੀ ਸਪੋਰਟਸ ਐਂਡ ਕਲਚਰਲ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ, ਮਿਸ਼ਨ ਵਲੋਂ ਆਪਣਾ ਦੂਜਾ ਸਾਲਾ ਖੇਡ ਮੇਲਾ 11 ਜੁਲਾਈ 2009 ਨੂੰ ਕੈਂਟਨ ਦੇ ਇੰਡੀਪੈਂਡੇਸ਼ ਪਾਰਕ (1198 ਡੈਂਟਨ ਰੋਡ) ਵਿਚ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੇ ਇਕ ਬੁਲਾਰੇ ਸ੍ਰੀ ਕਰਨ ਗਿੱਲ ਨੇ ਇਕ ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਮੇਲੇ ਲਈ 11 ਮੈਂਬਰੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਤਿਆਰੀ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਲਗਾਤਾਰ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਖੇਡ ਮੇਲੇ ਦੌਰਾਨ ਕਬੱਡੀ, ਸੱਕਰ, ਵਾਲੀਬਾਲ, ਅਥਲੈਟਿਕਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਭੰਗਤਾ, ਗਿੱਧ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕੀ ਰਾਹੀਂ ਮੇਲਾ ਵੇਖਣ ਆਏ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਭਰਪੂਰ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕੀਤਾ ਜਾਏਗਾ। ਮੇਲਾ ਦੇਖਣ ਲਈ 2000 ਤੋਂ ਵੱਧ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦੇ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਕੈਨੇਡਾ, ਨਿਊਯਾਰਕ, ਸਿਕਾਗੋ, ਮਿਲਵਾਕੀ ਅਤੇ ਮਿਸ਼ਨ ਤੋਂ ਕਬੱਡੀ ਟੀਮਾਂ ਪਹਿਲੇ ਅਤੇ ਦੋਵੇਂ ਇਨਾਮ ਲਈ ਭਿੜਨਗੀਆਂ। ਕਬੱਡੀ ਦਾ ਨਾਲੋਂ ਨਾਲ ਹਾਲ ਦੱਸਣ ਲਈ ਸੁਖਚੈਨ ਬਰੜ ਟੋਰਨਟੋ ਤੋਂ ਪਹੁੰਚਣਗੇ। ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਲੋਕ ਗਾਇਕ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਪੰਛੀ ਆਏ ਮੇਲੀਆਂ ਦਾ ਸਾਮੀਂ 7 ਵਜੇ ਤੋਂ 8:30 ਵਜੇ ਤੱਕ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕਰੇਗਾ। ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸ੍ਰੀ ਕਰਨ ਗਿੱਲ ਫੋਨ 734-612-9984 ਜਾਂ ਕਰਨਬੀਰ ਸਿੰਘ 734-558-3151 ਪਾਸੋਂ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਗੁਰੂਘਰ ਅੰਦਰ ਇਕ ਵਿਆਹ ਮੌਕੇ ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ ਦੀਆਂ ਰਸਮਾਂ ਨਿਭਾਈਆਂ। ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਭਾਈ ਮਹਿਦਰ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਦਿਤੀ ਗਈ ਚੁਣੌਤੀ ਵਜੋਂ ਲਿਆ ਹੈ।

ਜਿਸ ਲੜਕੀ ਦਾ ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ ਸੀ ਉਸਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਸੱਦੇ ਉਤੇ ਵਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਭਾਈ ਮਹਿਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਹਮਾਇਤੀ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਲੜਕੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਗੈਰ ਸਿੱਖ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਬਾਤਿਆਂ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਅਮਰੀਕਨ ਗੋਰੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਦੇ ਲੋਕ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਗਨੀਮਤ ਇਹ ਰਹੀ ਕਿ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੇ ਭਾਈ ਮਹਿਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਹਮਾਇਤੀਆਂ ਨਾਲ ਸਿਧਿਆਂ ਉਲਝਣ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਕੀਤਾ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਗੁਰੂਘਰ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਵਿਗੜਨ ਲਈ ਮਸਾਲਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਿਆਰ ਸੀ। ਅਜਿਹੇ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਬਦਨਾਮੀ ਹੀ ਹੋਣੀ ਸੀ। ਪਰ ਇਸ ਅੰਦਰਵਾਰ ਭਾਈ ਦੇ ਹਮਾਇਤੀਆਂ ਵਲੋਂ ਕੋਈ ਮੁਜਾਹਿਰਾ ਨਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਭਾਈ ਮਹਿਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਹਮਾਇਤੀਆਂ ਵਲੋਂ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਖੜਕਾਉਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਦੀਆਂ ਸੂਹਾਂ ਵੀ ਨਿਕਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਭਾਵੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੀ। ਮਾਮੂਲੇ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਕੁਝ ਧਿਰਾਂ ਵਲੋਂ ਸਮੱਤੇ ਜਾਂ ਵਿਚ-ਵਿਚਾਲੇ ਦਾ ਰਸਤਾ ਲੱਭਣ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਜਾਰੀ ਹਨ ਪਰ ਇਸ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਰਵੱਈਆ ਹੋਰ ਵੀ ਸਖਤ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਸਮੱਤੇ ਲਈ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਯਤਨਾਂ ਨੂੰ ਫਲ ਲਗਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੋਰ ਵੀ ਘੱਟ ਗਈ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਮਾਮਲਾ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਜਾਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਨਵੀਆਂ ਪੇਚੀਦਗੀਆਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਦਾ ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਫਰ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਫਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਭਾਈ ਮਹਿਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਉਲੰਘ ਕੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨਿਭਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਮਾਮਲਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਿਗੜ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਗੁਰਦਾਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੇ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਇਕ ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਸੰਗਤ ਵਲੋਂ ਵਾਰ

ਵਾਰ ਉਠਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਭਾਈ ਮਹਿਦਰ ਸਿੰਘ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰ ਹੀ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਭਲਾ ਹੋਰ ਗ੍ਰੰਥੀ ਦੀ ਲੋਤ ਕਿਉਂ ਪੈ ਗਈ? ਇਸ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈ ਮਹਿਦਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਦੋ ਬੰਦਿਆਂ ਦਾ ਜਥਾ ਪਿਛਲੇ 27 ਸਾਲ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਪਰ ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਸੰਗਤ 10 ਗੁਣਾ ਵਧ ਗਈ ਹੈ। ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਸੰਗਤ ਦੀ ਮੰਗ ਉਤੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਚ ਸੱਤੇ ਦਿਨ ਨਿਤਨੇਮ ਸੂਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਲੋਤ ਹੋਰ ਵੀ ਵਧ ਗਈ ਸੀ। ਭਾਈ ਮਹਿਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ ਹੋਰ ਗ੍ਰੰਥੀਆਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਬੋਰਡ ਨੇ ਸਰਬਸੰਮੱਤੀ ਨਾਲ ਦੋ ਹੋਰ ਗ੍ਰੰਥੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਭਰਤੀ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਸੀ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ 16 ਮਈ ਨੂੰ ਸਿਕਾਗੋ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ 8 ਵੱਖੋਂ ਵੱਖ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਸਨ, ਭਲਾ ਦੋ ਗ੍ਰੰਥੀਆਂ ਨਾਲ ਇੰਨੀ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਸੇਵਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ।

ਇਸ ਸਵਾਲ ਦੀ ਭਾਈ ਮਹਿਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਬਾਂ ਨਵਾਂ ਭਾਈ ਭਰਤੀ ਕਰਨ ਲਈ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਇਸਤਿਹਾਰ ਕਿਉਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ, ਦੋ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸਤਿਹਾਰ ਭਾਈ ਮਹਿਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਬਾਂ ਗ੍ਰੰਥੀ ਲਿਆਉਣ ਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸਹੋਂ ਦੋ ਹੋਰ ਗ੍ਰੰਥੀ ਭਰਤੀ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਭਾਈ ਮਹਿਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੇਵਾ ਨਿਯਮ ਨਾ ਮੰਨਣ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਰਿਲੀਜ਼ੀਅਸ ਸੁਸਾਇਟੀ ਵਿਰੁਧ ਸਟੇਟ ਅਤੇ ਫੈਡਰਲ ਐਜੰਸੀਆਂ ਵਲੋਂ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਰਾਹ ਖੁਲ੍ਹ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਸਵਾਲ ਉਠਣਾ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਨੂੰ 1099 ਜਾਂ ਡਬਲਿਊ-2 ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਕਿਵੇਂ ਹੋਇਆ? ਬੋਰਡ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਦਾ ਕੋਈ ਸਰਵਿਸ ਰਿਕਾਰਡ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਭਾਈ ਮਹਿਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ 2 ਨਵੰਬਰ, 2008 ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਬੋਰਡ ਵਲੋਂ ਕੰਟਰੈਕਟ ਉਤੇ ਸਹੀ ਪਾਸੀਨੀ ਤੋਂ 'ਤੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਸ ਉਪਰੰਤ 21 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਨ ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਟੇਜ ਤੋਂ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਰੱਖ ਕੇ ਹੀ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ।

ਚੋਣ ਕਮੇਟੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਪੂਰੀ ਪੁਣਛਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਾਈ ਗੁਰਜੰਟ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਚੰਗਾ ਉਮੀਦਵਾਰ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ। ਅਸੀਂ ਸਾਰੀਆਂ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀਆਂ ਤੋਂ ਲਿਖਤੀ ਹਵਾਲੇ ਮੰਗੇ ਅਤੇ ਆਪ ਵੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ। ਸਭ ਨੇ ਭਾਈ ਗੁਰਜੰਟ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਿਫਟ ਕੀਤੀ। ਅਟਲਾਂਟਾ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਆਖਿਆ ਕਿ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਰੱਖਣਾ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਰੱਖਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਾਂ।

ਇਸ ਸਵਾਲ ਦੀ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸੀ ਕਿ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼, ਸੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਅਜੀਤ ਜਲੰਧਰ ਵਿਚ ਛੱਪੇ ਇਸਤਿਹਾਰਾਂ ਵਿਚ ਦੇਖੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਵਲੋਂ ਜਾਰੀ ਬਿਆਨ ਤੋਂ ਇਹ ਇਸਤਾਰਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈ ਮਹਿਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕੰਟਰੈਕਟ ਨਾ ਸਾਈਨ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਸੱਵਾਮੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਦੋ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈ ਮਹਿਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਬਾਈਲਾਜ਼ ਅਤੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਬਾਰੇ ਕਾਇਦੇ ਕਾਰੂੰਨ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਆਪ ਹੀ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਬਾਈਲਾਜ਼ ਉਦੋਂ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਨ ਜਦੋਂ ਖੁਦ ਭਾਈ ਮਹਿਦਰ ਸਿੰਘ ਕਸਟੋਡੀਅਨ ਸਨ। ਭਾਈ ਮਹਿਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸੇਵਾ ਨਿਯਮ ਨਾ ਮੰਨਣ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਰਿਲੀਜ਼ੀਅਸ ਸੁਸਾਇਟੀ ਵਿਰੁਧ ਸਟੇਟ ਅਤੇ ਫੈਡਰਲ ਐਜੰਸੀਆਂ ਵਲੋਂ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਰਾਹ ਖੁਲ੍ਹ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਸਵਾਲ ਉਠਣਾ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਨੂੰ 1099 ਜਾਂ ਡਬਲਿਊ-2 ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਕਿਵੇਂ ਹੋਇਆ? ਬੋਰਡ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਦਾ ਕੋਈ ਸਰਵਿਸ ਰਿਕਾਰਡ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਸੌਦੇ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਅਕਾਲੀਆਂ ਦੇ ਹੱਕ 'ਚ ਭੁਗਤਣ ਦੇ ਰਾਜੂ ਖੁਲ੍ਹਣ ਲੱਗੇ

ਬਠਿੰਡਾ : ਡੇਰਾ ਸੌਦਾ ਸੌਦਾ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਇਸ ਵਾਰ ਕਿਸੇ ਇਕ ਪਾਰਟੀ ਵਲ ਭੁਗਤਣ ਦੀ ਥਾਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਚੁਣਵੇਂ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵੋਟਾਂ ਪਾਈਆਂ ਹਨ ਇਨ ਵਿਚ ਬੀਬੀ ਹਰਸਿਮਰਤ ਕੌਰ ਬਾਦਲ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ 13 ਲੋਕ ਸਭਾ ਸੀਟਾਂ ਲਈ ਹੋਈ ਚੋਣ ਵਿਚ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੁਝ ਲੋਕ ਸਭਾ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿਚ ਸ੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਵੋਟਾਂ ਪਾਈਆਂ।

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਪਿਛਲੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣ ਵੇਲੇ ਡੇਰਾ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੇ ਖੁਲ੍ਹਣ ਕੇ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਵੋਟਾਂ ਪਾਈਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਡੇਰਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਇਕ ਧਿਰ ਵਜੋਂ ਉਭਰੇ ਸਨ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਡੇਰਾ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦਾ ਕਈ ਥਾਂ ਟਕਰਾਅ ਹੋਇਆ। ਅਜਿਹਾ ਖਿਚਾਅ ਹੁਣ ਤਕ ਵੀ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੀ ਚੋਣ ਸਮੇਂ ਡੇਰੇ ਦੀ ਰਾਜਸੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਿਰ ਬਾਰੇ ਮਦਦ ਕਰਨ ਦਾ ਖੁਲ੍ਹਣ ਕੇ ਫੈਸਲਾ ਨਾ ਲਿਆ। ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਵੋਟਾਂ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਤਕ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਫਿਰ

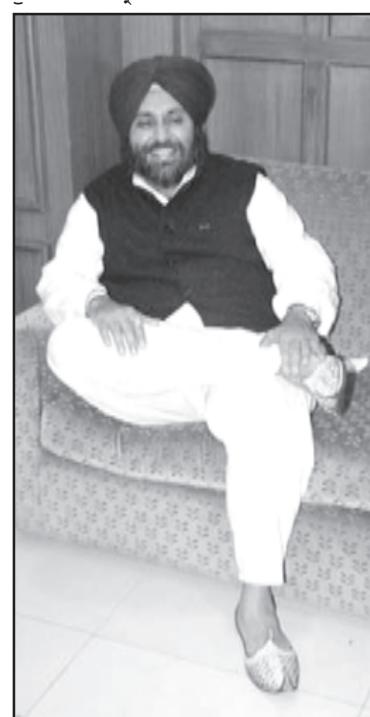
ਸਥਾਨਕ ਆਗੂਆਂ 'ਤੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਚੋਣ 'ਤੇ ਮਾਮਲਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਸਮਾਜਕ ਕੁਰੀਤੀਆਂ ਵਿਰੁਧ ਲੜਨ ਵਾਲੇ, ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵੋਟ ਪਾਈ ਜਾਵੇ। ਡੇਰੇ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਹਲਕਿਆਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਡੇਰੇ ਨੇ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲੇ ਬਾਰੇ ਕਾਹਲ ਤੋਂ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਅਤੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵੇਲੇ ਅਪਣਾਈ ਰਣਨੀਤੀ ਦੀ ਥਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਿਰ ਨਾਲ ਖੁਲ੍ਹਣ ਕੇ ਖੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਗ਼ਰੇਜ਼ ਕੀਤਾ।

ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵੇਲੇ ਡੇਰਾ ਸਿਰਗਾ ਦੀ ਮਦਦ ਲੈਣ ਲਈ ਕਈ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਵਾਲੋਂ ਡੇਰੇ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵੀ ਲਏ ਗਏ। ਅਕਾਲੀ-ਭਜਾਣ ਗੱਠਨੇਤ ਦੇ ਕੁਝ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਿਸਤੇਦਾਰਾਂ ਨੇ ਹਮਾਇਤ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਡੇਰੇ ਦੇ ਚੱਕਰ ਲਾਏ ਉਜ ਮਾਝੇ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਇਕ ਸਰਗਰਮ ਕਾਂਗਰਸੀ ਉਮੀਦਵਾਰ ਡੇਰੇ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਲੈਣ ਲਈ ਗਿਆ। ਇਹ ਵੱਖਰੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਕਾਂਗਰਸੀ ਉਮੀਦਵਾਰ ਨੂੰ ਹਮਾਇਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ। ਹਮਾਇਤ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਉਮੀਦਵਾਰ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਰਗਰਮ ਵੇਟ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਉਜ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਪ੍ਰਤੀ

ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਮੇਟੀ ਵਾਲੇ ਇਸ ਉਮੀਦਵਾਰ ਨੂੰ ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਦਾ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਦਿਵਾਉਣ ਲਈ ਨਾਲ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਬੇਸ਼ੁਕ ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਨੂੰ ਮਦਦ ਦੇਣ ਲਈ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ, ਪਰ ਰਾਜਸੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ ਸਬੰਧਤ ਹਲਕਿਆਂ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਕਰਕੇ ਰਾਇਤ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਮੀਦਵਾਰ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਸੁਰਤਾਂ ਵੀ ਮੀਡੀਆ ਵਿਚ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ। ਸ੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਚਾਰ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੇ ਚੰਗ ਮੰਨਿਆ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਡੇਰਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਪਿਛਲੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣ ਵਾਂਗ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਜਥੇ ਬਣਾ ਕੇ ਸੜਕਾਂ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲੇ।

ਉਧਰ ਸ੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਇਕ ਸੀਨੀਅਰ ਨੇਤਾ ਅਤੇ ਕੈਬਨਿਟ ਮੰਡਿਤੀ ਨੇ ਡੇਰਾ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਵਾਲੋਂ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਵੋਟਾਂ ਪਾਉਣ ਦੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਮੁਕੰਮਲ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਕਾਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਡੇਰਾ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੇ ਕੇਵਲ 48 ਘੰਟੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਖਿਲਾਫ ਵੇਟ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਉਜ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਡੇਰਾ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਪ੍ਰਤੀ

ਕਮਿਸ਼ਨ ਕੋਲ 29 ਸਤੰਬਰ ਤਕ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੋਵੇਂ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਸੌਰ ਸਿੱਖ ਯੂਬਾਇਆ ਤੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ ਬੱਤੋਰ ਸੰਸਦ

ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ

ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਗਠਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਦਾ ਸੈਸ਼ਨ ਪਹਿਲੀ ਜੂਨ ਤੋਂ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਸੈਸ਼ਨ ਦੌਰਾਨ ਹੀ ਕੇਂਦਰੀ ਬਾਟ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸੈਸ਼ਨ ਲੰਬਾ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਦੱਸਣਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਦੇ ਸੈਸ਼ਨ ਦੌਰਾਨ ਜ਼ਿਮੰਨੀ ਚੋਣਾਂ ਕਰਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੁੱਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੁ ਸਮਾਂ ਹੁਣ 20 ਜੁਲਾਈ ਤਕ ਬਾਕੀ ਬਚਿਆ ਹੈ, ਉਸਦੇ ਮੰਦੇਨਜ਼ਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਜ਼ਿਮੰਨੀ ਚੋਣਾਂ ਹੋਣੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲ ਜਾਪਦੀਆਂ ਹਨ।

ਸੁਪਰਿੰਸ ਕੋਰਟ ਵਾਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹੀ ਸਾਬਕਾ ਮੰਡਰੀ ਤੇਜਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਸੁਣਾਏ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਹੋ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਸੁਖਬੀਰ ਬਾਦਲ ਇਕ ਦਿਨ ਲਈ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੁੜ ਸਹੁੰ ਚੁੱਕ ਲੈਣ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਡਰੀ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੇਜਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮੰਡਰੀ ਬਣਾਈਆ ਗਿਆ ਤਾਂ 6 ਮਹੀਨਿਆਂ 'ਚ ਉਹ ਵਿਧਾਇਕ ਨਾ ਬਣੇ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਕ ਦਿਨ ਲਈ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੁੜ ਮੰਡਰੀ ਬਣ ਗਏ ਸਨ। ਇਸਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹੋਣੀ ਜਨ ਹਿਤ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਸੁਪਰਿੰਸ ਕੋਰਟ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੁਕਮਾਂ 'ਚ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂਬਰ ਨਾ ਹੋਣ ਦੀ ਸੂਰਤ 'ਚ ਮੰਡਰੀ ਪਦ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦਾ ਲਾਭ ਸਿਰਫ ਇਕ ਵਾਰ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਵਾਰ-ਵਾਰ ਨਹੀਂ।

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਸ੍ਰੀ ਆਰ.ਐਸ.ਸੀਮਾ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਾਉਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਕੋਈ ਹੁਕਮ ਮੰਨਾ ਲਈ ਪਾਬੰਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਮੌਜੂਦਾ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਹਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਮੱਤੇਵਾਲ ਦਾ

ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਚੋਕਸ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਵਿਰੋਧ ਦੇ ਬਦਲ ਵੀ ਲੱਭ ਲਏ ਗਏ ਸਨ।

ਸ੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਹਾਰਨ ਵਾਲੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਤਾਂ ਸ਼ਿਕਵਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਾਲਕੇ ਵਿਚ ਡੇਰਾ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੋਟ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪਾਈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਗੂਆਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਾਰ ਦੇ ਕਈ ਕਾਰ ਹਨ, ਪਰ ਉਹ ਇਸ ਵਰਤਾਰੇ 'ਤੇ ਹੈਰਾਨ ਹਨ ਕਿ ਕਈ ਥਾਂ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਬੁਖ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਲੱਗੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਕੋਈ ਪੋਲਿੰਗ ਏਜੰਟ ਬਣਿਆ, ਫਿਰ ਵੀ ਵੋਟਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾਂ 'ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਮਿਲਿਆਂ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਰਾਜਪੁਰਾ ਬਹੁਮਲ ਪਲਾਂਟ ਲਈ ਤਕਰੀਬਨ 7 ਪਿੰਡਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਲਈ ਹੈ ਅਤੇ ਉਥੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਭਾਅ ਵੀ ਮਾਰਕੀਟ ਦਰਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵਧ ਹੀ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਚਾਰ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਸ੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦਾ ਉਮੀਦਵਾਰ ਹਾਰ ਗਿਆ। ਰੋਮਾਣ ਦਾ ਲੋਕ ਸਭਾ ਬਣਿਆ, ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਤੇ ਹੈਰੀਦਾਰ ਤੋਂ ਅਕਾਲੀ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵੋਟਾਂ ਪਾਈਆਂ ਜਾਣ।

ਉਹਨਾਂ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ 'ਬੰਦੀ ਰੋਮਾਣ' ਨਾਂ ਦੇ ਇਕ ਨੌਜਵਾਨ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਕੋਲ ਪ੍ਰਹੁੰਚ ਕੇ ਸੁਨੋਹਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਡੇਰੇ ਦੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਵਿੱਗ, ਜੋ ਡੇਰਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਵਾਲੋਂ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕ ਸਭਾ ਬਣਿਆ, ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਤੇ ਹੈਰੀਦਾਰ ਤੋਂ ਅਕਾਲੀ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਭੁਗਤਣ ਦੀਆਂ ਪਰਤਾਂ ਖੁਲ੍ਹਣ ਲੱਗ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਉਹ ਨੌਜਵਾਨ ਅੰਜ਼ਾਰੀ ਬੁਝਾਰਤ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜੋ ਉਸ ਪਾਰਦੇ ਕਿ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਜਵਾਬੀ ਸਾਨ ਏ ਮੀਤ ਰਾਹੀਂ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਵਿੱਗ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਦੇਣ ਦੀ ਢਿੱਟੀ ਲਗਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਹੁਣ ਸਵਾਲ ਉਂਠਾ ਹੈ ਕਿ ਕੌਂ ਕੌਂ ਹੈ ਇਹ ਬੰਦੀ ਰੋਮਾਣ। ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੇ ਉਸ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦਿਆਂ ਡੇਰੇ ਦਾ ਹੁਕਮ ਤਾਂ ਮੰਨਿਆ, ਪਰ ਉਹ ਅਜੇ ਵੀ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸ ਸਕਦੇ ਕਿ ਉਹ ਕਿਥੋਂ ਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਜਾਂ ਡੇਰੇ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਕੀ ਸੰ

ਇਨਕਲਾਬ ਦੀ ਚਿਣਗ-ਗਦਰੀ ਬਾਬਾ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਬਿਲਗਾ

ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਬਿਲਗਾ

ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਯਾਦਗਾਰ ਹਾਲ ਕਮੇਟੀ ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਾਬਾ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਬਿਲਗਾ ਜੋ ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਆਖਰੀ ਚਿਰਾਗ ਵਜੋਂ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ 102 ਸਾਲ ਦਾ ਲੰਬਾ ਸੰਘਰਸ਼ਮੀ ਜੀਵਨ ਜੀ ਕੇ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਸਦਾ ਲਈ ਛੱਡ ਗਏ ਹਨ। ਕੁੱਝ ਕੁ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਉਹ ਇੰਗ੍ਲੈਂਡ ਆਪਣੇ ਦੋ ਪੁੱਤਰਾਂ ਕੁਲਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੋ ਮੇਰਾ ਸਹਿਪਾਣੀ ਵੀ ਸੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਕੋਲ ਰਹਿ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਧਿਮਰ ਚਲੇ ਆ ਰਹੇ ਸਨ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਾਮਰਾਜ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਲੜੇ ਗਏ ਭਾਰਤੀ ਉਪ ਮਹਾਂਦੀਪ ਦੇ ਕੌਮੀ ਮੁਕਤੀ ਘੱਲ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਇਕ ਸਦੀ ਦੇ ਹਸਤਾਖਰ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪ ਇਸ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਭਾਗ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਸਗੋਂ ਉਸਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਦਾ ਯਤਨ ਵੀ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਜਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਕਿਸਾਨਾਂ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਆਰਥਿਕ ਆਜਾਦੀ ਤੋਂ ਸਹਿਜੀ ਆਜਾਦੀ ਤੋਂ ਸਹਿਜੀ ਆਜਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਕਿਸਾਨਾਂ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਲਈ ਲੜੇ ਜਾ ਰਹੇ ਘੋਲਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਆਗੂ ਰੋਲ ਅਦਾ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਆਗੂ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਛੱਡਰ ਛਾਇਆ ਹੋਣ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਇਕ ਸੰਸਥਾ ਸਨ।

ਮੈਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਹੋਣ ਦਾ ਮਾਣ ਹੈ। ਮੈਂ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਗਰਾਮੀ ਜੀਵਨ ਤੋਂ ਕਰਨੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੋ ਕੇ ਹੀ ਮੁਲਾਜਮ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿਚ ਸਰਗਰਮ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਕਈ ਹੋਰ ਆਪਣੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੋਇਆਂ ਤੋਂ ਵਰਗੇ ਜੋ ਬੱਬੀਆਂ ਅਤੇ ਸੰਖੇਖੀਆਂ ਵਿਚ ਸਰਗਰਮ ਹੋਏ ਹਨ।

ਦੇਸ਼ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਕਿਤੇ ਵੀ ਭਾਰਤੀ ਵਸਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਜੋ ਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ ਦਾ ਚਿਰਾਗ ਬਲਦਾ ਰਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸੁਰਮਿਆਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਲੈਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਖਾਸਤੌਰ ਤੋਂ ਉਤਸ਼ਾਹੀ ਅਮਰੀਕਾ ਜਿਥੇ ਮੁਫ਼ਲੇ ਤੱਰੇ ਤੋਂ ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਸੰਗਨਾਤਮਕ ਢਾਂਚਾ ਤਿਆਰ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਵਿਛੋਤਾ ਦੇ ਜਾਣ ਦਾ ਬੜਾ ਹੀ ਵਗੋਚਾ ਮਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇੰਡੋ-ਅਮਰੀਕਨ ਕਲਚਰਲ ਆਰਗੋਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਯੂ.ਐਸ.ਏ. ਜੋ ਹਰ ਸਾਲ ਅਕਤੂਬਰ ਮਹੀਨੇ ਸੈਕਰਮੈਟੋ ਵਿਖੇ ਗਦਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਮੇਲਾ ਕਰਵਾਉਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਇਸ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਸਰੋਤ ਸਨ, ਨੇ ਆਪਣੀ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮੀਟਿੰਗ ਕਰਕੇ ਬਾਬਾ ਬਿਲਗਾ ਜੀ ਦੇ ਦਿਹਾਂਤ ਤੇ ਦੁਖ ਤੇ ਵਗੋਚੇ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਚੇਤੇ ਹੋ ਬਾਬਾ ਬਿਲਗਾ ਦੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਹੀ ਇੰਡੋ-ਅਮਰੀਕਨ ਕਲਚਰਲ ਆਰਗੋਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਨੇ ਸੈਕਰਮੈਟੋ ਵਿਖੇ ਮਹਾਨ ਗਦਰੀ ਮੌਲਵੀ ਮੁਹੰਮਦ ਬਰਕਤ ਉਲਾ ਦੀ ਮਜ਼ਾਰ ਲਭਣ ਦਾ ਕੰਮ ਆਰੰਭਿਆ ਤੇ ਨੇਪੇਰੇ ਚਤਾਇਆ ਸੀ।

ਬਾਬਾ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਬਿਲਗਾ ਦਾ ਜਨਮ ਪਿੰਡ ਬਿਲਗਾ ਜ਼ਿਲਾ ਜਲੰਧਰ ਵਿਖੇ 2 ਅਪ੍ਰੈਲ 1907 ਈ. ਨੂੰ ਨੰਬਰਦਾਰ ਸ੍ਰ. ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਹੋਇਆ ਜੋ ਇਕ ਸਰਦਾ ਪੁਜਦਾ ਕਿਸਾਨੀ ਪਰਿਵਾਰ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਲਵਾ ਖਾਲਸਾ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਲੁਧਿਆਣੇ ਤੋਂ ਦਸਵੀਂ ਦੀ ਪ੍ਰੀਕਿਆ ਪਹਿਲੇ ਦਰਜੇ ਵਿਚ ਪਾਸ ਕੀਤੀ। ਉਹ 1926 ਈ. ਨੂੰ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿਚ ਅਰਜਨਠੀਨਾ ਲਈ ਗਏ। ਇਥੋਂ ਹੀ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ ਦਾ ਇਨਕਲਾਬੀ ਜੀਵਨ ਆਰੰਭ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। 1928 ਈ. ਨੂੰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕ ਸਾਮਲ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਅਰਜਨਠੀਨਾ ਬ੍ਰਾਂਚ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਚੁਣੇ ਗਏ। ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਇਥੇ ਹੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕ ਗਦਰੀ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਰਾਏਪੁਰ ਢੱਬਾ ਅਤੇ ਤੇਜ਼ ਸਿੰਘ ਸਵਤੰਤਰ ਨਾਲ ਮੇਲ ਹੋਇਆ। ਇਥੋਂ ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਮੰਨਿਆਂ ਹੋਇਆ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਮਾਸਕੋ ਚਲੇ ਗਏ। ਉਹ ਅਰਜਨਠੀਨਾ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਸੀਰੀਜ਼ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਜੋ ਪਗਤੀ ਸੰਭਾਲ ਜੱਟਾ ਲਹਿਰ ਦੇ ਹੀਰੋ ਸਨ ਤੇ ਜਲਾਵਨੀ ਦਾ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ।

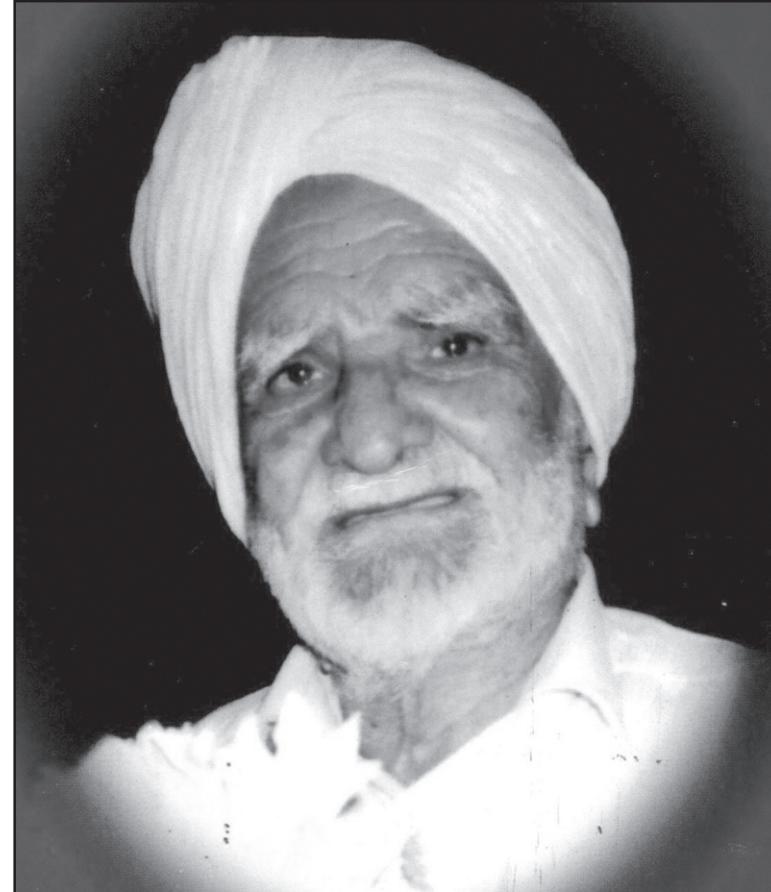
ਬਾਬਾ ਜੀ 1932 ਈ. ਵਿਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਤੋਂ ਬਚਦਿਆਂ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਜਾਦੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਜੁੱਟ ਗਏ। ਜ਼ਿਲਾ ਜਲੰਧਰ ਦੀ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਚੁਣੇ ਗਏ। ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਗੁਜਰਾਤ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਕਮੇਟੀ ਲਈ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕਰ ਲਈ ਗਏ ਇਸੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਸਿਆਸੀ ਕਾਰਨ ਜਵਾਬਾਨੀ ਦੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਪਰ ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਦੀ ਕਮਾਂਡ ਮੁੜ ਗਿਆ ਤੋਂ ਅਹਿਮ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸੂਬੇ 'ਚੋਂ 8 ਕਾਂਗਰਸੀ ਐਮ.ਪੀ. ਅਡਵਾਨੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਵਜੋਂ

ਵਿਚ ਪੰ. ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿੰਦੁ ਸਰਹਦੀ ਗਾਂਧੀ ਅਤੇ ਵੱਲ ਭਾਈ ਪਟੇਲ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਏ ਸਨ ਇਥੇ ਹੀ ਸਰਦਾਰ ਪਟੇਲ ਨੇ ਬਿਲਗੇ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਗੁਜਰਾਤ ਦਾ ਬਾਰਦੋਲੀ ਕਿਹਾ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਸ਼ਿਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀ ਕਿਤਾਬ ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜਹ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੀ ਸੀਗਨਾਤਮਕ ਸਕੀਮ ਦਾ ਹੀ ਹਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪਿੰਡ ਦਾ ਜਿਹਤ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਵੀ ਕਮਾਉ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਜ਼ਿਆਦੀ ਲਈ ਜੇਲ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਉਸ ਦੀ ਖੇਤੀ ਦਾ ਕੰਮ ਬਾਕੀ ਪਿੰਡ ਵਾਸੀ ਸੰਭਾਲ ਲੈਂਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਸੁਭ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਉਂਦੀ। 1939 ਈ. ਤੋਂ 1942 ਈ. ਤੱਕ ਜੇਲ 'ਚ ਰਹੇ। ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੀ ਲੁਧਿਆਣੇ ਇਕ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਜੋਸ਼ੀਲੀ ਤਕਰੀਰ ਕਰਨ ਤੇ ਇਕ ਸਾਲ ਲਈ ਫਿਰ ਜੇਲ ਜਾਣ ਪਿਆ। ਡੇਚ ਸਾਲ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਸ਼ਾਹੀ ਕਿਲੇ ਵਿਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਬੰਦੀ ਬਣਾ ਕੇ ਰਖਿਆ। ਇਸ ਸ਼ਾਹੀ ਕਿਲੇ ਨੂੰ ਇਨਕਲਾਬੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਦਾ ਬੁਚਤਖਾਨਾ ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸਨ। 1947 ਈ. ਵਿਚ ਇਕ ਸਾਲ ਆਜਾਦ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਜੇਲ ਵੀ ਲਲਈ ਪਈ।

ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਜਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੁਆਬ ਬਿਸਤ ਜਲੰਧਰ ਨਹਿੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਕਰਨੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੋ ਕੇ ਹੀ ਮੁਲਾਜਮ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿਚ ਸਰਗਰਮ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਕਈ ਹੋਰ ਆਪਣੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਜੋ ਬੱਬੀਆਂ ਅਤੇ ਸੰਖੇਖੀਆਂ ਵਿਚ ਸਰਗਰਮ ਹੋਏ ਹਨ।

ਇਸ ਕਿਸਾਨ ਮੌਰਚੇ ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿਸਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਅਜਲਾਸ ਬਿਲਗਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਦਿਹਾਂਤ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੋ ਕੇ ਹੀ ਮੁਲਾਜਮ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿਚ ਕਿਸਾਨ ਸਭਾ ਵਲੋਂ ਇਸ ਟੈਕਸ ਵਿਰੁਧ ਲਾਏ ਮੌਰਚੇ ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਪਾਏ ਯੋਗਦਾਨ ਨੂੰ ਅਖੇ ਪਰੋਖੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਸਦਕਾ ਅਨੇਕਾਂ ਅਕਾਲੀ ਤੋਂ ਕਾਂਗਰਸੀ ਪਰਿਵਾਰ ਵੀ ਇਸ ਮੌਰਚੇ ਵਿਚ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਵਾਪਸੀ ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਲੈਂਦੀ ਹੈ।

ਹਾਲ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਜਾਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੇ ਤੌਰ ਤੋਂ ਜਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਯਾਦਗਾਰ ਹਾਲ ਦੇ ਉਪਰਲੇ ਹਾਲ ਅੰਡੀਟੋਰੀਅਮ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਲਈ ਦੇਸ਼ ਵਿਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਫੰਡ ਉਗਰਾਉਣ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਇਸ ਦੇ ਨਕਸ਼ਾਂ, ਉਸਾਰੀ ਤੋਂ ਪਰਿਆਈ ਤਕ ਨੂੰ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ ਤੋਂ ਨਵੇਂ ਪਰਿਵਰਤਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਇਸ ਦੇ ਨਕਸ਼ਾਂ, ਉਸਾਰੀ ਤੋਂ ਨਿਰਖ ਪਰਖ ਕੇ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਨਿਭਾਈ। ਹੁਣ ਇਹ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਹਾਲ ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਤੋਂ ਦੇਸ਼ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੀ ਜ਼ਿਆਤ ਦੀ ਬਾਂਸਾਂ ਹੈ। ਅਵਾਮੀ ਜੱਥੇਬੰਦੀਆਂ ਤੋਂ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਜ਼ਿਆਤ ਦੀ ਬਾਂਸਾਂ ਹੈ।

ਦੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਯਾਦਗਾਰ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਨੂੰ ਮਿਆਰੀ ਬਣਾਉਣ ਹਿੱਤ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਰਮਾ ਜੀ ਦੀ ਸੀਓਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈਆਂ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚਾਰਬੰਦੀ ਦੀ ਅਤੇ ਜ਼ਰੂਰਤ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੋਏ ਬਿਨਾਂ ਨਾ ਰਹਿ ਸਕਿਆ। ਰਾਤ ਦੇ ਜਲਸੇ ਦੀ ਪ੍ਰਾਨਗਨੀ ਬਾਬਾ ਬਿਲਗਾ ਜੀ ਤੇ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਅੰਟਾ ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਕੈਰੋਂ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਇਸ ਜਲਸੇ ਨੂੰ ਤੋਤਨ ਦੇ ਪ੍ਰੇਰਣ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਰਖੇ ਸਨ। ਇਸ ਵਿਚ ਕੈਰੋਂ ਨੇ ਇਕ ਨਿਰਧਾਰੀ ਲੋਕ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਵਿਚ ਕੈਰੋਂ ਦੀ ਵੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਚ ਕੈਰੋਂ ਦੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਚ ਕੈਰੋਂ ਦੀ ਪ੍ਰਦਾ

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

ਸਨਿਚਰਵਾਰ, 30 ਮਈ, 2009

ਅਮਲਾਂ ਨਾਲ ਹੋਣਗੇ ਨਬੰਧੇ, ਜਾਤ ਕਿਸੇ ਪੁੱਛਣੀ ਨਹੀਂ-ਲੋਕ ਸਿਆਣਪ

ਸੰਪਾਦਕੀ

ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਦੂਜੀ ਪਾਰੀ ਸੁਰੂ

ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਵਜੋਂ ਸਹੁ ਚੁੱਕ ਲਈ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਜੋ ਸਮਾਗਮ 22 ਮਈ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮ ਵੇਲੇ ਹੋਇਆ ਉਸ ਵਿਚ ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ 19 ਹੋਰ ਮੰਤਰੀਆਂ ਨੇ ਵੀ ਸਹੁ ਚੁੱਕੀ। ਸਹੁ ਚੁੱਕਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਹੁਦਿਆਂ ਦੀ ਵੰਡ ਵੰਡਾਈ ਅਤੇ ਆਪੋ-ਆਪ ਵੇਂ ਬੰਦਿਆਂ ਲਈ ਚੰਗੇ ਵਿਭਾਗ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਰਾਜਨੀਤਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਕਾਫੀ ਦੌੜ ਲੱਗੀ ਰਹੀ ਅਤੇ ਕੁਝ ਬੇਸਵਾਦੀ ਵੀ ਹੋਈ। ਖਸ਼ ਕਰਕੇ ਕਾਂਗਰਸ ਤੇ ਮਮਤਾ ਬੈਨਰਜੀ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਤੇ ਡੀ.ਐਮ.ਕੇ. ਵਿਚਕਾਰ। ਡੀ.ਐਮ.ਕੇ. ਦੇ ਆਗੂ ਕਰੁਣਾਨਿਧੀ ਨੇ ਤਾਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਹੁ ਚੁੱਕ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਵੀ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ। ਡੀ.ਐਮ.ਕੇ. ਅਤੇ ਡਿਣਮੂਲ ਕਾਂਗਰਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਸਮੀਰ ਦੀ ਨੈਸ਼ਨਲ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੇ ਆਗੂ ਸ੍ਰੀ ਫਾਰੂਕ ਅਬਦੂਲਾ ਵੀ ਨਾਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਆਏ ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਹੁ ਚੁੱਕ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚੇ। ਇੰਝ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਜਿੱਤੀ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਗੁਹਿਣ ਲੱਗ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਉਸ ਦੇ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਇਕਜੁੱਟ ਰਹੇ ਯੂ.ਪੀ.ਏ. ਦੇ ਸਾਥੀ ਮੰਤਰਾਲੀਆਂ ਦੀ ਵੰਡ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਨਾਰਾਜ਼ ਹੋ ਗਏ। ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸ੍ਰੀ ਪੌਣੀ ਚਿੰਬਰਮ, ਸ੍ਰੀ ਸ਼ਰਦ ਪਵਾਰ, ਏ.ਕੇ. ਐਂਟੋਨੀ ਜਿਥੇ ਪਹਿਲਾਂ ਰਹੇ ਮੰਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮੁੜ ਮੰਤਰੀ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭਾਬ ਮਖਰਜੀ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਅਹਿਮ ਅਹੁਦੇ ਉਪੱਤ ਰਹਿ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਮਲਨਾਥ, ਅੰਬਿਕਾ ਸੋਨੀ ਅਤੇ ਏ.ਕੇ. ਐਂਟੋਨੀ ਵੀ। ਹੋਰ ਮੰਤਰੀਆਂ ਵਿਚ ਬੀਬੀ ਮਮਤਾ ਬੈਨਰਜੀ, ਕਰਨਾਟਕ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਐਮ.ਐਸ. ਕ੍ਰਿਸ਼ਣਾ, ਗੁਲਾਮ ਨਾਬੀ ਆਜ਼ਾਦ, ਵਿੱਚਾ ਮੋਇਲੀ, ਸੁਸ਼ੀਲ ਕੁਮਾਰ ਸਿੰਦੇ, ਐਸ. ਜੈਪਾਲ ਰੈਡੀ, ਕਮਲਨਾਥ, ਵਿਆਲਰ ਰਵੀ, ਮੀਰਾ ਕੁਮਾਰੀ, ਮੁਰਲੀ ਦੇਵੜਾ, ਕਪਿਲ ਸਿੰਬਲ, ਅੰਬਿਕਾ ਸੋਨੀ, ਡੀ.ਕੇ. ਹੰਡੇਕ, ਆਨੰਦ ਸ਼ਰਮਾ, ਸੀ.ਪੀ. ਜੋਸ੍ਤੀ ਆਦਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਪਿਛਲੀ ਵਜ਼ਾਰਤ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮੰਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਵਾਰ ਅਹੁਦੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕਾਨੰਨ ਮੰਤਰੀ ਐਚ. ਭਾਰਦਵਾਜ਼, ਮਨੁਖੀ ਸੋਸਿਆਂ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਬਾਰੇ ਮੰਤਰੀ ਅਰਜੁਨ ਸਿੰਘ, ਸੈਫ਼ਦੀਨ ਸੋਜ਼, ਸੌਸ ਰਾਮ ਓਲਾ ਅਤੇ ਲਾਲੂ ਪ੍ਰਸਾਦ ਯਾਦਵ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਫਾਰੂਕ ਅਬਦੂਲਾ, ਮੁਕਲ ਵਾਸਨਿਕ, ਵਿਲਾਸ ਮਤਮੇਵਾਲ ਨੂੰ ਵੀ ਮੰਤਰੀ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ।

ਜਾਦ ਰਹੇ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚੋਂ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ 21 ਮੈਂਬਰ ਜਿੱਤੇ ਹਨ, ਪਰ ਹਾਲੇ ਤਕ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮੰਤਰੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਖ਼ਬਰਾਂ ਵੀ ਹਨ ਕਿ ਜਲਦੀ ਹੀ ਡੀ.ਐਮ.ਕੇ. ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਲੜ ਲੱਗ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਉਧਰ ਡਾਕਟਰ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀ ਦੁਆਈ ਹਨ ਕਿ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਜਲਦੀ ਹੀ ਕੈਬਨਿਟ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣਗੇ। ਪਰ ਰਾਹੁਲ ਨੇ ਮੰਤਰੀ ਬਣਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਰਾਜਨੀਤਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਕਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਕਿਆਸਾਰਾਈਆਂ ਵੀ ਲੱਗ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਮੰਤਰੀ ਤੋਂ ਹੇਠਲਾ ਅਹੁਦਾ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ। ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਹੁੰ ਚੁੱਕਣ ਅਤੇ ਮੰਤਰੀਆਂ ਵਗੈਰਾ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਸੰਭਾਲਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਇਹ ਰਸਮ ਕੁਝ ਪੂਰੀ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਰਹਿੰਦੇ ਮੰਤਰੀ ਵੀ ਆਉਂਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ‘ਚ ਸਹੁੰ ਚੁੱਕ ਲੈਣਗੇ। ਫਿਰ ਵੀ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤੀਆਂ ਆਰਥਿਕ ਨੀਤੀਆਂ ਦੇ ਬਦਲਣ ਵੀ ਕੋਈ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਦੀ ਪੁਰਾਣੀ ਪਹੁੰਚ ਜਾਰੀ ਰਹੇਗੀ ਅਤੇ ਭਾਰਤ/ਅਮਰੀਕਾ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀਆਂ ਸਮੁੱਚੀਆਂ ਮੰਦਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਸਿਰੇ ਲਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੇਗਾ। ਆਉਂਦੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਪਰਖ ਵੀ ਹੋ ਜਾਣੀ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚਕਾਰ ਹੋਇਆ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਸਮਝੌਤਾ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਨੂੰ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਹੁਲਾਰਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਮਝੌਤੇ ਨਾਲ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਉੱਰਜਾ ਲੋੜਾਂ ਵਿਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਚਿਤ੍ਰਵੇਖ ਗਏ ਉਛਾਲ ਦੀ ਵੀ ਪਰਖ ਹੋ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਦੱਖਣੀ ਏਸ਼ੀਆ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਉੱਪਰ ਭਾਰਤੀ ਸਿਆਸਤ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜ, ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿਚ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਸਰਗਰਮੀ ਵਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਵੀ ਇਕ ਦਿਲਚਸਪ ਮਾਮਲਾ ਆਉਂਦੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਵੇਖਣ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਭਾਰਤ ਵਲੋਂ ਅਪਣਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਇਹ ਨੀਤੀ ਦਾ ਭਾਰਤੀ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਆਰਥਿਕ ਸਹਿਤੀ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਦੀ ਸਮੁੱਚੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਸੰਤਸ਼ਟੀ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਸਾਰੇ ਕਢ ਨੇ ਆਉਂਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਪੱਧਰ ਲੱਗਣਾ ਹੈ।

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਵੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, 1991 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਉਦਾਰਵਾਦੀ ਆਰਥਿਕ ਨੀਤੀਆਂ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਸਰਮਾਏ ਅਤੇ ਪੈਸੇ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ਾਈ ਵਧਾਈ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਪੈਸਾ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਉਪਰਲੀਆਂ ਜਮਾਤਾਂ ਅਤੇ ਉੱਚ ਮੱਧ ਵਰਗ ਵਿਚਕਾਰ ਹੀ ਘੁੰਮ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਕਰੋੜਾਂ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਹਾਲੇ ਵੀ ਭੁੱਖ ਨੰਗ ਨਾਲ ਘੁਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਆਰਥਿਕ ਨੀਤੀਆਂ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਤੱਕ ਰੁਸ਼ਗਾਰ ਅਤੇ ਪੈਸਾ ਕਿੰਝ ਪਹੁੰਚਦਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਇਸ ਗੱਲ ਉੱਪਰ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਮਨੁੱਸਰ ਕਰੇਗੀ। ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਆਸ ਨਾਲੋਂ ਵਧ ਸੀਟਾਂ ਜਿੱਤੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਚੋਣ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਕਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਦੋ ਵੱਡੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਕਾਂਗਰਸ ਅਤੇ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਵੇਟ ਬੈਕ ਵਿਚ ਬਹੁਤਾ ਵਾਧਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਚੰਗੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਹੀ ਨਵੀਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਸੰਜੀਵਨੀ ਬਣ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪਿਛਲੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਤੇ ਭਾਜਪਾ ਦੋਵਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ 48.7 ਫੀਸਦੀ ਵੇਟਾਂ ਪਈਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਵਾਰ ਦੋਵਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ 48.9 ਫੀਸਦੀ ਵੇਟਾਂ ਪਈਆਂ ਹਨ। ਇੰਜ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਜਿੱਤ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਵੇਟਾਂ ਦਾ ਤਬਾਦਲਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਆਪਣੇ ਪੂਰੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਸਰਕਾਰ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਆਸਾਂ 'ਤੇ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਉਤਿਰਦੀ ਤਾਂ ਇਹ ਨਤੀਜੇ ਆਉਂਦੀ ਵਾਰ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਬਦਲ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਤਾਂ ਦਾ ਲਾਭ ਲੈਣ ਲਈ ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾ ਸਿਰਫ ਤਿਆਰ ਰਹਿਣਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਸਗੋਂ ਮਿਹਨਤ ਵੀ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ।

ਠਾਹ-ਸੋਟਾ -ਚਾਚਾ ਬੇਲਿਹਾਜ਼ -
 ਪੰਜਾਬ:ਬਲਦੀ ਦੇ ਬੁੱਥੇ!
 ਮਾਰੋ-ਮਾਰ ਪੈ ਗਈ ਸੁਣੋ ਗੱਲ ਨਾ ਸਿਆਣੀ ਕੋਈ,
 ਸੁਲਾਹ ਤੇ ਸਫ਼ਾਈ ਵਾਲਾ ਵਰਕਾ ਹੀ ਪਾੜਿਆ।
 ਖੂਨ ਵਾਲਾ ਕਾਸਾ ਹੱਥ ਬਦੀ ਲੈ ਕੇ ਭੱਠੀ ਢਿਰੋ,
 ਸੁਣਾਂਤੀ-ਸਦਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਜਿੰਦਾ ਲਾ ਕੇ ਤਾੜਿਆ।
 ਬੱਸਾਂ, ਕਾਰਾਂ, ਗੱਡੀਆਂ ਨੂੰ ਸਾੜ ਸਾੜ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦੇ,
 ਅਪਣਾ ਹੀ ਘਰ ਦੇਖੋ ਹੱਥੀ ਹੀ ਉਜਾੜਿਆ।
 ਵਿਹਲੜਾਂ ਦੀ ਫੌਜ ਮੋਹਰੇ ਛੁੱਟ-ਪਾਊ ਨੇਤਾ ਹੋਣ,
 ਇਕ ਉੱਕ ਕਰੋਲਾ ਦੂਜਾ ਨਿੰਮ ਉਤੇ ਚਾੜਿਆ।
 ਅੱਲੇ ਨੇ ਜੁਖਮ ਹਾਲੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲੇ ਸਾਡੇ ਯਾਰੋ,
 ਤਪੀ ਭੱਠੀ ਉਤੇ ਫੇਰ ਲੋਕਾਂ ਤਾਈਂ ਰਾੜਿਆ।
 ਸੁੱਟਿਆ 'ਵਿਆਨਾ' 'ਚ ਫੁੱਲਹਾ ਐਸਾ ਮੱਚਿਆ,
 ਅੰਗ ਰਿਧਾਂ ਕੁਝਦਾਂ ਪੰਨਾ ਸਾਜਾ ਸਾਂਚਿਆ।

ਠਾਹ-ਸੋਟਾ

-ਚਾਚਾ ਬੇਲਿਹਾਜ਼

ਪੰਜਾਬ: ਬਲਦੀ ਦੇ ਬੱਥੇ ।

ਮਾਰੋ-ਮਾਰ ਪੈ ਗਈ ਸੁਣੇ ਗੱਲ ਨਾ ਸਿਆਣੀ ਕੋਈ,
 ਸੁਲਾਹ ਤੇ ਸਫ਼ਾਈ ਵਾਲਾ ਵਰਕਾ ਹੀ ਪਾੜਿਆ।
 ਖੂਨ ਵਾਲਾ ਕਾਸਾ ਹੱਥ ਬਦੀ ਲੈ ਕੇ ਭੜੀ ਫਿਰੇ,
 ਸ਼ੁਅਤੀ-ਸਦਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਜਿੰਦਾ ਲਾ ਕੇ ਤਾੜਿਆ।
 ਬੱਸਾਂ, ਕਾਰਾਂ, ਗੱਡੀਆਂ ਨੂੰ ਸਾੜ ਸਾੜ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦੇ,
 ਆਪਣਾ ਹੀ ਘਰ ਦੇਖੋ ਹੱਥਾਂ ਹੀ ਉਜਾੜਿਆ।
 ਵਿਹਲੜਾਂ ਦੀ ਫੌਜ ਮੋਹਰੇ ਛੁੱਟ-ਪਾਊ ਨੇਤਾ ਹੋਣ,
 ਇਕ ਉੱਤੇ ਕਰੋਲਾ ਦੁਜਾ ਨਿੰਮ ਉਤੇ ਚਾੜ੍ਹਿਆ।
 ਅੱਲੇ ਨੇ ਜਖਮ ਹਾਲੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲੇ ਸਾਡੇ ਯਾਰੇ,
 ਤਪੀ ਭੜੀ ਉਤੇ ਫੇਰ ਲੋਕਾਂ ਤਾਈਂ ਰਾੜ੍ਹਿਆ।
 ਸੁਟਿਆ ‘ਵਿਆਨਾ’ ’ਚ ਫਲੂਹਾ ਐਸਾ ਮੱਚਿਆ,
 ਪੱਧਾ ਸਿਖਿਆਂ ਵਾਂਗਦਾਂ ਪੰਜਾਬ ਸਾਜਾ ਪਾਂਡਿਆ।

ਹਰ ਪੱਖੋਂ ਵਚਿੱਤਰ ਨਤੀਜੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ

ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਯੂ.ਪੀ.ਏ. ਦੀ ਦੂਜੀ ਪਾਰੀ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੇਂਡੂ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਗਰੰਟੀ ਯੋਜਨਾ, ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕਰਤਾ ਮੁਆਫੀ, ਪ੍ਰਾਨ ਮੰਡਰੀ ਦਾ ਸਾਫ਼ ਅਕਸ, ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਦੂਰਦਰਸ਼ਤ ਅਤੇ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਸਰਗਰਮੀ ਦੀ ਨਿਰਣਾਇਕ ਭਮਿਕਾ ਰਹੀ।

ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਰੇ ਚੋਣ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਕ ਖੇਤਰੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਦਬਾਅ ਥੱਲੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕੁਲੀਸ਼ਨ

ਸੰਭੀ ਸਰੀਨ

ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਦੇ ਕਿਆਸ ਲਗਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਪਰ ਵੇਟਰਾਂ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਯੂ.ਪੀ.ਏ. ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਜਤਾ ਕੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਦਲਾਂ ਵਲ ਹੋਰ ਝੁਕਾਅ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਚੌਣ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੇ ਨਿੱਜੀ ਏਜੰਡ ਨੂੰ ਤਰਜ਼ੀਹ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਕੱਪੜਾ ਅਤੇ ਮਕਾਨ ਦੀਆਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਵਿਕਾਸ ਦੀਆਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਲਾਗੂ ਕਰਨੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ, ਜਿਸ ਦਾ ਲਭ ਅਖੀਰ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚੇ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸਬਕ ਸਿਖਾਇਆ ਜਿਹਤੇ ਜਮੀਨੀ ਲੋਕ ਸਭ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਅਕਾਲੀ-

ਹੁਕਿਕਤ ਤੋਂ ਬੇਖਬਰ ਸਨ, ਪਰ ਪ੍ਰਯਾਨ ਮੰਤਰੀ ਬਣਨ ਦੇ ਸੁਪੱਲੇ ਸੰਜੋਗ ਰਹੇ ਸਨ। ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਮਾਇਆਵਡੀ ਨੂੰ ਵੋਟਰਾਂ ਨੇ ਬਾਖੁਬੀ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਹਰ-ਥਾਂ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਪੈਸਟਰ ਲਾ ਕੇ ਨਹੀਂ, ਸੁਖਰੋਜ਼ ਸ਼ਾਸ਼ਨ ਨਾਲ ਹੀ ਜਨਤਾ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਜਗ ਬਣਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸੱਤਾ ਦੀ ਭਾਜਪਾ ਗਠਜੋੜ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਸਬਕ ਸਿੱਖਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਵੋਟਰਾਂ ਨੇ ਸੱਤਾਪਾਰੀ ਗਠਜੋੜ ਦਾ ਏਕਾਅਧਿਕਾਰ ਖਤਮ ਕਰ ਕੇ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਕੋਈ ਸਾਲ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਵਿਚ ਗਠਜੋੜ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਅਜਿਹਾ ਇਕ ਵੀ ਕੰਮ ਪੁਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ, ਜਿਸ ਦਾ ਸਿਰ ਚੱਕ ਕੇ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।

ਮਲਾਈ ਖਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚੋਣਾਂ ਮੌਕੇ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਰਾਮ ਵਿਲਾਸ ਪਾਸਵਾਨ ਅਤੇ ਲਾਲੁ ਪ੍ਰਸਾਦ ਜਾਦਵ ਨੂੰ ਦਰਕਿਨਾਰ ਕਰ ਕੇ ਬਿਹਾਰ ਦੀ ਜਾਗਰੂਕ ਜਨਤਾ ਨੇ ਸਮੱਸ਼ ਸੰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਤੀਵਾਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਨਹੀਂ, ਹੁਣ ਸਿਰਫ ਵਿਕਾਸ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕੇਰਲ ਅਤੇ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਦੇ ਜਾਗਰੂਕ ਵੋਟਰਾਂ ਨੇ ਬੱਥੋ-ਪੱਥੀਆਂ ਨੂੰ ਧੜ ਚਟਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਸ ਧਾਰਣਾ ਨੂੰ ਤਹਿਸ-ਨਹਿਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਆਰਥਿਕ ਸੰਕਟ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੂਰੇ ਬਜਟ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਸਿਰਫ ਲੇਖ-ਅਨੁਦਾਨ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਸ਼ਾਇਦ ਬਾਦਲ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਐਨ.ਡੀ.ਏ. ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਉਮੀਦ 'ਤੇ ਆਰਥਿਕ ਸੰਕਟ ਤੋਂ ਉਭਰਣ ਦੀ ਆਸ ਲਗ ਰੱਖੀ ਸੀ, ਪਰ ਬਦਲੇ ਸਮੀਕਰਣ ਵਿਚ ਇਹ ਆਸ ਵੀ ਟੁੱਟ ਚੁੱਕੀ ਹੈ।

ਰਾਜਾਂ ਵਿਚ ਅਸੱਤ ਹਨ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਉੱਗੀਲੀਆਂ 'ਤੇ ਨਚਾਉਣ ਦਾ ਮਾਦਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਦੇ ਥੱਥੇ ਰਹੀ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਦੀਆਂ ਆਗਾਂ ਧਿਰੀਆਂ-ਧਰਾਈਆਂ ਰਹਿ ਗਈਆਂ। ਪਿਛੀਆਂ ਚੌਂਠੇ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਭਾਜਪਾ ਇਸ ਵਾਰੀ ਕਿਤੇ ਘੱਟ ਸੀਟਾਂ ਜਿੱਤ ਸਕੀ। ਭਾਜਪਾ ਕੋਲ ਲਾਲ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਅਡਵਾਨੀ ਵਰਗੇ ਲੋਹ ਪੁਰਸ਼ ਸਨ, ਪਰ ਅੰਦਰੂਨੀ ਕਲੇਸ਼ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਤੋਂ ਕੱਟੇ ਨੇਤਾਵਾਂ ਦੀ ਭੀੜ ਨੇ ਪਾਰਟੀ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਖ਼ਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ।

ਵੈਣ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨ-ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਤੋਂ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਅਮਦਨ ਵਿਚ ਗਿਰਾਵਟ ਨਾਲ ਜਿਥੇ ਆਰਥਿਕ ਸੰਕਟ ਵਧਿਆ ਹੈ, ਉਸੇ ਲੋਕ-ਲੁਭਾਊਣੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਕਾਰਨ ਖਰਚ ਬੇਕਾਬੂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਰਾਜ ਦੀ ਆਮਦਨ ਅਤੇ ਖਰਚ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਕਈ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵਧ ਰਹੇ ਫਾਸਲੇ ਵਿਚ ਬਦਲਾਅ ਦੇ ਕੋਈ ਆਸਾਰ ਨਹੀਂ ਦਿਸ ਰਹੇ।

ਬਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਵਿਚ ਲੁਪਤ ਸਰਕਾਰੀ ਅਮਲਾ ਰਾਜ ਦੇ ਦਰਖ਼ਤ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਕੱਟ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਰ ਸੰਤਾਪਾਰੀ ਅਗਵਾਈ ਅੱਖਾਂ ਬੰਦ ਕਰੀ ਬੈਠੀ ਹੈ। ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੀ ਪਿਚ 'ਤੇ ਲੋਕੀ ਪਾਰੀ

ਹੁਣ 22 ਮਈ ਨੂੰ ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਨਾਲ ਨੌਜਵੀਂ ਪਾਰੀ ਦੀ ਸ੍ਰੁਤਾਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਸ ਵਾਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਸ਼ਿਆਦਾ ਸਮਰਥਨ ਹਾਸਲ ਹੈ, ਪਰ ਚੁੱਝੀਤੀਆਂ ਵੀ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਡਟੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਸਹਿਯੋਗੀ ਦਲਾਂ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਦੀ ਦਰਕਾਰ ਹਾਲੇ ਵੀ ਹੈ। ਜਨਤਾ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਥਿਰ ਅਤੇ ਕੁਸ਼ਲ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਲਈ ਵੇਟਾ ਪਾਈਆਂ। ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਤ੍ਰਿਭੂਮੁਲ ਕਾਂਗਰਸ ਅਤੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਕ ਦੇ ਨੇਤਾਂ ਆਪਣੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਮਨਵਾਉਣ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੱਦ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਾਲੇ ਦੇਸ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਇਸ ਸਮੇਂ ਪਰਿਵਾਰਵਾਦ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਘਰੇ ਹਨ। ਚਹੇਤਿਆਂ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਅਮਲੇ ਦੀ ਮਨਮਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖ ਕੇ ਹੀ ਸ. ਬਾਦਲ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਬਦਨਾਮੀ ਤੋਂ ਬਚਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਬਦਲੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਸੁਖਚਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਦਮ 'ਤੇ ਹੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਗਲੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਜਿੱਤਣ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਅਫਸਰਸ਼ਾਹੀ, ਬਲਕਿ ਮੰਤਰੀਆਂ ਦੀ ਵੀ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਤੈਅ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ।

ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਕੌਲ ਵੱਡੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਦਾ ਮੌਕਾ

ਸੁਰਵਣ ਗਰਗ

ਪ੍ਰਾਣ ਮੰਤਰੀ ਅਹੁਦੇ ਨਾਲ, ਤੇਰ੍ਹਾਂ ਰਾਜਾਂ ਵਿਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 19 ਮੰਤਰੀਆਂ ਨੇ ਡੀ.ਐਮ.ਕੇ. ਦੀ ਆਪਾ-ਧਾਪੀ ਵਿਚਾਲੇ ਸਹੁੰ ਵੀ ਚੁੱਕ ਲਈ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਵੀ ਚਿਹਰਾ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਦੁਆਰਾ ਚੋਣਾ ਦੌਰਾਨ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵੰਡੇ ਗਏ ਸੁਪਨਿਆਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ ਹੋਵੇ। ਪਰ ਦੱਬੇ-ਪ੍ਰਟੇ ਅਤੇ ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਮੰਤਰੀਆਂ ਦੀ ਇਸ ਪਹਿਲੀ ਥੱਥੇ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਰਾਜਨਿਤਕ ਜੁਰੂਰਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਰੀਤੀ ਅਤੇ ਪੈਸੀ ਚਿਹਾਤ ਨਾ ਬਿੰਦੂਕਾਂ ਮੈਂਬਰਾਂ ਅਤੇ ਮੰਤਰੀਆਂ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਕਾਫੀ ਬਦਲੇ ਹੋਏ ਨਜ਼ਰ ਆ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਸਿਰਫ਼ ਇਸੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੀ ਉਮੀਦਾਂ ਰੱਖੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਸਮਰਥਨ ਲਈ ਰਾਜਨਿਤਕ ਸੌਂਦਰਾਜ਼ੀ ਦੇ ਜਾਮਨੇ ਵਾਲੇ ਕਰੁਣਾਨਿਧੀ ਅਤੇ ਜੈਲਿਲਤਾ ਵੀ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਅਤੇ ਬਲੈਕ ਐਂਡ ਵਾਈਟ ਫਿਲਮਾਂ ਵਾਂਗ ਹੁਣ ਢੱਬਿਆਂ ਵਿਚ ਬੰਦ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਹਨ।

ਮਨੂੰ ਹਣ, ਦੂਜਾ, ਤਾਜਾ ਅਤ ਚਬਾ ਕਸਤ ਦਾ ਇੱਤਜ਼ਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ 60 ਦੇ ਕਰੀਬ ਮੰਤਰੀ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਉਹ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਤਲਾਸ਼ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਰੇ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਜਿਹੜਾ ਬਦਲਾਅ ਇਸ ਵਾਰੀ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਨੌਜਵਾਨ ਚਿਹਰਿਆਂ ਦੇ ਸਿੱਮੇ ਸਿਰਫ ਮੰਤਰਾਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਫਾਈਲਾਂ ਦੀ ਧੂੰਘੜਣ ਵਾਲੀ ਮੰਡੀ ਹੈ।

ਗੁਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਵਿਖੇ ਸਾਡੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਬਣਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੌਜਵਾਨ ਸਾਂਸਦਾਂ ਅਤੇ ਮੰਤਰੀਆਂ ਦੀ ਪਿੱਠ ਪਿੱਛੇ ਇਕ ਤਾਕਤ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਿਤਾ ਕੇ ਲਿਆਏ ਹਨ। ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੈਬਨਿਟ ਮੰਤਰੀ ਭਲਾਂ ਹੀ ਜਿਨ੍ਹੇ ਮਰਜ਼ੀ ਅਨੁਭਵੀ ਅਤੇ ਪੁਰਣੇ ਖਿੱਚਾਰੀ ਹੋਣ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਵਾਲੀ ਭਾਸ਼ਾ ਬੋਲਣੀ ਸੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਲਈ ਇਹ ਸੁਭ ਸੰਕੇਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਾਅਨਿਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਣ ਦਾ ਸੁਭਾਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਅਤੇ ਜਿਹੜੇ ਬਾਹਰ ਬੈਠ ਕੇ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਗਿਣਨਗੇ ਉਹ ਵੀ, ਹਾਲੇ ਇਹ ਸਮਝਣ ਲੈਂਗੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਅਗਲੇ ਪੰਜ ਸਾਲ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਨਾਲ ਭਰੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਹਨ।

ਇਹ ਵੀ ਕਿ ਬਰਾਕ ਓਬਸਾ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਨੇੜੇ -
ਤੇੜੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਜਦੋਂ ਰਾਹਲ ਗਾਂਧੀ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਕਮਾਨ ਸੰਭਾਲਣ

ਪਰਨਾਲਾ ਉਥੇ ਦਾ ਉਥੇ!

ਲਿਖਤੁਮ

ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਦੁਪਾਲਪੁਰ

ਨਾ ਤਾਂ ਇਸ ਲਿਖਤ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿਸੇਸ਼ ਦੀ ਨਿੰਦਾ-ਉਸਤਤਿ ਵਜੋਂ ਲਿਉ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਿਕਾਇਤ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ। ਇਸ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਵੀ ਨਾ ਹੀ ਸਮਝਿਉ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ 'ਆਟ ਨਾ ਕਿਨਹੀ ਕਹਾਇਆ ਸਭ ਕਹਿਤੇ ਹੋ: 'ਪਾਇਆ॥' ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਮੈਂ ਕੌਣ ਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਵਾਲਾ? ਉਪਦੇਸ਼ ਬਣਨ ਤੋਂ ਵੀ ਤੌਬਾ! ਕਿਉਂ ਕਿ ਪਿਛੇ ਜਿਹੇ ਮੈਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਤਿੰਡੇ ਹੋਏ ਨੇ ਗੁਰੂ-ਘਰ ਦੇ ਲੰਗਰ-ਹਾਲ ਵਿਚ ਨੰਗੇ ਸਿਰ ਲੰਗਰ ਛਕਿਅਂ ਹੋਇਆਂ, ਨਾਲਿਦਿਆਂ ਨਾਲ ਵਾਹੇ ਦਾਹੀ ਗੱਲੀ ਜੁੱਟੀ ਹੋਈ ਇਕ ਬੀਬੀ ਜੀ ਨੂੰ ਸਿਰ ਕੱਜਣ ਲਈ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਬੈਠਾ। ਆਪਣੇ ਚਿੰਤਿਆਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਬੜੀ ਆਜ਼ਹੀ ਨਾਲ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਮੇਰੇ ਵਲ ਘਰ ਕੇ ਇਉਂ ਦੇਖਿਆ, ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਕੱਚੇ ਨੂੰ ਖਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੋਵੇ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਸੇਚਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸਾਇਦ ਇਸ 'ਘੂਰ-ਘੂਪ' ਨਾਲ ਹੀ ਮੇਰਾ ਛੁਟਕਾਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੋਵੇਗਾ, ਪਰ ਜੇਤੇ ਪਾਉਣ ਵੇਲੇ ਉਹ ਬੀਬੀ ਮੇਰੇ ਵਲ ਨੂੰ ਭਰਿੰਦ ਵਾਗ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਭੱਜੀ ਹੋਇਆ। ਅਉਦਿਆਂ ਹੀ ਬਿੱਫਰ ਪਈ-

"ਸਾਇਦ ਨੂੰ ਪਤਾ ਈ ਹੁੰਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਰੀਤੀ ਰਿਵਾਜ਼ਾਂ ਦਾ! ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮੱਤਾਂ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨੀ, ਓ.ਕ.!!"

ਆਪਣੇ ਮੁੰਹੋਂ ਉਚਾਰੇ ਇਸ ਵਾਕ ਦਾ ਅਖੀਰਲਾ ਲਫਜ਼ 'ਓ.ਕ.' ਉਸ ਨੇ ਐਸੇ ਅੰਦਾਜ਼ ਨਾਲ ਬੋਲਿਆ, ਜਿਵੇਂ ਮੇਰੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਹੱਥੋਂ ਮਾਰਿਆ ਹੋਵੇ। 'ਲੈ ਲਉ ਸੁਆਦ 'ਪ੍ਰਚਾਰਕ' ਬਣਨ ਦਾ!' ਕੋਲ ਬੜੀ ਮੌਰੀ ਪਤਨੀ ਨੇ ਵੀ ਮੌਕੇ ਸਿਰ ਤੀਰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ। ਚਾਰੇ ਖਾਨੇ ਚਿੱਤ ਹੋ ਕੇ ਮੈਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕੰਪਲੈਕਸ 'ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਆ ਗਿਆ। ਪਰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ 'ਵਾਦਤੀਆਂ ਸਜਾਦੀਆਂ ਨਿਭਣ ਸਿਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ' ਬੱਧੇ-ਰੁੱਕੇ ਨੇ ਜੁਬਾਨੀ-ਕਲਾਮੀ ਟੀਕਾ-ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਤਾਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਕਰ ਲਿਆ, ਲੇਕਿਨ ਕਲਮੀ-ਨਸਤਰ ਭੁੱਲ-ਭੁਲੇਖੇ ਚਲ ਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਐਤਵਾਰ ਦੇ ਹਫਤਾਵਾਰੀ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ, ਲਾਗਲੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰ ਰਿਹਾ ਸਾਂ। ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਜੀ ਸਮਾਪਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਟੇਜ-ਸਕੱਤਰ ਜੀ ਨੇ ਮਾਈਕ ਸੰਭਾਲਿਆ। ਰੁਟੀਨ ਦੇ ਸ਼ਬਦ 'ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ਵਡਲਾਗੇ ਹੋ।' ਕਹਿਣ ਮਗਰੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੜੇ ਹੀ ਸੁਰਧਮੀ ਅੰਦਾਜ਼ ਨਾਲ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ-

"...ਅੱਜ ਬਚਾ ਹੀ ਖੁਸ਼ੀ ਭਰਿਆ ਦਿਹਾਤਾ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਪਰਮ ਪੁਜ਼ਾ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਜਵਾਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜਾ ਦਾ ਜਨਮ-ਦਿਵਸ ਮਨਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸ...ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਲੋਂ ਹੋ ਰਗੀ ਹੈ...ਦੀਵਾਨ ਸਜਾਏ ਜਾਣਗੇ। ਅੱਜ ਪੰਜਮ ਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼-ਪੁਰਬ 'ਵੀ' ਮਨਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ...।"

ਬਾਣੀ ਦੇ ਬੋਹੇਸ ਪੰਜਵੇਂ ਸਿਤਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼-ਪੁਰਬ ਮਨਾਉਣ ਦੇ ਨਾਲ, ਸਟੇਜ-ਸਕੱਤਰ ਵਲੋਂ ਬੋਲਿਆ ਗਿਆ ਲਫਜ਼ 'ਵੀ' ਸੁਣ ਕੇ ਮੈਂ ਤਨੂੰ ਬੜੇ ਜਿਹਾ ਗਿਆ। ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸਟੇਜ-ਸਕੱਤਰੀ ਕੀਤੀ ਦੇ ਦਿਨ ਯਾਦ ਆਏ। ਇਹ ਡਿਊਟੀ ਨਿਭਾਉਂਦਿਆਂ ਕੀ ਗਲਤ ਲਫਜ਼ ਸਹਿਵਨ ਹੀ ਮੁੰਹੋਂ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਬੈਠੇ ਬੈਠੇ ਮੈਂ ਸੇਚਿਆ ਕਿੱਕ ਸਕੱਤਰ ਸਾਹਿਬ ਜ਼ਰੂਰ ਇਸ ਭੁਲ ਦੀ ਥਿਮਾਂ-ਜਾਚਨਾ ਕਰਨਗੇ। ਪਰ ਮੌਰੀ ਆਸ ਗਲ ਸਾਬਤ ਹੋਈ। ਦੀਵਾਨ ਸਮਾਪਤੀ ਉਪਰੰਤ ਮੈਂ ਇਸ ਗੰਭੀਰ ਨੁਕਤੇ ਬਾਰੇ ਇਕ ਵਿਚਦਾਨ ਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ। ਚਿੰਤਾਮੀ ਲਹਿਜੇ 'ਚ ਉਹ- "ਹਾਂ ਸੁਣਿਆਂ ਤੇ ਵੀ ਈ ਏ।" ਕਹਿ ਕੇ ਚੱਲਦੇ ਬਣੇ। ਇਸ ਗੁਰਘਰ ਦੇ ਲੰਗਰ-ਹਾਲ ਵਿਚ ਇਕ ਬੀਬੀ ਵਲੋਂ ਹੋਈ ਆਪਣੀ ਦੁਰਗਤ ਨੂੰ ਚੇਤ ਕਰਦਿਆਂ ਮੈਂ ਸੈਣ-

ਅਖਬਾਰਾਂ ਕੱਢੇ ਮਾਰ ਕੇ ਹਾਲ 'ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਕਿ ਮੇਰੇ ਚੰਗੇ ਜਾਂ ਮੰਦੇ ਭਾਗਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਬਾਬੂ ਜੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਡੀਆਂ ਪਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਦੋ ਬੀਬੀਆਂ ਤੁਰੀਆਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਸਨ, ਮੈਨੂੰ ਰੋਕ ਕੇ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗੇ— "ਸਰਦਾਰ ਜੀ, ਆਜ ਕੌਨ ਕੈਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਗੁਰੂ-ਪਰਵ ਹੈ?" ਉਸ ਦੇ ਹਿੰਦੀ ਬੋਲਣ ਦੇ ਸਟਾਈਲ ਤੋਂ ਸੈਣੂੰ ਜਾਪਿਆ ਕਿ ਉਹ ਗੈਰ-ਪੰਜਾਬੀ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ

ਵੀ ਸਟੇਜ-ਸਕੱਤਰ ਦੀ ਸੁਚਨਾ ਨੇ ਚੱਕਰਾਂ 'ਚ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਵਰਡੇ 'ਚ ਲਿਜਾ ਕੇ ਸੰਕੋਚਵੇਂ ਜਿਹੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਭਰਾਵਾ, 'ਗੁਰੂ-ਪਰਵ' ਤਾਂ ਅੱਜ ਇਕ ਹੀ ਗੁਰੂ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਅੱਜ ਗੁਰੂ-ਘਰਾਂ ਵਰੋਂ ਵਰੋਸਾਏ ਹੋਏ ਸੰਤ-ਬਾਬਾ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਦਿਵਸ ਵੀ ਮਨਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਬਜਨ-ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸੰਤ-ਸਾਧਾਂ, ਮਹਾਂ-ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਅਪਰੰਪਰ ਹੈ। ਦੇਸ਼-ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੁਰਧਾਲੂ ਆਪਣੇ ਬਾਬਿਆਂ ਦੀ ਯਾਦ ਮਨਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਆਦਤ ਮੁੜਬ ਇਸੇ ਵਿਸੇ 'ਤੇ ਸੋਚਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਇਕ ਸਵਾਲ ਸਾਹਮਣੇ। ਆਇਆ-ਤਕਰੀਬਨ ਹਰੇਕ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿਚ ਸੂਰਜ-ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਾਹਮਣੇ। ਆਇਆ-ਤਕਰੀਬਨ ਹਰੇਕ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿਚ ਗੁਰੂ-ਘਰ ਵਿਖੇ? ਕੁਝ ਪਲ ਚੁੱਪ ਰਹਿ ਕੇ ਇਉਂ ਦੇਖਿਆ, ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਕੱਢੇ ਹੋਏ ਤਾਂ ਪੰਜ

ਮਨਾਉਣ ਦੇ ਢੰਗ ਤਰੀਕੇ ਵੀ ਅਸੀਂ ਬਦਲਦੇ ਸਮਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਨਵੇਂ ਇੰਜਾਦ ਕਰ ਲਏ ਹਨ। ਪੰਜ ਸੌ ਦਸ ਏਰੀਆ ਕੋਡ ਵਾਲੇ ਇਕ ਸੱਜਣ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਫੋਨ 'ਤੇ ਦੱਸ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਸਾਡੇ ਗੁਰੂ-ਘਰ ਵਿਖੇ ਜੇ ਚੌਂਹ ਸਾਹਿਬਜਾਂਦਿਆਂ ਦੀ ਯਾਦ 'ਚ ਸਮਾਗਮ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਚਾਰ ਅਖੰਡ ਪਾਠ, ਜੇ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦਾ ਜੋਤੇ-ਮੇਲਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਪੰਜ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਅਤੇ ਚਾਲੀ ਮੁਕਤਿਆਂ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਸਮਾਗਮ 'ਤੇ ਚਾਲੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਇਕ ਸਮੇਂ ਇਕ ਥਾਂ ਹੀ ਰੱਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਨਵੀਂ ਨਕੋਰ ਪਰਪਾਟੀ ਬਾਰੇ ਸੁਣ ਕੇ ਮੈਂ ਕੁਝ ਸ਼ਸ਼ੇਪੰਜ 'ਚ ਪਏ ਨੇ ਉਸ ਵੀਰ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਜੁਨ੍ਹ ਚੁਰਾਸੀ ਵਾਲੇ ਘੱਲ੍ਹਾਰੇ ਦੀ ਯਾਦ ਕਿਵੇਂ ਮਨਾਈ ਜਾਵੇਗੀ ਤੁਹਾਡੇ ਗੁਰੂ-ਘਰ ਵਿਖੇ? ਕੁਝ ਪਲ ਚੁੱਪ ਰਹਿ ਕੇ ਉਹ ਬੋਲਿਆ—

"ਉਮੀਦ ਹੈ ਸਾਰੇ ਦੀਵਾਨ ਹਾਲ ਵਿਚ ਹੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠਾਂ ਦੀਆਂ ਪਾਲਾਂ ਲੱਗਣ ਗੀਆਂ!"

ਤਾਂ ਪਿਆ ਗੁਆਚੇ! ਬਾਬਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਵਿਚ ਤਾਂ ਗੁਰੂ-ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਲੰਗਰ ਛਕਣ ਆਏ ਜਗਿਆਸੂ-ਜਨ 'ਸਥੀ ਦੇਇ ਸੰਤੋਖੀ ਖਾਇ' ਮੁਤਾਬਕ ਉਦਰ-ਪੁਰਨਾ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਤਰਜੇ-ਸਿੰਦਗੀ ਸਿੱਖ ਲਈ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ-ਆਸੇ ਅਨੁਸਾਰ ਚੱਲ ਰਹੇ ਲੰਗਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਭੁੱਜੇ ਛੋਲਿਆਂ ਨੂੰ 'ਬਦਾਮ' ਕਹਿ ਕੇ ਚੱਲਦੇ ਰਹੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਭੁੱਜੇ ਛੋਲਿਆਂ ਦੀ ਇਕ ਇਕ ਮੁੱਠ ਛਕ ਕੇ ਮਸਤੇ ਹੋਏ ਹਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਢਾਹੁੰਦੇ ਰਹੇ, ਨਵਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਨੁੱਕੋਰਾਂ ਮਾਰਦੇ ਰਹੇ। ਹੁਣ ਲੰਗਰਾਂ ਵਿਚ ਮਗਜ਼-ਬਦਾਮਾਂ ਵਾਲੀ ਖੀਰ ਛਕਣ ਉਪਰੰਤ ਸਾਡੇ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਨਗਰੀਆਂ-ਸਕੱਤਰੀਆਂ ਦੀ ਭੁੱਖ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਰਹੀ ਗੱਲ ਗੁਰੂ-ਸਬਦ ਦੇ ਲੰਗਰ ਦੀ? ਉਹਦੀ ਸਾਨੂੰ ਭੁੱਖ ਈ ਹੈ ਨੀ! ਇਸ ਖੁਰਾਕ ਤੋਂ ਅਪਾਂ 'ਡਾਈਟਿੰਗ' ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਕੋਈ ਗੱਲ ਹੈ ਨਹੀਂ। ਜਿਸ ਸਿਲਸਿਲੇ ਦੇ ਚੱਲਦਿਆਂ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਵੀ ਬਣੀ ਹੈ।

ਮਿਤਿ-ਚਿਤ ਅਨੰਦ ਰਹਿਣ, ਉਥੇ ਤੱਤਿਗਮਤਿ-ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਏਜੰਡਾ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੀ ਕੀ ਹੈ?

ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਸਾਹਿਬਾਨ, ਦਿਨ-ਬ-ਦਿਨ ਵਧਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠਾਂ ਦੀ ਭਾਰੀ ਗਿਣਤੀ ਨੂੰ ਅਤੇ ਨਗਰ-ਕੀਰਤਨਾਂ ਵਿਚ 'ਬੇ-ਸ੍ਰਾਵ' ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਇਕੱਠ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਹਾਨ-ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੱਸਦੇ ਨਹੀਂ ਪੱਥਰਦੇ। ਅਖੰਡ ਪਾਠ 'ਬੁੱਕ' ਕਰਵਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਿਰਫ ਭੇਡ ਭੇਡ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਰੁਮਾਲੇ 'ਤੇ ਮਾਇਆ ਰੱਖ ਕੇ 'ਗੁਰੂ ਕੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ' ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਆਏ ਸਰਧਾਲੂ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਲੋੜ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ ਕਿ ਵਿਚਾਰੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠਿਆਂ ਦੇ ਦੁੱਖਤੇ ਵੀ ਸੁਣ ਲੈਂਦੀਏ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਿੰਨ ਜਿਹਾਂ ਨੇ ਪਾਠ ਕੀਤਾ ਹੈ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤੱਤ ਗੁਰਮਤਿ ਹੈ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਤ

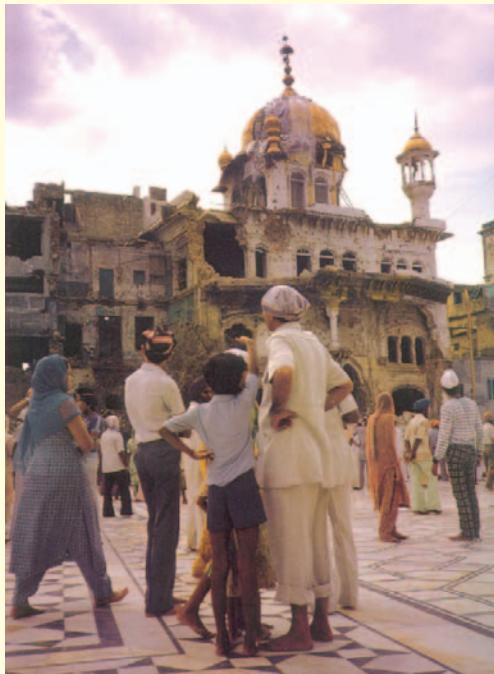

੧ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ

ਸਿੱਖ ਰਿਲੀਜੀਅਸ ਸੁਸਾਇਟੀ (ਸ਼ਿਕਾਰੋ)

ਘੱਲ੍ਹਾਰਾ ਹਫਤਾ ਸਮਾਗਮ

ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ

ਜੂਨ 1984 ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦੇ ਜਾਨ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਪਿਆਰੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਉਪਰ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਮਲੇ ਅਤੇ ਢਾਹੇ ਗਏ ਕਹਿਰ ਦੀ ਰੜਕ ਸਿੱਖ ਹਿਰਦਿਆਂ ਵਿਚ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਬਣੀ ਰਹੇਗੀ। ਸਿੱਖ ਹਿਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਵਲੂੰਧਰ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਇਸ ਘੱਲ੍ਹਾਰੇ ਦੀ 25ਵੀਂ ਦੁਖਦਾਈ ਯਾਦ ਮੌਕੇ ਸਿੱਖ ਰਿਲੀਜੀਅਸ ਸੁਸਾਇਟੀ ਸ਼ਿਕਾਰੋ ਵਲੋਂ ਸਮੂਹ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪੈਲਾਟਾਈਨ ਵਿਖੇ 5 ਤੋਂ 7 ਜੂਨ ਤੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸ਼ੁਹੀਦੀ ਸਮਾਗਮ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂ ਵਾਲੇ

ਸਮਾਗਮਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ:

ਪਹੁੰਚ ਰਹੇ ਰਾਗੀ-ਛਾਡੀ ਅਤੇ ਕਥਾ-ਵਾਚਕ

ਹਜ਼ੂਰੀ ਰਾਗੀ ਜਥਾ ਭਾਈ ਗੁਰਜੰਟ ਸਿੰਘ,
ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ
ਛਾਡੀ ਜਥਾ ਭਾਈ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਨਿਧੜਕ
ਕੈਨੇਡਾ ਤੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਰਹੇ ਹਨ
ਭਾਈ ਕੰਵਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਤੇ ਜਥਾ

ਸ਼ਾਮ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਸਾਢੇ ਛੇ ਵਜੇ ਤੋਂ ਸਾਢੇ ਨੌ ਵਜੇ ਤੱਕ ਹੋਇਆ ਕਰਨਗੇ। ਰਹਿਰਾਸ ਦੇ ਪਾਠ ਉਪਰੰਤ ਕਥਾ ਕੀਰਤਨ ਹੋਇਆ ਕਰੇਗਾ। 5 ਜੂਨ ਸਵੇਰੇ ਸੁੱਕਰਵਾਰ ਨੂੰ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦਾ ਆਰੰਭ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ 7 ਜੂਨ ਨੂੰ ਭੋਗ ਪਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦੀ ਸੇਵਾ ਭਾਈ ਭਰਪੂਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਲੋਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਸਨਿਚਰਵਾਰ ਸ਼ਾਮੀਂ ਛਾਡੀ ਸਿੰਘ ਸ਼ੁਹੀਦਾਂ ਦੀਆਂ ਵਾਰਾਂ ਗਾਊਣਗੇ।

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਪੈਲਾਟਾਈਨ

ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੂਚਨਾਵਾਂ: 1. 5 ਜੂਨ ਸੁੱਕਰਵਾਰ ਨੂੰ ਗੁਰੂਘਰ ਵਲੋਂ ਸਮੂਹ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ 1984 ਦੇ ਘੱਲ੍ਹਾਰੇ ਪ੍ਰਤੀ ਰੋਸ ਪ੍ਰਗਟਾਊਣ ਲਈ ਹਰ ਸਾਲ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਿਕਾਰੋ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਅੰਬੈਸੀ ਸਾਹਮਣੇ ਰੋਸ ਮੁਜਾਹਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਏਗਾ। ਗੁਰੂਘਰ ਤੋਂ ਬੱਸਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਕ ਵਜੇ ਬੱਸ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਚੱਲੇਗੀ। ਸ਼ਿਕਾਰੋ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇੰਡੀਆਨਾ ਤੇ ਵਿਸਕਾਨਸਿਨ ਦੀ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਵੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਸਮੇਤ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਖੇਤਰ ਕਰਨੀ ਜੀ।

2. 6 ਜੂਨ ਸਨਿਚਰਵਾਰ ਨੂੰ ਦੁਪਹਿਰ 1 ਤੋਂ 5 ਵਜੇ ਗੁਰੂਘਰ ਵਿਖੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ-ਸੰਚਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਸਮੂਹ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਖੰਡੇਬਾਟੇ ਦੀ ਪਹੁਲ ਲੈ ਕੇ ਗੁਰੂ ਵਾਲੇ ਬਣੇ ਜੀ। ਸਾਰੇ ਕਕਾਰ ਗੁਰੂਘਰ ਵਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ।

ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਦੇ ਦਾਸ਼: ਸਮੂਹ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ

ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮੁੜ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਬਣਨ ਉਤੇ

ਬਹੁਤ ਬਹੁਤ ਵਧਾਈ

ਇਹ ਜਿੱਤ ਦਰਅਸਲ ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਦੂਰ ਅੰਦੇਸ਼, ਇਮਾਨਦਾਰਾਨਾ ਅਤੇ ਸੂਝ ਭਰੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦੀ ਜਿੱਤ ਹੈ। ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਬਣ ਕੇ ਭਾਰਤ ਦਾ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦਾ ਨਾਂ ਬਹੁਤ ਉਚਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪਰਦੇਸੀਂ ਵੱਸਦੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਉਤੇ ਬੇਪਨਾਹ ਮਾਣ ਹੈ। ਇਸ ਲਾਮਿਸਾਲ ਜਿੱਤ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਬਹੁਤ ਵਧਾਈ

ਅਮੇਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ
ਚੇਅਰਮੈਨ
ਏ. ਐਂਡ ਆਈ. ਟਰੱਕਿੰਗ ਕੰਪਨੀ
ਫੋਨ: 831-247-4637

ਨਿੱਕ ਗਾਖਲ
ਚੇਅਰਮੈਨ
ਆਲ ਸਟੇਟ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਕੰਪਨੀ
ਫੋਨ: 630-688-3570

ਨੂਰਮਹਿਲ ਉਪ ਚੋਣ ਹੁਣ 12 ਜੂਨ ਨੂੰ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ : ਵਿਆਨਾ ਵਿਚ ਸੰਤ ਨਿਰਜਨ ਦਾਸ ਉੱਤੇ ਹੋਏ ਹਮਲੇ ਕਾਰਨ ਸੁਥੇ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਹਿੱਸਾ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਵੇਖਦਿਆਂ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਨੂਰਮਹਿਲ ਹਲਕੇ ਦੀ ਉਪ ਚੋਣ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਮੁੱਖ ਚੋਣ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੁਸਮਜ਼ੀਤ ਸਿੱਧੂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਨੂਰਮਹਿਲ ਅਸੰਬਲੀ ਹਲਕੇ ਦੀ ਉਪ ਚੋਣ 28 ਮਈ ਤੋਂ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਕੇ 12 ਜੂਨ, 2009 ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਵੇਟਾਂ 12 ਜੂਨ, 2009 ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 7 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 5 ਵਜੇ ਤੱਕ ਪੈਣਗੀਆਂ ਤੇ ਗਿਣਤੀ 15 ਜੂਨ, 2009 ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 8 ਵਜੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਵੇਗੀ। ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਲਿਖ ਕੇ ਭੇਜਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਪੁਸ਼ਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਨੂਰਮਹਿਲ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹਲਕੇ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਵਾਉਣੀ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਥੇ ਹਾਲਾਤ ਕਾਫੀ ਵਿਗੜੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਵਿਆਨਾ ਦੀ ਘਟਨਾ ਕਾਰਨ ਜਲੰਧਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਗੀ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਦਹਿਸ਼ਤਵਾਦ ਵਿਰੋਧੀ ਦਿਨ ਮਨਾਇਆ

ਸਿਕਾਗੇ: ਇਥੇ ਭਾਰਤੀ ਕੌਂਸਲ ਜਨਰਲ ਦੇ ਦਫਤਰ 21 ਮਈ ਨੂੰ ਦਹਿਸ਼ਤਵਾਦ ਵਿਰੋਧੀ ਦਿਨ ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸੇ ਦਿਨ 1991 ਵਿਚ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਸ੍ਰੀ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਦਹਿਸ਼ਤਪਸੰਦਾਂ ਦੀ ਸ਼ਾਜਿਸ਼ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਕੌਂਸਲ ਜਨਰਲ ਵਲੋਂ ਇਹ ਦਿਨ ਲੋਕਾਂ ਵਲੋਂ ਦਹਿਸ਼ਤਵਾਦ, ਹਿੱਸਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਦੁਨੀਆਂ ਉਪਰ ਪੈ ਰਹੇ ਮਾੜੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪ੍ਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾਗਰੂਕ ਕਰਨ ਲਈ ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ।

ਕੌਂਸਲ ਜਨਰਲ ਵਲੋਂ ਜਾਰੀ ਇਕ ਪ੍ਰੈਸ ਬਿਆਨ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿਕਾਗੇ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਕੌਂਸਲ ਜਨਰਲ ਅੰਬੈਸਡਰ ਅਸੋਕ ਕੁਮਾਰ ਅਤਰੀ ਨੇ ਇਸ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਹਾਜ਼ਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਹਿਸ਼ਤਵਾਦ ਅਤੇ ਹਿੱਸਾ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ, ਅਮਨ ਅਮਾਨ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਬਿੱਹਤਰ ਆਪਸੀ ਭਲਾਈ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਸਹੂੰ ਚੁਕਾਈ।

To Advertise with us call: 847-359-0746

ਸਸਤੀਆਂ ਟਿਕਟਾਂ ਤੇ ਸਰਵਿਸ ਵੀ ਵਧੀਆ

Lowest Air Fares For INDIA

AB TRAVEL SERVICES

Ph.847-630-2096

We Will Beat Any Deal

On a Discounted Rate for
Credit Card and ATM
Processings Best Deal for all
Business Owners Save Money

Hotel POS System

Credit Card

Loans

ATM

INSURANCE

Check Guaranteed

Wright Express
Voyager
Fuelman
Fleetcards

Ask us about our Pay at Pump Specials

Need Financing?
We do Financing for
Hotel/Motels, Gas Stations,
and other Commercial Properties

Call Mr. Amrit Patel
ATM Credit Card Services
1-877-ATM-0003

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ

ਸਰਦਾਰ ਹਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਦੂਜੀ ਬਰਸੀ 'ਤੇ

ਦਾਦਾ ਜੀ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਕਰਦਿਆਂ...

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਮ ਧਿਆਇਆ ਗਏ ਮਸਕਤ ਘਾਲਿ॥
ਨਾਨਕ ਤੇ ਮੁਖ ਉਜਲੇ ਕੇਤੀ ਛੁਟੀ ਨਾਲਿ॥
ਹਰ ਜੀ ਮਾਤਾ ਹਰ ਜੀ ਪਿਤਾ ਹਰ ਜੀਓ ਪ੍ਰਿਤਪਾਲਕ॥
ਹਰ ਜੀ ਮੇਰੀ ਸਾਰ ਕਰੇ ਹੁਣ ਹਰ ਕੇ ਬਾਰਿਕ॥

ਸਾਡੇ ਪਿਆਰੇ ਸਰਦਾਰ ਹਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜੋ 25 ਮਈ, 2007 ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਸਲੀ ਘਰ ਚਲੇ ਗਏ ਸਨ, ਉਹ ਅੱਜ ਵੀ ਸਾਡੇ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਯਾਦ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਸਿਮਰਨ ਆਪਣੇ ਦਾਦਾ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਸ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਾਪਾ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ, “ਪਾਪਾ ਜੀ ਮੈਂ ਦਾਦਾ ਜੀ ਕੋਲ ਮੁਨ ’ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਕਦੋਂ ਮਿਲਾਂਗੀ?” ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਦਾਦਾ ਜੀ ਮੁਨ (ਚੰਦ) ’ਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਉਸ ਦੇ ਪਾਪਾ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਜਦੋਂ ਤੂੰ ਬੱਢੀ ਹੋ ਜਾਏਗੀ।” ਫਿਰ ਉਸ ਨੇ ਤਾਜ਼ੀ ਮਾਰੀ ਤੇ ਕਿਹਾ “ਅਸੀਂ ਦਾਦਾ ਜੀ ਨੂੰ ਮੁਨ ’ਤੇ ਮਿਲਾਂਗੇ”

WE MISS YOU DADA JI

FROM: SIMRAN SAHIBA, SEHAJ

ਸਾਡੇ ਗ੍ਰੇਟ ਗ੍ਰੇਂਡ ਪਾਪਾ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਹਰ ਨਾਮ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਤਿੰਨੋਂ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ‘ਹਰ’ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ। ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ (ਹਰ ਦੀ ਵੱਸ), ਹਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਹਰੀ ਮਨ ਅੰਦਰ), ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ (ਹਰੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤ) ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ॥

ਕਿਉਂ ਅਸਫਲ ਹੋਏ ਆ

ਲਿਬਰੇਸ਼ਨ ਟਾਈਗਰ ਆਫ ਤਾਮਿਲ ਈਲਮ ਦਾ ਸੰਘਰਸ਼

ਸ੍ਰੀਲੰਕਾ ਦੀ ਫੌਜ ਨੇ ਲਿਬਰੇਸ਼ਨ ਟਾਈਗਰ ਆਫ ਤਾਮਿਲ ਇਲਮ (ਲਿਟੋ) ਖ਼ਿਲਾਫ 2006 ਵਿਚ ਸੂਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜੰਗ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਸਫਲਤਾ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਲਿਟੋ ਖ਼ਿਲਾਫ ਸ੍ਰੀਲੰਕਾ ਦੀ ਫੌਜ ਦੀਆਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਤਿੰਨ ਜੰਗਾਂ ਅਸਫਲ ਸਿੱਧ ਹੋਈਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀਲੰਕਾ ਦੀ ਫੌਜ ਇੱਛਤ ਨਤੀਜੇ ਹਾਸਲ

ਕਰਨ ਵਿਚ ਅਸਫਲ ਰਹੀ ਸੀ। ਯੁਨਾਈਟਿਡ ਸਟੇਟਸ ਫੈਡਰਲ ਬਿਊਰੋ ਆਫ ਇਨਵੈਸਟੀਗੇਸ਼ਨ (ਐਫ.ਬੀ.ਆਈ.) ਨੇ ਲਿੱਟੇ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆ ਦੀਆਂ ਸਭ ਤੋਂ ਖਤਰਨਾਕ ਅੱਤੱਵਾਦੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਕੋਟੇ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਐਫ.ਬੀ.ਆਈ. ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਲਿੱਟੇ ਦੇ ਦਿਲ ਦਹਿਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਪੱਧਰ 'ਤੇ, ਸਮੇਤ ਇਕਾਕ ਵਿਚ ਲੜ ਰਹੇ ਅਲਕਾਇਦਾ ਗੁਰੀਲਿਆਂ ਦੇ, ਅੱਤੱਵਾਦੀ ਤਾਣੇ-ਬਾਣੇ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਸ੍ਰੀਲੰਕਾ ਦੀਆਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਫੌਜਾਂ ਦੀ ਲਿੱਟੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਇਸ ਸਫਲਤਾ ਨੂੰ ਘਟਾ ਕੇ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਉਦੋਂ ਜਦੋਂ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਸਮੇਤ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮੁਲਕਾਂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਲਿਸਟ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਲਈ ਗਈ ਸੀ। ਅੱਤਵਾਦ ਖਿਲਾਫ਼ ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਬਣ ਰਹੀ ਨਵੀਂ ਪ੍ਰਤੀਕ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਾਰ ਪ੍ਰਭਾਕਰਨ ਦੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਸਲਾਹਕਾਰ ਐਨਟਨ ਬਾਲਾਸਿੰਘ ਨੇ ਲਿੱਟੇ ਦੀ ਰਣਨੀਤੀ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲੀ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਲਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਇੱਕ ਰਹੇ ਪ੍ਰਭਾਕਰਨ ਨੂੰ ਨੌਰਵੇ ਦੀ ਵਿਚੋਲਗੀ ਰਾਹੀਂ ਸੁਅਤੀ ਅਮਲ ਵਲ ਤੋਂਹਿਆ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦ ਮੁਲਕ ਦੀ ਮੰਗ ਤੋਂ ਲਾਭੇ ਹੋ ਕੇ ਸ੍ਰੀਲੰਕਾ ਅੰਦਰ ਫੈਡਰਲ ਢਾਂਚੇ ਰਾਹੀਂ ਹੱਲ ਲੱਭਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ 2002 ਦੀ ਅਮਨ ਵਾਰਤਾ ਦੀ ਸੁਰੂਆਤ ਹੋਈ।

ਲਿੱਟੇ ਦੀਆਂ ਬਾਗੀ ਸਰਗਾਰਮੀਆਂ-ਇਕ ਨਜ਼ਰ

- * 1983-ਸ੍ਰੀਲੰਕਾ ਦੇ ਉੱਤਰੀ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਵੱਖਰੇ ਤਾਮਿਲ ਈਲਮ ਸੂਬੇ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਲਈ ਜੰਗ ਦੀ ਸੁਰੂਆਤ। 13 ਫੌਜੀ ਮਾਰੇ ਗਏ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਤਾਮਿਲ ਵਿਰੋਧੀ ਦੇਗਿਆਂ 'ਚ ਸੈਕਡੇ ਲੋਕ ਮਰੇ ਗਏ।
  - * 1987-ਭਾਰਤ ਨੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਸੈਨਿਕ ਭੇਜੇ ਤੇ 3 ਸਾਲ ਦੀ ਲਤਾਈ 'ਚ 1000 ਸੈਨਕ ਮਰੇ।
  - * 1990-ਭਾਰਤ ਨੇ ਫੌਜੀ ਵਾਪਸ ਬੁਲਾ ਲਏ। ਲਿੱਟੇ ਨੇ ਜਾਫਨਾ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਦੂਜੀ ਤਾਮਿਲ ਈਲਮ ਜੰਗ ਸੁਰੂ।
  - * 1991-ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਦੇ ਪੇਰੰਬਦੂਰ ਵਿਚ ਤੱਤਕਾਲੀਨ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਹੱਤਿਆ।
  - * 1993-ਸ੍ਰੀਲੰਕਾ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਣਜਿੰਧ ਦੀ ਹੱਤਿਆ।
  - * 1995-ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਚੰਦਰਿਕਾ ਕੁਮਾਰਤੁੰਗੇ ਨੇ ਲਿੱਟੇ ਨਾਲ ਜੰਗਬੰਦੀ ਕੀਤੀ। ਲਿੱਟੇ ਨੇ ਜਲ ਸੈਨਾ ਦਾ ਜਹਾਜ਼ ਡੋਬ ਕੇ ਤੀਜੀ ਈਲਮ ਜੰਗ ਦੀ ਸੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ।
  - * 1995-2001-ਸ੍ਰੀਲੰਕਾ ਦੇ ਉੱਤਰੀ ਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧੀ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਜੰਗ ਫੈਲੀ। ਕੋਲੰਬੋ 'ਚ ਆਤਮਘਾਤੀ ਹਮਲੇ 'ਚ 100 ਮੌਤਾਂ, ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਕੁਮਾਰਤੁੰਗੇ ਜਖਮੀ।
  - * 2002-ਨਾਰਵੇ ਦੀ ਸਾਲਸੀ ਨਾਲ ਇਠਿਹਾਸਕ ਜੰਗਬੰਦੀ।
  - * 2003-ਲਿੱਟੇ ਨੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਸਮਝੌਤੇ ਲਈ ਗੱਲਬਾਤ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਜੰਗਬੰਦੀ ਬਰਕਰਾਰ।
  - * 2004-05-ਲਿੱਟੇ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧੀ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਕਮਾਂਡਰ ਕਰੁਣਾ ਅਮਾਨ 6000 ਛਾਪਾਮਾਰਾਂ ਨਾਲ ਵੱਖ ਹੋਏ। ਲਿੱਟੇ ਨੇ ਸ੍ਰੀਲੰਕਾ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਲਿੱਟੇ ਦੇ ਕੱਟਤ ਵਿਰੋਧੀ ਮਹਿੰਦਾ ਰਾਜਪਕਸ਼ੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਬਣੇ।
  - * 2006-ਅਪ੍ਰੈਲ ਤੋਂ ਜ਼ਲਾਈ ਤਕ ਫਿਰ ਲਤਾਈ। ਚੌਥੀ ਈਲਮ ਜੰਗ ਦੀ ਸੁਰੂਆਤ। ਜੇਨੇਵਾ 'ਚ ਅਕਤੂਬਰ 'ਚ ਹੋਈ ਗੱਲਬਾਤ ਨਾਕਾਮ।
  - * 2007-ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਲਿੱਟੇ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਬੰਧੀ ਹਿੱਸੇ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕੀਤਾ।
  - * 2008-ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜਨਵਰੀ ਦੇ ਸੁਰੂ ਵਿਚ ਜੰਗਬੰਦੀ ਖਤਮ ਕਰਕੇ ਹਮਲਾ ਸੁਰੂ ਕੀਤਾ।
  - * 2 ਜਨਵਰੀ 2009-ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਲਿੱਟੇ ਦੀ ਕਬਿਤ ਰਾਜਪਾਨੀ ਕਿਲੀਨੋਚੀ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ।
  - * 17 ਅਪ੍ਰੈਲ-ਲਿੱਟੇ ਛਾਪਾਮਾਰਾਂ ਨੇ ਜੰਗਬੰਦੀ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਇਨਕਾਰ।
  - * 20 ਅਪ੍ਰੈਲ-ਸ੍ਰੀਲੰਕਾ ਨੇ ਛਾਪਾਮਾਰਾਂ ਨੂੰ ਹਥਿਆਰ ਸੁੱਟਣ ਲਈ 24 ਘੰਟੇ ਦਿੱਤੇ। ਲੱਖਾਂ ਲੋਕ ਜੰਗੀ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚੋਂ ਉੱਜੜੀ।
  - * 26 ਅਪ੍ਰੈਲ-ਲਿੱਟੇ ਵਲੋਂ ਇਕਤਰਣ ਜੰਗਬੰਦੀ ਦਾ ਐਲਾਨ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਿਆਂ ਹਥਿਆਰ ਸੁੱਟਣ ਲਈ ਕਿਹਾ।
  - * 16 ਮਈ-ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਾਰੇ ਸਮੰਦਰੀ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ।

ਵਿਚ ਅੱਤਵਾਦੀ ਅਤੇ ਬਾਣੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਲਗਤਾਰ ਜਾਰੀ ਹਨ। ਪਿਛਲੇ 25 ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਲਿੰਟੇ ਨੇ 25000 ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਾਲੀ ਇਕ ਤਾਕਤਵਰ ਫੌਜ ਖੜ੍ਹੀ ਕਰ ਲਈ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਤਮਧਾਰੀ ਧਮਾਕਿਆਂ ਦੀ ਰਣਨੀਤੀ ਵਾਲਾ ਵੱਡਾ ਹਥਿਆਰ ਬਖਸ਼ਿਆ ਅਤੇ ਧਰਤੀ ਅਤੇ ਸਮੰਦਰੀ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਦੋਨੋਂ ਪਾਸੇ ਮਾਰੂ ਨਤੀਜੇ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ। ਇਸ ਜਥੇਬੰਦੀ ਨੇ ਦਹਿਸਤ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਤਾਕਤ ਵਧਾਉ ਰਣਨੀਤੀ ਵਜੋਂ ਵਰਤਿਆ। ਲਿੰਟੇ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਅਤੇ ਸਖ਼ਤ ਲੀਡਰ ਵੈਲਪਿੱਲੈ ਪ੍ਰਭਾਕਰਨ ਨੇ ਇਕ ਬਲੈਕ ਟਾਈਗਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਨੈਟਵਰਕ ਖੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਆਤਮਧਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀਲੰਕਾ ਅਤੇ ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਇਡਿਹਾਸ ਨੂੰ ਵੀ ਤਕਨੀਲੋਕ ਕਰਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ। ਹੁਣ ਲੰਘੀ 18 ਮਈ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀਲੰਕਾ ਫੌਜਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਭਾਕਰਨ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਦਿੱਤੀਆਂ ਅਤੇ ਲਿੰਟੇ ਉੱਪਰ ਆਪਣੀ ਸਿਤ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਭਾਕਰਨ ਦੇ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਨਾਲ ਹੀ ਲਿੱਟੇ ਦੀ ਤਕਰੀਬਨ ਸਾਰੀ ਸਿਖਰਲੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਉਸ ਦੇ ਇਕ ਪੁੱਤਰ ਸਮੇਤ ਨਾਲ ਹੀ ਮਾਰੀ ਗਈ। ਲਿੱਟੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਾਰੂ ਹੁਨਰ ਦਾ ਉਦੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਤਿੱਥਾ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਕੋਲੈਬ ਦੇ ਕੱਟਨਾਈਕ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ 'ਤੇ 26 ਮਿਲਟਰੀ ਅਤੇ ਸਿਵਲ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਤਬਾਹ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਇਹ ਹਮਲਾ ਜੁਲਾਈ 2001 ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਅਲਕਾਇਦਾ ਵਲੋਂ ਸੰਤੰਬਰ 2001 ਨੂੰ ਨਿਊਯਾਰਕ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਮਲਿਆਂ ਤੋਂ ਬਿਲੁੰ ਪਹਿਲਾਂ। ਪਰ 9/11 ਦੇ ਹਮਲਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੰਸਾਰ ਤਕਤਾਂ ਦੇ ਅੱਤਵਾਦ ਪ੍ਰਤੀ ਬਦਲੀ ਪਹੁੰਚ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਬਤੇ ਵਿਆਪਕ ਸਨ। ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਅਲਕਾਇਦਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਇਸਲਾਮਿਕ ਮੂਲ ਦੇ ਅੱਤਵਾਦ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਨੂੰ ਹਰਕਤ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦਾ ਅਤੇ ਲਿੱਟੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਅਮਰੀਕਾ ਵਲੋਂ ਵਿਦੇਸੀ ਅੱਤਵਾਦੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਲਿਸਟ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਲਈ ਗਈ ਸੀ। ਅੱਤਵਾਦ ਬਿਲਾਫ ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਬਣ ਰਹੀ ਨਵੀਂ ਪਹੁੰਚ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਪ੍ਰਭਾਕਰਨ ਦੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਸਲਾਹਕਾਰ ਐਨੈਟਨ ਬਾਲੀਸਿੰਘ ਨੇ ਲਿੱਟੇ ਦੀ ਰਣਨੀਤੀ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲੀ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਲਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਤਿੱਜਕ ਰਹੇ ਪ੍ਰਭਾਕਰਨ ਨੂੰ ਨੌਰਵੇ ਦੀ ਵਿਚੋਲਗੀ ਰਾਹੀਂ ਸ਼ਾੜੀ ਅਮਲ ਵਲ ਤੋਂਤਿਆ ਅਤੇ ਅਜਾਦ ਮੁਲਕ ਦੀ ਮੰਗ ਤੋਂ ਲਾਂਭੇ ਹੋ ਕੇ ਸ੍ਰੀਲੰਕਾ ਅੰਦਰ ਫੈਡਰਲ ਚਾਂਚੇ ਰਾਹੀਂ ਹੱਲ ਲੱਭਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ 2002 ਦੀ ਅਮਨ ਵਾਰਤਾ ਦੀ ਸੂਰੂਆਤ ਹੋਈ।

ਕਦੇ ਹੀ ਵਧੀਆ ਅਮਨਪੁਰਵਕ ਹਾਲਤਾਂ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਜਿਹੜੇ ਅਮਨ ਵਾਲੀਆਂ ਹਾਲਤਾਂ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਕਦੀ ਕਦੀ ਹੀ ਜੰਗ ਜਿੱਤ ਸਕਦੇ ਹਨ।” ਇਹ ਕਹਾਵਤ ਪ੍ਰਭਾਕਰਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਵੀ ਸਹੀ ਸਿੱਧ ਹੋਈ। ਉਹ ਜੰਗ ਵਲ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਸਾਂਭਣ ਵਿਚ ਨਾਕਾਮ ਰਿਹਾ। ਉਸ ਦੀ ਇਕ ਇਕਹਿਰੀ ਅੱਤੇ ਹਉਮੈ ਗ੍ਰਸਤ ਲਿਡਰਸ਼ਿਪ ਦਾ ਕੰਮ-

આર. હરીહરન

ਢੰਗ ਆਪਣੇ ਬਚਪਨ ਦੇ ਯਾਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿਸੇ ਦੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਸਣ੍ਹਣ ਲਈ ਰਾਜੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਹੋ ਗੱਲ ਹੀ ਰਣਨੀਤਿਕ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਅਤਿੱਕਾ ਸਿੱਧਾ ਹੋਈ। ਪ੍ਰੰਭਕਰਨ ਅਸਲ ਵਿਚ ਅਮਨ ਸਮੱਝੌਤੇ ਦੇ ਦੌਰ ਵਿਚ ਉਸ ਕੋਲ ਮੌਜੂਦ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪ੍ਰਤੀਭਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਵਿਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ, ਜਿਹੜੀ ਤਾਮਿਲ ਨੈਸ਼ਨਲ ਅਲਾਈਂਸ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਮੌਜੂਦ ਸੀ। ਅਮਨ ਸਮੱਝੌਤੇ ਦੇ ਅਮਲ ਦੌਰਾਨ ਉਹ ਗੁੰਡਲਾਦਰ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਹਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਅਤੇ ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਆਪਣੀ ਪਕੜ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਵੀ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ। ਤਾਮਿਲ ਨੈਸ਼ਨਲ ਅਲਾਈਂਸ ਦੇ ਆਗਾਂ ਦੀ ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਕਦੀ ਵੀ ਸੁਣੀ ਨ ਗਈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਲਾਹਾਂ ਵਲ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। 2005 ਦੀਆਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਤਾਮਿਲ ਨੈਸ਼ਨਲ ਅਲਾਈਂਸ ਦੇ ਬਾਕੀ ਭਾਈਵਾਲਾਂ ਨੇ ਰੇਨਿਲ ਵਿਕਰਮਾਸਿੰਘ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਹੋ ਵਿਅਕਤੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਅਮਨ ਸਮੱਝੌਤੇ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ਰੱਖੀ ਸੀ। ਵਿਕਰਮਾਸਿੰਘ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਮਹਿੰਦਾ

ਪ੍ਰਤੀ ਅਪਣਾਈ ਗਈ ਇਹ ਨਜ਼ਰਾਂਦਾਜ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਪਹੁੰਚ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਲਿੱਟੇ ਦੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਦਾ ਸੰਕਟ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਿਖਰ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਜਦੋਂ ਸ਼੍ਰੀਲੰਕਾ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰੀ ਲਕਸਮਣ ਕਾਂਦੀਰ ਗਮਾਰ ਦੀ ਅਗਸਤ 2005 ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਵੱਡੇ ਹਮਲੇ ਨੇ ਯਹਾਂ ਯਹਾਂ ਯੂਨੀਅਨ ਅਤੇ ਕੈਨੈਡਾ ਨੂੰ ਲਿੱਟੇ ‘ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾਉਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਨਾਲ ਲਿੱਟੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਂ ‘ਤੇ ਕੁਹਾਂਗੀ ਮਾਰੀ, ਉਸ ਨੂੰ 32 ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਪਾਬੰਦੀਸੂਦਾ ਐਲਾਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਇਹ ਪਬੰਦੀ ਅਸਲ ਵਿਚ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਸਹਿਮਤੀ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੌਰਾਨ ਲਿੱਟੇ ਦੀ ਪੇਸ਼ੇ ਦਾ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸ਼ਿਪਿੰਗ ਵਗੈਰਾ ਵੀ ਬੰਦ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਅਸਲ ਵਿਚ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਅੱਤਵਾਦੀ ਨੈਟਵਰਕ ਨੂੰ ਤੇਤ੍ਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਸੀ। ਪ੍ਰਭਾਕਰਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਬਦਲ ਰਹੀਆਂ ਹਾਲਤਾਂ ਉੱਪਰ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਸਮਝਣ ਵਿਚ ਵੀ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਉਦੋਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਕ ਹੋਰ ਮੌਕਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਜਦੋਂ ਅਪ੍ਰੈਲ 2006 ਵਿਚ ਫੌਜ ਦੇ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਜਨਰਲ ਸਾਰਨਾਥ ਹੰਸੀਕਾ ਉੱਪਰ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਨੇ ਰਾਜਪਕਸ਼ੇ ਨੂੰ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪੱਧਰ ਉੱਪਰ ਵੱਖ ਵੱਖ ਮੁਲਕਾਂ ਨੂੰ ਲਿਟੇ ਦੀਆਂ ਹਮਾਇਤੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਉਤਸਾਹਤ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ। ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਸਹਿਯੋਗ ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਵਧ ਕੇ ਹੁਣ ਗੁਪਤ ਸੁਚਨਾਵਾਂ ਸਾਂਝੀਆਂ ਕਰਨ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਮਦਦ ਤੱਕ ਪੁੱਛਿ ਚਿੱਗੀਆ, ਜਿਸ ਨੇ ਅੱਗੇ ਵਧ ਰਹੀਆਂ ਸ੍ਰੀਲੰਕਾ ਦੀਆਂ

ਰਾਜਪਕਸ਼ੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਚੋਣ ਮੈਨੀਫੈਸਟੋ ਵਿਚ ਲਿਟੇ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਪ੍ਰਭਾਕਰਨ ਨੇ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤਾ, ਸਗੋਂ ਕੁਝ ਤੁਛ ਜਿਹੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਲਿੱਟੇ ਦੇ ਕੰਟਰੋਲ ਵਾਲੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਚੌਣਾਂ ਦਾ ਬਾਈਕਾਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਪ੍ਰਭਾਕਰਨ ਦੇ ਇਸ ਕਦਮ ਨਾਲ ਕਾਫ਼ੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਤਾਮਿਲ ਵਿਕਰਮਾਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵੋਟ ਨਾ ਪਾ ਸਕੇ। ਇਸ ਦੇ ਸਿੰਟੇ ਵਜੋਂ ਰਾਜਪਕਸ਼ੇ ਥੋੜੀ ਜਿਹੀ ਬੁਹਿਗਿਣਤੀ ਨਾਲ ਚੋਣ ਸਿੱਤ ਗਿਆ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਚੁਣੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੇ ਦਿੜ੍ਹੁਤਾ ਨਾਲ ਲਿੱਟੇ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੇ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣੇ ਸੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। (ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਖਾਤਰੂਆਂ ਚਲੋਂ 1992 ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਦਾ ਬਾਈਕਾਟ ਯਾਦ ਕਰੋ, ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਵੀ—ਸੰਪਾਦਕ) ਤਕਰੀਬਨ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਪ੍ਰਭਾਕਰਨ ਸੰਸਾਰ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੱਖ ਵਿਚ ਕਾਇਲ ਕਰਨ 'ਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ 2002 ਦੇ ਅਮਨ ਸਮੱਝੌਤੇ ਨੂੰ ਗਲਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਮਝਿਆ। ਉਹ ਸਮਝਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਲਿੱਟੇ ਵਲੋਂ ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਕੰਮ ਢੰਗ ਦੀ ਸਿੱਤ ਹੈ। ਸਾਇਦ ਇਹੋ ਕਾਰਨ ਸੀ ਜਦੋਂ ਗੋਲੀਬੰਦੀ ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਅਸਲ ਭਾਵਨਾ ਵਿਚ ਨਾ ਸਮਝਿਆ। ਗੋਲੀਬੰਦੀ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਨੇ ਲਿੱਟੇ ਦਾ ਕੰਮ ਢੰਗ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖਵਾਦੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਸਬੰਧੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਦਾ ਸਿਕਾਰ ਬਣਦਾ ਰਿਹਾ। ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀਆਂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਵੀ ਲਿੱਟੇ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮਸਲਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਛੋਟੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਫੌਜ ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਕਰਨ, ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਹਿਰਾਸਤਾਂ, ਅਗਵਾ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਬੰਬ ਆਦਿ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।

ਇਸ ਸਭ ਕੁਝ ਨੇ ਲਿੱਟੇ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਹਮਲਿਆਂ ਹੋਠ ਲੈ ਆਂਦਾ। ਭਾਵੰਕਿ ਅਮਨ ਸਮੱਝੌਤੇ ਦੇ ਵਿਚੋਲੇ ਤਾਮਿਲ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੀ ਬਾਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਪ੍ਰਤੀ ਹਮਦਰਦ ਸਨ, ਪਰ ਉਹ ਲਿੱਟੇ ਵਲੋਂ ਅਪਣਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਢੰਗ ਤਰੀਕਿਆਂ ਤੋਂ ਚਿੱਤਤ ਸਨ। ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਜਾ ਰਹੇ ਗਿਸ਼ਕ ਸਾਧਨਾਂ ਤੋਂ। ਪਰ ਲਿੱਟੇ ਵਲੋਂ ਆਪਣੇ ਹੀ ਵਕੀਲਾਂ

ਜੰਗੀ ਫੌਜਾਂ ਦਾ ਖਰਚਾ ਵੀ ਚੁਕਣਾ ਸੂਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਭਾਕਰਨ ਨੇ ਜੰਗ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੇ ਵੀ ਲਿੱਟੇ ਦੇ ਭਾਰਤ ਨਾਲ ਸਬੰਧਾਂ ਉੱਪਰ ਮੁੜ ਛਾਤ ਮਾਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਾ ਕੀਤੀ। ਉਹ ਇਥੇ ਭਾਰਤ, ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਗੈਰ-ਤਾਮਿਲ ਆਬਾਦੀ ਵਿਚ ਵੀ ਤਾਮਿਲ ਸੰਘਰਸ਼ ਪ੍ਰਤੀ ਪਈ ਹਮਦਰਦੀ ਅਤੇ ਫੰਡ ਨੂੰ ਬਿਚਣ ਵਿਚ ਨਾਕਾਮ ਰਿਹਾ। ਪੁੱਤੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਰਾਜਾਵ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਵਿਚ ਨਿਭਾਏ ਗਏ ਹੋਲ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਗੈਰ ਜ਼ਜ਼ਬਾਤੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵੇਖਣ ਤੋਂ ਰੋਕੀ ਰੱਖਿਆ। ਉਹ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਸਕਿਆ ਕਿ ਭਾਰਤ ਤਾਮਿਲ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀਲੰਕਾ ਨਾਲ ਸਮਝੋਤੇ ਦੀ ਮੜ੍ਹ ਤੱਕ ਲਿਆਂਣ ਲਈ ਉਸ ਦੀ ਕਿਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਸਪੱਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਉਦੋਂ ਭਾਰਤ ਦੀ ਬਾਂ ਸੰਸਾਰ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਲ ਵੇਖਣਾ ਸੂਰ ਕੀਤਾ, ਜਦੋਂ ਸ੍ਰੀਲੰਕਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਸ ਖਿਲਾਫ ਜੰਗ ਵਿੱਚੜਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਅਸਲ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਬੰਧਾਂ ਦੀ ਗੰਭਲ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਅਸਮਰੱਥਾ ਹੀ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਸ੍ਰੀਲੰਕਾ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੇ ਭਾਰਤ ਨਾਲ ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਚੰਗੇ ਸਬੰਧ ਬਣਾਈ ਰੱਖੇ, ਜਿਸ ਨੇ ਲਿੱਟੇ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀਲੰਕਾ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਅਤੇ ਫੌਜੀ ਲਡਾਈ ਨੂੰ ਸਮਰੱਥ ਬਣਾਇਆ। 1995 ਤੋਂ 2002 ਤੱਕ ਲਿੱਟੇ ਖਿਲਾਫ ਤੀਜੀ ਜੰਗ ਦੌਰਾਨ ਸ੍ਰੀਲੰਕਾ ਦੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਬਹੁਤੀ ਚੰਗੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਲਿੱਟੇ ਚੀਤਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸਮੁੰਦਰੀ ਟਾਈਗਰ ਵਿੰਗ ਖਤੁਅ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਹੋਸਲੇ ਵਾਲ ਗੁਰੀਲਾ ਸਮੁੰਦਰੀ ਟਾਈਗਰਾਂ ਦਾ ਗਰੂਪ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਨੇ ਸ੍ਰੀਲੰਕਾ ਦੀ ਸਮੁੰਦਰੀ ਫੌਜ ਖਿਲਾਫ ਵੱਡੀਆਂ

ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਆਪਣੀ ਜਿਆਦਾ ਮਜ਼ਬੂਤ ਸਮਰੱਥਾ
ਅਤੇ ਫੌਜੀ ਸਾਜ਼ੇ-ਸਮਾਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸ੍ਰੀਲੰਕਾ ਦੀ ਫੌਜ
ਮਲਾਏਥਿਉ ਅਤੇ ਐਲੀਫੈਟ ਪਾਸ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰਾ
ਕੇਂਠੀ। ਇਸ ਆਪੇਸ਼ਨ ਦੌਰਾਨ ਹੀ ਲਿਟੋ ਨੇ ਆਧੁਨਿਕ ਹਥਿਆਰ
ਅਤੇ ਹਾਈਟੈਕ ਸੰਪਰਕ ਸਿਸਟਮ ਨੂੰ ਵਡਣ ਵਾਲਾ ਸਾਜ਼ੇ-

ਸਮਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਿਆ।

ਅਮਨ ਵਾਰਤਾ ਦੇ ਸ੍ਰੂਤੀ ਵਿਚ ਸੁਰੱਖਿਆ ਫੌਜਾਂ ਦੇ ਹੈਸਲੇ ਛਿੰਗੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਅਮਨ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀਆਂ ਸਰਤਾਂ ਉਦੋਂ ਹੋਰ ਜਖਮੀ ਕਰ ਦਿੱਤਿਆਂ ਗਈਆਂ, ਜਦੋਂ ਲਿਟੇ ਦੇ ਪਿਸਟਲ ਗਰੁੱਪ ਨੇ ਸ੍ਰੀਲੰਕਾ ਦੀ ਫੌਜ ਦੇ ਬੁਢੀਆਂ ਵਿੱਗ ਦੇ ਕਾਰਕੁੰਨਾਂ ਅਤੇ ਮਿਲਟਰੀ ਕਮਾਂਡਰਾਂ ਨੂੰ ਅਮਨ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸਾਲ ਵਿਚ ਹੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਸ੍ਰੀਲੰਕਾ ਦੀਆਂ ਫੌਜ 2006 ਵਿਚ ਸੂਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਆਪਣੀ ਚੌਥੀ ਜੰਗ ਵਿਚ ਲਿਟੇ ਖਿਲਾਫ ਸਫਲ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਜੁਲਾਈ 2006 ਵਿਚ ਮਾਵਿਲਾਅਰੂ ਵਿਚ ਲਿਟੇ ਦੀ ਹਾਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਸ੍ਰੀਲੰਕਾ ਦੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਪਰ ਲਿਟੇ ਨੇ ਉਦੋਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣਕਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਆਸ ਅਰਾਈਆਂ ਨੂੰ ਗਲਤ ਸਿੱਧ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਦੋਂ ਪੁਰਬੀ ਸਥਾਨੇ ਵਿਚ ਉਹ ਸ੍ਰੀਲੰਕਾ ਦੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਨੂੰ ਸੱਖਤ ਟੱਕਰ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਹੋਏ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਉੱਹ ਟਾਟਿਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਟੱਕਰ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੋਏ। ਸਾਂਥਿਦ ਇਹੋ ਸਮਾਂ ਸੀ ਜਦੋਂ ਰਾਜਪਕਸ਼ੇ ਅਤੇ ਫੌਨਸੇਕਾ ਨੇ ਲਿਟੇ ਖਿਲਾਫ ਮਕੰਮਲ ਜੰਗ ਉਪਰ ਜਾਣ ਦਾ ਮਨ ਬਣਾਇਆ।

ਹਾਲਾਂ ਕਿ ਪ੍ਰਭਾਕਰਨ ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਫੌਜੀ ਦਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਇਕ ਸਮਰੱਥ ਰਣਨੀਤੀਕਾਰ ਸਿੱਧ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਪਰ ਉਹ ਬਦਲਵੀਆਂ ਫੌਜੀ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਰਣਨੀਤੀ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਅਤੇ ਵਿਕਸਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ।

ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਲਿੱਟੇ ਦੇ ਬੈਟੀਕਲੋਆ ਦੇ ਫੌਜੀ
 ਕਮਾਂਡਰ ਕਾਰੁਨਾ ਦੇ ਲਿੱਟੇ ਤੋਂ ਅਲੱਗ ਹੋਣ ਦੇ ਸੰਭਾਵਤ
 ਸਿਟਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਨਾ ਸਕਿਆ। ਉਹ ਇਹ ਵੀ ਅੰਦਾਜ਼ਾ
 ਨਾ ਲਾ ਸਕਿਆ ਕਿ ਕਾਰੁਨਾ ਦੇ ਅਲੱਗ ਹੋਣ ਦਾ ਲਿੱਟੇ ਦੀ
 ਸਮੁੱਚੀ ਫੌਜੀ ਸਮਰੱਥਾ ਤੋਂ ਕੀ ਅਸਰ ਪਵੇਗਾ। ਦੂਜਾ ਉਹ
 ਸ੍ਰੀਲੰਕਾ ਦੀ ਫੌਜੀ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦੀ ਲਿੱਟੇ
 ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਦਿੜਾਕਾ ਨੂੰ ਵੀ ਸਮਝਣ ਵਿਚ
 ਅਸਮਰਨ ਰਿਹਾ। ਪ੍ਰਭਾਕਰਨ ਨੇ ਕਾਰੁਨਾ ਨਾਲ ਮੁਤ ਸਮਝੌਤਾ
 ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਾ ਕੀਤੀ। ਕਾਰੁਨਾ ਨੇ ਲਿੱਟੇ ਦੀ
 ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਪੁਰਬੀ ਖੇਤਰ ਦੇ ਤਾਮਿਲਾਂ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ
 ਦਾ ਸਵਾਲ ਉਠਾਇਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਲਿੱਟੇ ਕੇਡਰ ਵਿਚ ਇਸ
 ਖੇਤਰ ਦੀ ਕਾਫ਼ੀ ਗਿਣਤੀ ਸੀ। ਉਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਮਝੌਤਾ
 ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਪ੍ਰਭਾਕਰਨ ਨੇ ਕਾਰੁਨਾ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ
 ਲਈ ਦਸਤੇ ਭੇਜ ਦਿੱਤੇ। ਕਾਰੁਨਾ ਦੀ ਪੁਰਬ ਵਿਚ ਲਿੱਟੇ ਕੇਡਰ
 ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਹਮਾਇਤ ਸੀ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਬੈਟੀਕਲੋਆ ਖੇਤਰ
 ਵਿਚ। ਉਸ ਵਲੋਂ ਲਿੱਟੇ ਨੂੰ ਛੱਡ ਜਾਣ ਨਾਲ ਲਿੱਟੇ ਦਾ ਕਾਫ਼ੀ
 ਕੇਤੜਾ ਵੀ ਰਿਸ ਦੇ ਨਾਲ ਰੀ ਜ਼ਾਲ ਤਿਆ।

ਪ੍ਰਭਾਕਰਨ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੇ
ਕਾਰਨਾ ਨੂੰ ਸੀਲੰਕਾ ਦੀਆਂ ਛੌਜ ਦੀਆਂ ਬਾਹੋਂ ਵਿਚ ਧੱਕ

ਦਿੱਤਾ। ਇੱਝ ਜਦੋਂ ਪਰਬ ਵਿਚ ਜੰਗ ਸੁਟ੍ਰੂ ਹੋਈ ਤਾਂ ਇਸ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਲਿੱਟੇ ਦੀ ਤਾਕਤ ਅਤੇ ਰਣਨੀਤਿਕ ਜਗ੍ਹਾ ਕਾਫੀ ਘੱਟ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਇੱਝ ਸਮੇਂ ਦੇ ਗਜ਼ਰਨ ਨਾਲ ਪਰਬ ਵਿਚੋਂ ਲਿੱਟੇ ਦੀ ਭਰਤੀ ਘੱਟਣੀ ਚੱਲੀ ਗਈ। ਅਖੀਰ ਨੂੰ ਜਾਂਚੋਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਫੌਜਾ ਨੇ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਗਿਣਤੀ ਪੱਖੋਂ ਵੱਡਾ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਲਿੱਟੇ ਕੋਲ ਇਸ ਹਮਲੇ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਕੇਡਰ ਮੱਜਦ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਸਾਫ ਸੀ ਕਿ ਰਵਾਇਤੀ ਫੌਜੀ ਹਮਲੇ ਵਿੱਚ ਲਿੱਟੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਫੌਜਰਸ਼ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਫਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੇਗੀ। ਇਕ ਹੋਰ ਪੱਖ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਲਿੱਟੇ ਦਾ ਆਗੂ ਵੀ. ਪ੍ਰਭਾਕਰਨ ਸੀਲੰਕਾ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਾਜਾਪਕਸ਼ੇ ਦਾ ਮਨ ਪੜ੍ਹਨ ਵਿਚ ਅਸਫਲ ਹਿਗਾ। ਆਪਣੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਕਾਲ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਰਾਜ ਪਕਸ਼ੇ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਧਿਆਨ ਅਤੇ ਰਣਨੀਤੀ ਲਿੱਟੇ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਵਲ ਹੀ ਸੇਧਤ ਰੱਖੀ। ਉਸ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਫੌਜਰਸ਼ ਨੂੰ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਹਮਾਇਤ ਕੌਮੀ ਅਤੇ ਕੌਮਾਤਰੀ ਪੱਧਰ ਦੀਆਂ ਕਈ ਮਜ਼ਬੂਰੀਆਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਫੌਜੀ ਮੁਖੀ ਨੂੰ ਲਿੱਟੇ ਖਿਲਾਫ ਜੰਗ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਮਦਦ ਕਰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਜੰਗ ਨੂੰ ਰਣਨੀਤਿਕ ਸੇਧ,

ਅਪੇਸ਼ਨ ਦੀ ਪਲਾਨਿੰਗ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਹੁ-ਬ-ਹੁ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਫੌਨਸੇਕਾ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਇਸ ਲਤਾਈ ਨੂੰ ਸੀਲੰਕਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਸਫਲਤਾ ਤੱਕ ਲੈ ਗਈ। ਲੈਫਟੋਨੈਟ ਜਨਰਲ ਸਤੀਸ ਨਾਂਬੀਅਰ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਫੌਨਸੇਕਾ ਨੇ ਇਕ ਮਹਾਨ ਫੌਜੀ ਆਗ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਦਾ ਮੁਜਾਹਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਕੌਮਾਂ ਨੂੰ ਕਦੀ ਕਦੀ ਹੀ ਨਮੀਬੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਬੋਤ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਫੌਨਸੇਕਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਨਿਰਾਸ ਸੀਲੰਕਾ ਦੀਆਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਫੌਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਦੁਭਾਗਾ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜਥੇਬੰਦ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਕ ਉਤਸ਼ਾਹੀ ਅਤੇ ਜਥੇਬੰਦ ਫੌਰਸ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤਾ। ਜਦੋਂ 2006 ਵਿਚ ਸੁਰੱਖਿਆ ਫੌਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਜੰਗ ਵਿੱਚੀ ਤਾਂ ਉਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖਿਅਤ, ਆਵਾਜਾਈ ਵਿਚ ਵਧੇਰੇ ਸਮਰੱਥ ਅਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਵਾਇਆਰਬੰਦ ਸੀ। ਬੀਤੇ ਤੋਂ ਸਿੱਖਿਆ ਲੈਂਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜ਼ਮੀਨੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਫੌਜਾਂ ਦੀ ਤਾਕਤ ਵਧਾਈ। ਹਵਾਈ ਅਤੇ ਸਮੁੰਦਰੀ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਤਾਮਿਲ ਟਾਈਗਰਾਂ ਖ਼ਿਲਫ਼ ਸਫਲਤਾ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ। ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸੀਲੰਕਾ ਦੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ ਵੀ ਸੂਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ ਸਾਲ 2008 ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਹੀ 40 ਹਜ਼ਾਰ ਫੌਜੀ ਭਰਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 47 ਬਟਾਲੀਆਂ ਅਤੇ 13 ਬਿਗਡਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਈ। 4 ਟਾਸਕ ਫੌਰਸ ਗਰੁੱਪ ਖੜੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਤੇ 2 ਡਵੀਜ਼ਨਾਂ ਹੋਰ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਸੀਲੰਕਾ ਦੀ ਫੌਜ ਕੋਲ ਹਣ 13 ਤੰਤੀਜਨਾਂ, 3 ਟਾਸਕ

ਮੁਲਕ ਦਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪੁਣੀ 15 ਫਰਵਰੀ, 2018 ਨੂੰ
ਫੋਰਸਾਂ ਅਤੇ 1 ਫੌਜੀ ਬਿਗੋਡ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਸਪੱਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਿਚ
ਪਭਾਕਰਨ ਸੀਲਕਾ ਦੀ ਫੌਜੀ ਸਮਰੱਥਾ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ

ਵਾਪਰ ਰਹੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਿਚ ਅਸਮਰੱਥ
ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਟਕਰੇ ਲਈ ਰਣਨੀਤੀ ਵਿਚ
ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨਾ ਕੀਤੀ।

ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਉਹ ਰਵਾਈਤੀ ਜੰਗ ਦੇ ਢੇਗ ਤਰੀਕਿਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਸੁਣਿਆ ਰਿਹਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫੇਲ ਹੋਣਾ ਤੈਅ ਸੀ ਭਾਵੇਂ ਅੱਗੇ ਵਧਪੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਜਾਨੀ ਮਾਲੀ ਨੁਕਸਾਨ ਜ਼ਰੂਰ ਪਹੁੰਚਾ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਉਧਰ ਫੋਨਸੇਕਾ ਨੇ ਤਾਮਿਲ ਟਾਈਗਰਾਂ ਨੂੰ ਤੋਡਣ ਲਈ ਬਹੁ ਪੱਖੀ ਰਣਨੀਤੀ ਅਪਣਾਈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਨਿਗੂ ਰੱਖੀ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਲਿੱਟੇ ਦੀ ਵੱਖ ਵੱਖ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਕੇਡਰ ਨੂੰ ਭੇਜਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਘੱਟਦੀ ਚੱਲੀ ਗਈ। ਲਿੱਟੇ ਉਪਰ ਦੋ ਪਾਸਿਓ ਤੋਂ ਵਿਆਪਕ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਪੱਛਮੀ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਲਿੱਟੇ ਦੀ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਨਾਲ ਆਵਾਜਾਈ ਬੰਦ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਸਮੁੰਦਰੀ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਲਿੱਟੇ ਨੂੰ ਘੇਰਨ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਇਹ ਨਿਕਲਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਸਮੁੰਦਰੀ ਰਸਤੇ ਰਾਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਹਥਿਆਰਾਂ ਅਤੇ ਸਾਜ਼ੇ ਸਮਾਨ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਬੰਦ ਹੋ ਗਈ। ਜਮੀਨੀ ਫੌਜਾਂ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀਲੰਕਾ ਦੀ ਸਮੁੰਦਰੀ ਫੌਜ ਨੇ ਸੀ ਟਾਈਗਰਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜਾਈ ਵੀ ਬੰਦ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਟਾਈਗਰਾਂ ਦੇ ਜਹਾਜ਼ ਸ੍ਰੀਲੰਕਾ ਦੇ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਾਵੇਂ ਬੰਦ ਹੋ ਗਏ। ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਹਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀਲੰਕਾ ਦੀ ਸਮੁੰਦਰੀ ਫੌਜ ਨੇ ਲਿੱਟੇ ਦੇ ਅੱਠ ਜਹਾਜ਼ 2006-07 ਵਿਚ ਤਥਾਹ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉੱਤਰ ਵਿਚ 2007 ਦੇ ਅੱਧ ਤੋਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਫੌਰਸਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਹਮਲਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ, ਜਿਹਾ ਜਨਵਰੀ 2009 ਵਿਚ ਕਿਲਾਨੋਚੀ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਫਲ ਹੋਇਆ। ਕਿਲਾਨੋਚੀ ਲਿੱਟੇ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਰਨਯਾਨੀ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਸ੍ਰੀਲੰਕਾ ਦੇ ਫੌਜੀ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੁਰੱਖਿਆ ਫੌਰਸਾਂ ਨੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵਧਣਾ ਸੂਰੂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਪਿੱਛੇ ਮੁਤ ਰਹੇ ਲਿੱਟੇ ਬਾਗੀਆਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਰਾਹਰ ਨਾ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਮੋਤਵਾਂ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੋਣ ਦਿੱਤਾ। ਸ੍ਰੀਲੰਕਾ ਦੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਵਲੋਂ ਵਿੱਖੀ ਗਈ ਇਸ ਚੌਬੀ ਜੰਗ ਵਿਚ ਜਾਫਨਾ ਦੇ ਨੇੜ-ਤੇੜੇ ਲਿੱਟੇ ਬਾਗੀ ਸ੍ਰੀਲੰਕਾ ਦੀਆਂ ਫੌਜਾਂ 'ਤੇ ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਮੋਤਵਾਂ ਹਮਲਾ ਨਾ ਕਰ ਸਕੇ, ਜਿਸ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਜੰਗ ਦੀ ਤਕਦੀਰ ਬਦਲ ਸਕਦੀ।

ਕਿਲੀਨੇਚੀ ਦੇ ਸ੍ਰੀਲੰਕਾ ਦੀਆਂ ਛੋਜ਼ਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਆ ਜਾਣ
ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਿੱਟੇ ਬਾਗੀਆਂ ਵਲੋਂ ਇਥੇ ਵਸਦੇ ਤਾਮਿਲ ਨਾਗਰਿਕਾਂ
ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਹੀ ਲਿਜਾਣ ਦੀ ਰਣਨੀਤੀ ਵੀ ਸੁਆਲ ਖਤੇ
ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਜੰਗ ਵਿਚ ਵਿਖਾਈ ਗਈ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਰਵਾਇਤੀ ਜੰਗ ਦੇ ਹਨਰ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਸੀਮਤਾਈ ਨੂੰ ਹੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਤਿਹਾਸ ਨੇ ਸਿੱਧ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਪ੍ਰਭਾਕਰਨ ਇਕ ਹੁਨਰਮਦਾ ਫੌਜੀ ਆਗੂ ਸੀ, ਪਰ ਤੇ ਉਹ ਇਸ ਦੌਰ ਨੂੰ ਵੀ ਪਾਰ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਲਿੱਟੇ ਨੂੰ ਮੁੜ ਤੋਂ ਬਢਾ ਕਰਨਾ ਪੈਣਾ ਸੀ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਸਿਰਿਚਿੰਨ ਵੀਂ ਸੋਚ ਨਾਲ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣਾ ਪੈਣਾ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸ੍ਰੀਲੰਕਾ ਦੇ ਫੌਜੀ ਜਹਨੈਲ ਫੌਜਨੇਕਾ ਨੇ ਸ੍ਰੀਲੰਕਾ ਦੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਤੋਂ ਬਢਾ ਕੀਤਾ ਤੇ ਜਥੇਬੰਦ ਕੀਤਾ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕਣਕ ਦੀ ਰਿਕਾਰਡ ਖੁਰੀਦ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ : ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਮੰਡੀਆਂ ਵਿਚ ਕਣਕ ਦੀ ਸਰਕਾਰੀ ਪਿਛਲੇ ਸਾਰੇ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਮਾਤਰ ਪੈ ਗਏ ਹਨ। ਸਰਕਾਰੀ ਏਜੰਸੀਆਂ ਅਤੇ ਮਿੱਲ ਮਾਲਕਾਂ ਵਲੋਂ ਰਾਜ ਬੀਤੇ ਐਤਵਾਰ ਦੀ ਸ਼ਾਮ ਤੱਕ 109.05 ਲੋਕ ਟਨ ਤੋਂ ਕਣਕ ਦੀ ਖਰੀਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਕੇਵਲ ਕਣਕ ਤੱਕ 193.45 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਮਾਰਕੀਟ ਫੀਸ ਦੇ ਵਿਚ ਆਏ ਹਨ। ਪਿਛਲੇ ਸੀਜ਼ਨ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਸਾਲ ਵਿਚ ਪ੍ਰੈਲ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 31 ਮਾਰਚ ਤੱਕ 106 ਲੋਖ ਟਨ ਕਣਕ ਦੀ ਸਰਕਾਰੀ ਮੰਡੀਆਂ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਸੀਜ਼ਨ ਲਈ ਪ੍ਰੈਲ ਤੋਂ ਹੁਣ ਤੱਕ ਹੋਈ ਖਰੀਦ ਨਾਲ ਪਿਛਲੇ 20 ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਸ਼ਾਰਡ ਟੌਟ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਣਕ ਦੀ ਏਵਾਰ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕ ਘੱਟ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਮੰਡੀਆਂ ਵਿਚ ਇੱਕ ਕਣਕ 99 ਪੜੀਸ਼ਤ ਤੋਂ ਵੱਧ ਖਰੀਦੀ ਗਈ ਹੈ।

ਹੁਣ ਤੱਕ ਹੋਈ ਕੁੱਲ 109.05 ਲੱਖ ਟਨ ਕਣਕ ਦੀ ਖਰੀਦ ਵਿਚੋਂ ਸਰਕਾਰੀ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੇ 106.45 ਲੱਖ ਟਨ ਕਣਕ (97.6 ਫੀਸਦੀ) ਖਰੀਦੀ ਹੈ, ਜਦਕਿ ਮਿੱਲ ਮਾਲਕਾਂ ਨੇ 206163 ਟਨ (0.2 ਫੀਸਦੀ) ਕਣਕ ਦੀ ਖਰੀਦ ਕੀਤੀ। ਲੰਘੀ 17 ਮਈ ਤੱਕ ਪਨਗੁਨ ਨੇ 16.64 ਲੱਖ ਟਨ (15.6 ਫੀਸਦੀ) ਜਦਕਿ ਮਾਰਕਵੈਡ 24.74 ਲੱਖ ਟਨ (23.2 ਫੀਸਦੀ), ਪਨਸਪ 2297428 ਟਨ (21.6 ਫੀਸਦੀ) ਜਦਕਿ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਗੁਦਾਮ ਨਿਗਮ 1344087 ਟਨ (12.6 ਫੀਸਦੀ), ਪੰਜਾਬ ਐਗਰੋ ਇੰਡਸਟਰੀ ਨਿਗਮ ਨੇ 1161110 ਟਨ (10.9 ਫੀਸਦੀ), ਭਾਰਤੀ ਖੁਰਾਕ ਨਿਗਮ ਨੇ 1703999 ਟਨ (16 ਫੀਸਦੀ) ਕਣਕ ਦੀ ਖਰੀਦ ਕੀਤੀ। ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ 13.69 ਲੱਖ ਟਨ ਕਣਕ ਖਰੀਦ ਕੇ ਸਭ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਦਕਿ ਸੰਗਰੂਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ 10.36 ਲੱਖ ਟਨ ਕਣਕ ਖਰੀਦ ਕੇ ਦੂਜੇ ਨੰਬਰ ਅਤੇ ਪਟਿਆਲਾ 8.47 ਲੱਖ ਟਨ ਕਣਕ ਖਰੀਦ ਕੇ ਤੀਜੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਰਿਹਾ।

PUNJAB AUTO WERKS

Akal Transport Corp

1930 W. Hubbard St., Chicago, IL

For Excellent Auto Body Work, Taxi Cab Leasing, 24 Hours Towing, Complete Auto Repair of Domestic & Foreign Cars

ਅਮਰੀਕਨ ਅਤੇ ਇੰਪੋਰਟਡ ਕਾਰਾਂ ਦੀ
ਰਿਪੋਰਟ ਦਾ ਕੰਮ ਤਸਲੀਬਖੁਸ਼ ਅਤੇ ਵਾਜਬ
ਭਾਅ ਉਤੇ ਕਰਦੇ ਹਾਂ

ਟੈਕਸੀ ਕੈਬ ਵੀ
ਲੀਜ਼ 'ਤੇ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ

**Call
Gurcharn Singh Jhaj
Jaidev Singh Bhattal
Sukhraj Singh Takhar**

**Tel. 312-243-3344, 312-243-2255
Fax: 312-243-2277**

ਡੀ.ਐਮ.ਕੇ. ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਡਲ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ

ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਟੀਮ ਦੇ 19 ਖਿਡਾਰੀ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ : ਬੀਤੇ ਦਿਨੀ 19 ਮੈਂਬਰੀ ਮੰਡਰੀ ਮੰਡਲ ਅਤੇ ਖੁਦ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਡਰੀ ਭਾਗ। ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਸਹੁੰ ਚੁਕਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮੰਡਰੀ ਮੰਡਲ ਦੇ ਕਈ ਮੰਡਰੀਆਂ ਨੇ ਲੰਘੀ 25 ਮਈ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮੰਡਰਾਲਿਆਂ ਦਾ ਕਾਰਜਭਾਰ ਸੰਭਾਲ ਲਿਆ ਹੈ। ਲਗਾਤਾਰ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਚਿੰਦਰਾਰਮ ਨੇ ਗ੍ਰਹਿ ਅਤੇ ਏ.ਕੇ. ਐਟੋਨੀ ਨੇ ਰੱਖਿਆ ਮੰਡਰਾਲ, ਸ਼ਰਦ ਪਵਾਰ ਨੇ ਖੇਤੀਬਾਤੀ ਅਤੇ ਐਸ.ਐਮ. ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਡਰਾਲੇ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਲਈ ਹੈ।

ਰੱਖਿਆ ਮੰਡਰਾਲੇ ਦਾ ਕਾਰਜਭਾਰ ਸੰਭਾਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ 'ਚ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ 'ਤੇ ਚਿੰਤਾ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਐਟੋਨੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸਿਆਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਚੁਣੌਤੀਪਰਨ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ 'ਚ ਹੋ ਰਹੀ ਤਬਦੀਲੀ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਗ੍ਰਹਿਆਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ, ਸ੍ਰੀਲੰਕਾ ਅਤੇ ਨੇਪਾਲ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹੀ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੀਨੀਅਰ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ ਪੀ. ਚਿੰਦਰਾਰਮ ਨੇ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਡਰਾਲੇ ਦਾ ਕਾਰਜਭਾਰ ਸੰਭਾਲ ਲਿਆ ਹੈ। ਸੀਨੀਅਰ ਕਾਂਗਰਸ ਪਿਛਲੀ ਵਾਰ ਯੂ.ਪੀ.ਏ. ਦੀ ਸਰਕਾਰ 'ਚ ਵਿੱਤ ਮੰਡਰੀ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਨ, ਪਰ ਮੁੱਬੀ ਹਮਲਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਵੇਖਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਡਰੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਡਰੀ ਵਜੋਂ ਐਸ.ਐਮ. ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮੰਡਰਾਲੇ ਦਾ ਕਾਰਜਭਾਰ ਸੰਭਾਲ ਲਿਆ। ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਡਰਾਲੇ ਦੇ ਸਾਊਬ ਬਲਾਕ ਸਥਿਤ ਦਫ਼ਤਰ ਪਹੁੰਚੇ, ਜਿੱਥੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਸਕੱਤਰ ਸਿਰ ਸੰਕਰ ਮੈਨੁਨ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ। ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਕੈਬਨਿਟ ਮੰਡਰੀ ਬਣੇ ਹਨ। ਭਾਈਵਾਲ ਵਿਚੋਂ ਰਾਸਟਰਵਾਦੀ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਆਗੂ ਸ਼ਰਦ ਪਵਾਰ ਨੇ ਮੁੜ ਕੇਂਦਰੀ ਖੇਤੀਬਾਤੀ ਮੰਡਰੀ ਦਾ ਅਹੁਦਾ ਸੰਭਾਲਿਆ। ਇਥੋਂ ਜ਼ਿੰਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਲੰਘੀ 24 ਮਈ ਨੂੰ ਡਾ। ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ 19 ਕੈਬਨਿਟ ਸਹਿਯੋਗੀਆਂ ਸਮੇਤ ਅਹੁਦੇ ਦੇ ਭੇਦ ਗੁਪਤ ਰੱਖਣ ਦੀ ਸਹੁੰ ਚੁਕੀ ਸੀ। ਡਾ। ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ (76) ਅਜਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਗਾਤਾਰ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਡਰੀ ਬਣਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਸੂਚੀ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਰਿਕਾਰਡ ਮਰਹੂਮ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਡਰੀ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰ ਦੇ ਨਾਂ ਦਰਜ ਹੈ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਡਰੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਇਸ ਮੌਕੇ ਸੀਨੀਅਰ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ ਪ੍ਰਣਬ ਮੁੱਬੀ ਹੈ, ਏ.ਕੇ. ਐਟੋਨੀ, ਪੀ. ਚਿੰਦਰਾਰਮ, ਐਸ.ਐਮ. ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ, ਗੁਲਾਮ ਨਹੀਂ ਆਜਾਦ, ਵੀਰੋਪਾ ਮੋਇਲੀ, ਸੁਸ਼ੀਲ ਕੁਮਾਰ ਸਿੰਦੇ, ਐਸ. ਜੈਪਾਲ ਰੈਡੀ, ਕਮਲ ਨਾਥ, ਵਾਇਲਕ ਰਵੀ, ਮੀਰਾ ਕੁਮਾਰ, ਮੁਰਲੀ ਦਿਓਤਾ, ਕਪਿਲ ਸਿੱਬਲ, ਅੰਧਿਕਾ ਸੇਨੀ, ਬੀ.ਕੇ. ਹੱਡੇਕ, ਅੰਨੰਦ ਸ਼ਰਮਾ ਤੇ ਸੀ.ਪੀ. ਜੋਸੀ ਨੇ ਅਹੁਦੇ ਦਾ ਹਲਦ ਲਿਆ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਭਾਈਵਾਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਦਿੱਣਮੂਲ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਮੁਖੀ ਮੰਡਰੀ ਬੈਨਰਜੀ ਤੇ ਰਾਸਟਰਵਾਦੀ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ

1. ਪ੍ਰਣਬ ਮੁੱਬੀ : ਉਮਰ 73 ਸਾਲ, ਰਾਜ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਸੀਨੀਅਰ, ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸੰਕਟਮੋਚਨ ਅਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਮੰਡਰੀ ਰਹੇ।

2. ਸ਼ਰਦ ਪਵਾਰ : ਉਮਰ 68 ਸਾਲ, ਮਰਾਠਾ ਆਗੂ। ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਮਹਾਰਾਸਟਰ ਦੇ ਮੁੱਬੀ ਮੰਡਰੀ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਮੰਡਰੀ ਰਹੇ। ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗੀ।

3. ਏ.ਕੇ. ਐਟੋਨੀ : ਉਮਰ 68 ਸਾਲ ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਕੈਰੇਲ ਦੇ ਮੁੱਬੀ ਮੰਡਰੀ, ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਮੰਡਰੀ ਰਹੇ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਭ ਮੈਂਬਰ। ਗਾਂਧੀ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਕਰੀਬੀ।

4. ਪੀ. ਚਿੰਦਰਾਰਮ : ਉਮਰ 64 ਸਾਲ। ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਲੰਬਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਤਜ਼ਰਬਾ, ਸੀਨੀਅਰ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਭੋਸੇਯੋਗ, ਕਈ ਵਾਰੀ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਮੰਡਰੀ ਰਹੇ।

5. ਮਨਤਾ ਬੈਨਰਜੀ : ਉਮਰ 54 ਸਾਲ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ, ਦ੍ਰਿੰਮੂਲ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਸਹਿਯੋਗੀ। ਬੀਤੇ ਵਿਚ ਕਈ ਵਾਰੀ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਮੰਡਰੀ ਰਹੀ ਚੁਕੀ ਹੈ।

6. ਐਸ.ਐਮ. ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ : ਉਮਰ 77 ਸਾਲ ਕਰਨਾਟਕ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਬੀ ਮੰਡਰੀ, ਮਹਾਰਾਸਟਰ ਦੇ ਗਵਰਨਰ, ਗਾਂਧੀ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਨੇਤੇ।

7. ਗੁਲਾਮ ਨਹੀਂ ਆਜਾਦ : ਉਮਰ 50 ਸਾਲ। ਜੰਮ-ਕਾਮੀਰ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਬੀ ਮੰਡਰੀ, ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਮੰਡਰੀ ਵਿਚ ਮੰਡਰੀ ਵਿਚ ਮੰਡਰੀ ਰਹੀ ਚੁਕੀ ਹੈ।

8. ਸੁਸ਼ੀਲ ਕੁਮਾਰ ਸਿੰਦੇ : ਉਮਰ 66 ਸਾਲ ਮਹਾਰਾਸਟਰ ਦੇ ਕੱਦ ਵਾਰ ਦਿਲਤ ਨੇਤਾ, ਮੁੱਬੀ ਮੰਡਰੀ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਮੰਡਰੀ ਰਹੀ ਚੁਕੀ ਹੈ।

9. ਬੀ.ਕੇ. ਹਾਂਡੇਕ : ਉਮਰ 74 ਸਾਲ ਅਸਾਮ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਕੱਦ ਵਾਰ ਨੇਤਾ, ਪਿਛਲੀ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚ ਮੰਡਰੀ ਸਨ।

10. ਐਸ. ਵੀਰੋਪਾ ਮੋਇਲੀ : ਉਮਰ

ਪ੍ਰਣਬ ਮੁੱਬੀ

ਮੁੱਬੀ ਮੰਡਰੀ ਦੇ ਪ੍ਰਣਬ ਮੁੱਬੀ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਸੀਨੀਅਰ ਗਾਂਧੀ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਕੈਬਨਿਟ ਸਹਿਯੋਗੀ।

ਮੁੱਬੀ ਮੰਡਰੀ ਦੇ ਪ੍ਰਣਬ ਮੁੱਬੀ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਸੀਨੀਅਰ ਗਾਂਧੀ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਨੇਤਾ।

ਮੁੱਬੀ ਮੰਡਰੀ ਦੇ ਪ੍ਰਣਬ ਮੁੱਬੀ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਸੀਨੀਅਰ ਗਾਂਧੀ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਨੇਤਾ।

ਮੁੱਬੀ ਮੰਡਰੀ ਦੇ ਪ੍ਰਣਬ ਮੁੱਬੀ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਸੀਨੀਅਰ ਗਾਂਧੀ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਨੇਤਾ।

ਮੁੱਬੀ ਮੰਡਰੀ ਦੇ ਪ੍ਰਣਬ ਮੁੱਬੀ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਸੀਨੀਅਰ ਗਾਂਧੀ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਨੇਤਾ।

ਮੁੱਬੀ ਮੰਡਰੀ ਦੇ ਪ੍ਰਣਬ ਮੁੱਬੀ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਸੀਨੀਅਰ ਗਾਂਧੀ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਨੇਤਾ।

ਮੁੱਬੀ ਮੰਡਰੀ ਦੇ ਪ੍ਰਣਬ ਮੁੱਬੀ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਸੀਨੀਅਰ ਗਾਂਧੀ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਨੇਤਾ।

ਮੁੱਬੀ ਮੰਡਰੀ ਦੇ ਪ੍ਰਣਬ ਮੁੱਬੀ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਸੀਨੀਅਰ ਗਾਂਧੀ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਨੇਤਾ।

ਮੁੱਬੀ ਮੰਡਰੀ ਦੇ ਪ੍ਰਣਬ ਮੁੱਬੀ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਸੀਨੀਅਰ ਗਾਂਧੀ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਨੇਤਾ।

ਮੁੱਬੀ ਮੰਡਰੀ ਦੇ ਪ੍ਰਣਬ ਮੁੱਬੀ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਸੀਨੀਅਰ ਗਾਂਧੀ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਨੇਤਾ।

ਮੁੱਬੀ ਮੰਡਰੀ ਦੇ ਪ੍ਰਣਬ ਮੁੱਬੀ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਸੀਨੀਅਰ ਗਾਂਧੀ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਨੇਤਾ।

ਮੁੱਬੀ ਮੰਡਰੀ ਦੇ ਪ੍ਰਣਬ ਮੁੱਬੀ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਸੀਨੀਅਰ ਗਾਂਧੀ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਨੇਤਾ।

68 ਸਾਲ ਕਰਨਾਟਕ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਬੀ ਮੰਡਰੀ, ਸੀਨੀਅਰ ਅਤੇ ਰਾਹੁਲ ਦੇਵਾਂ ਦੇ ਭੋਸੇਯੋਗ। ਨਿਤੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ 'ਤੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਵਿਵਾਦਾਂ ਵਿਚ ਰਹੇ।

11. ਐਸ. ਜੈਪਾਲ ਰੈਡੀ : ਉਮਰ 67 ਸਾਲ ਲੰਬਾ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਤਜ਼ਰਬਾ, ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਸਪੋਕਸਮੈਨ ਵੀ ਰਹੇ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਮੰਡਰੀ ਬਣੇ।

12. ਕਮਲਨਾਥ : ਉਮਰ 62 ਸਾਲ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਮੁੱਬੀ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਸੀਨੀਅਰ ਗਾਂਧੀ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਨੇਤਾ।

13. ਵਿਆਲਰ ਰਵੀ : ਉਮਰ 72 ਸਾਲ ਕੈਰੇਲ ਦੇ ਪ੍ਰਣਬ ਕਾਂਗਰਸੀ ਨੇਤਾ, ਕਈ ਵਾਰੀ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਮੰਡਰੀ ਰਹੀ ਚੁਕੀ ਹੈ।

14. ਮੀਰਾ ਕੁਮਾਰੀ : ਉਮਰ 64 ਸਾਲ ਬਿਹਾਰ ਦੀ ਆਗੂ। ਦਿਲਤ ਨੇ ਇਹ ਮੰਡਰੀ ਰਹੀ ਚੁਕੀ ਹੈ।

15. ਮੁਰਲੀ ਦੇਵਵੜਾ : ਉਮਰ 72 ਸਾਲ ਮਹਾਰਾਸਟਰ ਦੇ ਰਾਜ ਸਭ ਮੈਂਬਰ, ਸੀਨੀਅਰ ਕਾਂਗਰਸੀ ਨੇਤਾ। ਪਿਛਲੀ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚ ਮੰਡਰੀ ਰਹੀ ਚੁਕੀ ਹੈ।

16. ਕਪਿਲ ਸਿ

ਖੱਬੇ-ਪੱਖੀਆਂ ਨੂੰ ਪਛੇਤ ਮਿਲੀ, ਪਰ ਵਿਚਾਰਪਾਰਾ ਨੂੰ ਨਹੀਂ

-ਜਤਿੰਦਰ ਪਨੁੰ

ਅਸੀਂ ਹੁਣੋ-ਹੁਣੋ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਵੇਖੀਆਂ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਇਕ ਧਿਰ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਗਜ ਸਾਂਭਦੀ ਜਾਂ ਭਾਨਮਤੀ ਦਾ ਕੁਨਕਾ ਜੋੜ ਕੇ ਇਹ ਕੰਮ ਕਰ ਲੈਂਦੀ, ਗਜ ਤਾਂ ਸਾਂਭਣਾ ਹੀ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਸਾਂਭ ਲਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਕੋਲ ਆਪਣੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੀ ਕਾਫੀ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਦੋ ਸੌਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸੀਟਾਂ ਹਨ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਗਠਜੋੜ ਵੀ ਕੰਮ ਸਾਰਨ ਜੋਗ ਸਾਬਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

ਹਰ ਗੱਲ ਉਤੇ ਪੁਆਡਾ ਪਾਈ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਚਾਰ ਧੱਡੇ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੱਤਵੈਲ ਇਸ ਵਾਰੀ ਬਾਹਰ ਹਨ ਤਾਂ ਇਹ ਚੰਗਾ ਹੀ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਇਕਲਾ ਲਾਲ ਪ੍ਰਸਾਦ ਯਾਦਵ ਹੀ 'ਭਾਰਤ ਜਲਾਉ ਪਾਰਟੀ' ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ, ਕਈ ਹੋਰ ਵੀ ਉਸ ਦਾ ਅੱਗੇ ਵਧਣਾ ਮਾਡਾ ਮੰਨੇ ਹਨ ਤੇ ਉਹ ਪਛੜ ਗਈ ਹੈ, ਇਹ ਵੀ ਸੂਭ ਸ਼ਗਨ ਹੈ। ਮਾਝੀ ਗੱਲ ਹੋਈ ਖੱਬੇ-ਪੱਖੀਆਂ ਦੇ ਵਾਹਵਾ ਪਛਾਤ ਜਾਣ ਦੀ।

ਮੈਂ ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਦੀ ਕਿਸੇ ਧਿਰ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰਤ ਬੁਲਾਰਾ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਪੱਖ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਤੇ ਕਰਾਂਗਾ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਕਹਿਣ ਵਿਚ ਜਿਸਕ ਨਹੀਂ ਵਿਖਾਵਾਂਗਾ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਗਲਤੀਆਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੁਝ ਬੇਖੀਆਂ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਹਰ ਗੱਲ ਗਲਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜਿਆਦਾ ਭੁੱਲਾਂ ਉਸ ਮਾਰਕਮੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਲੀਡਰਸਿਪ ਨੇ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਾਕੀਆਂ ਨੇ ਅਗਵਾਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਲੀਡਰਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ 'ਅਪ ਤਾਂ ਫੁਬਾ ਬਾਹਮਣਾ, ਜਜਮਾਨ ਵੀ ਡੇਬੋ' ਵਾਲੀ ਹੈ। ਖੁਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੱਲੇ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲੀ ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ ਰਹੀ, ਜਦ ਕਿ ਗੱਲਾਂ ਉਹ ਵਾਹਵਾ ਅਗੇ ਵਧਣ ਦੀਆਂ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਨਵੀਂ ਲੀਡਰਸਿਪ ਸਮੇਂ ਦੇ ਹਾਣ ਦੀ ਸਾਬਤ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋ ਸਕੀ, ਇਸ ਦੀ ਪੁਣ-ਛਾਣ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀਆਂ ਕਮੇਟੀਆਂ ਕਰਨੀਆਂ, ਪਰ ਕੁਝ ਪੱਖ ਸਾਫ਼ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਇਸ ਭਾਣੇ ਦੇ ਵਾਪਰ ਜਾਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਗਏ।

ਪੱਥਮੀ ਬੰਗਾਲ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬੁੱਧੇਵ ਭੱਟਾਚਾਰੀਆ ਦਾ ਟਾਟੇ ਦੇ ਕਾਰਖਾਨੇ ਨੂੰ ਵਕਾਰ ਦਾ ਸਵਾਲ ਬਣਾ ਲੈਣਾ ਵੀ ਮਹੱਿਗਾ ਪੈਂਗ ਗਿਆ। ਕੇਰਲਾ ਵਿਚ ਪਾਰਟੀ ਸਕੱਤਰ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਆਪਸੀ ਆਢਾ ਵੀ ਚੋਣ ਪ੍ਰਕਾਰ 'ਤੇ ਕਾਟਾ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ ਸਾਬਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਕਹਿਣ ਵਾਲੇ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮਾਰਕਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਨਵੇਂ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਾਰਤ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਜੀਵਨ ਸਾਥਾਂ ਵਰਿਦਾ ਦਾ ਅਮਲਾਂ ਤੋਂ ਕੋਰਾ ਹੋਣਾ ਵੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਜਤੀਂ ਬਹਿ ਗਿਆ। ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸਿੱਖ ਵਿਚਵਾਨ ਸੰਤ ਸਿੱਖ ਮਸਕੀਨ ਕਹਿੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਅਭਿਆਸੀ ਗਿਆਨ ਤੇ ਕਿਤਾਬੀ ਗਿਆਨ ਦਾ ਏਨਾ ਫਰਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਨ ਵਿੱਡੋਂ ਜਿੰਮੇ ਪੁੱਤਰ ਤੇ ਗੋਦ ਲਈ ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਜਣੇ ਵੀ ਅਭਿਆਸੀ ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਕੋਰੇ ਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਕਿਤਾਬੀ ਗਿਆਨ ਦੇ ਮਾਲਕ

ਹਨ।

ਮਾਰਕਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਕੁਝ ਆਗੂ ਹਣ ਇਹ ਮੰਨ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਸਲਿਆਂ ਦੀ ਥਾਂ ਅਮਰੀਕਾ ਨਾਲ ਐਥੀ ਸਮਝੌਤੇ ਨੂੰ ਹੀ ਮੁੱਖ ਮੁੱਦਾ ਬਣਾ ਲੈਣਾ ਸਾਡੇ ਲਈ ਮਹਿੰਗਾ ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਕਾਫੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਸਹੀ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੀ ਜਿੰਦਗੀ ਨਾਲ ਨੇਤੀਓਂ ਜੁੜੇ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਜੇ ਏਧਰੋਂ ਵਿਹਲ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਫਿਰ ਉਹ ਬਾਹਰ ਝਾਕਦੇ ਹਨ। ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾਕੀਕੋਣ ਸੰਸਾਰ ਪੱਧਰ ਦੇ ਕੈਨਵਸ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਕਦੇ ਘੱਟ ਹੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਬਾਕੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਬਹਾਨਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ

ਗਈ ਸੀ।

ਤ੍ਰਿਣਿਮੂਲ ਕਾਂਗਰਸ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਮਮਤਾ ਬੈਨਰਜੀ ਕਦੇ ਇਕੱਲੀ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਆਈ, ਕਦੇ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਮੌਰਚਾ ਬਣਾ ਕੇ ਤੇ ਕਦੇ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਪਾ ਕੇ। ਕਦੇ ਵੀ ਦੋ ਚੋਣਾਂ ਲਗਾਤਾਰ ਸਾਇਦ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਕਿਸੇ ਇਕੋ ਧਿਰ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਲੜੀਆਂ ਹੋਣ। ਜੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਲੜੀਆਂ ਤਾਂ ਅੱਗੋਂ ਦੀ ਵੀ ਕੀ ਗਾਰੰਟੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਡਾਕਟਰ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੀ ਰਹੇਗੀ?

ਤਾਜਾ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਲੰਘਦੇ ਸਾਰ ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਮੰਗ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਯੋਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਦੀ

ਸਰਕਾਰ ਤੋਡ ਦਿਓ, ਤਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਕਰਵਾ ਕੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣਨ ਦੀ ਹਸਰਤ ਪੂਰੀ ਕਰ ਸਕਾਂ। ਉਸ ਦੀ ਇਹ ਮੰਗ ਨਾਲ ਕਾਂਗਰਸ ਲੀਡਰਸਿਪ ਨੇ ਮੰਨੀ ਤੇ ਨਾ ਛੇਡੀ ਮੰਨੇ ਜਾਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਏਦਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਜਦੋਂ ਮੁਲਾਇਮ ਸਿੱਖ ਯਾਦਵ ਨੇ ਯੂ.ਪੀ. ਦੀ ਮਾਇਆਵਡੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਤਾਂ ਕਾਂਗਰਸ ਲੀਡਰਸਿਪ ਨੇ ਵੋਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਤੋਂ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਬਣੇ ਜਾਂ ਨਾ ਬਣੇ, ਉਹ ਕਿਸੇ ਰਾਜ ਦੀ ਚੁਣੀ ਸਰਕਾਰ ਨਹੀਂ ਤੋਤਨਗੇ। ਇਹੋ ਜਵਾਬ ਮਮਤਾ ਬੈਨਰਜੀ ਨੂੰ ਵੀ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮੁਲਾਇਮ ਸਿੱਖ ਯਾਦਵ ਤਾਂ ਚੁਪੈ ਹੋ ਕੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੁਝ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਨੇ ਵਧ ਅਸਰ ਪਾਇਆ ਤੇ ਕਿਹੜੀ ਨੇ ਘੱਟ, ਇਹ ਅਜੇ ਲੰਮੀ ਪੁਣ-ਛਾਣ ਦਾ ਮੁਖਾਜ ਹੈ, ਪਰ ਭਾਰਤੀ ਮੀਡੀਏ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਉਡੀਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਝੰਡਾ ਚੁੱਕ ਲੈਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਤਾਂ ਹੁਣ ਗਏ ਕਿ ਗਏ। ਪੱਥਮੀ ਬੰਗਾਲ ਨੂੰ ਉਹ 'ਲਾਲ ਕਿਲਾ' ਵੀ ਹੁਣ ਟੁੱਟਾ ਕਿ ਟੁੱਟਾ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਮੀਡੀਏ ਵਾਲੇ ਇੱਕ ਬੁੱਧੂ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ਇਹ ਗੱਲ ਨਾ ਜਾਣਦੇ ਹੋਣ, ਜਾਣਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਜਾਣ-ਬੁੱਝ ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਮੀਡੀਏ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਹਿੱਸਾ ਇਹ ਗੱਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚ ਦੋ ਕਿਸਮ ਦੇ ਲੋਕ ਹਨ। ਇਹ ਤਾਂ ਉਹ, ਜਿਹੜੇ ਸਮਨੀ ਕਿ ਬੰਗਾਲ ਵਾਲਾ 'ਲਾਲ ਕਿਲਾ' ਵੀ ਹੁਣ ਟੁੱਟਾ ਕਿ ਟੁੱਟਾ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹੋ ਕਿ ਕਿਸੇ ਬਾਹਰੀ ਤਾਕਤ ਦਾ ਹੋਬ-ਠੋਕਾ ਪਰ ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਮਾਰਗਰੇਟ ਬੈਚਰ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਛਾਪਣ ਵੇਲੇ ਸਾਰਾ ਭਾਂਡਾ ਆਪ ਹੀ ਭੰਨ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸਾਰੇ ਘੱਟਨਾਕ੍ਰਮ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਗੈਰਬਾਚੇ ਦੀ ਚਿੰਦਿਆ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਹੀ ਅਸਲ ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਬੰਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਭੇਦ ਡਾਕਟਰ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੱਖ ਦੀ ਕਿਵਾਬ 'ਮਹਾਸ਼ਕਤੀ ਦੀਆਂ ਆਖਰੀ ਘੜੀਆਂ' ਵਿਚ ਦਰਜ ਹਨ। ਕਮਾਲ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਕਿ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਸਰਮਾਇਦਾਰੀ ਮੀਡੀਆ ਇਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਕਿ ਸੋਵੀਅਤ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋਣ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਵਿਚਾਰਪਾਰਾ ਵੀ ਮਰ ਗਈ ਹੈ।

ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਬਣੇ ਤੇ ਕਿਸੇ ਤਾਂ ਟੁੱਟ ਵੀ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਇਕ ਥੀ ਥਾਂ ਦੋ ਵੀ ਬਣ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਅਮੀਬਾ ਵਾਂਗ ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਜਾਗ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ, ਮੁੜ ਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲਾ ਸਥਾਨ ਵਿਚਾਰਪਾਰਾ ਦੀ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਆਧਾਰ, ਬਣਨ ਵਾਲੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਹਾਲੇ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਹੋਣ ਦੀ ਵੀ ਅਧਿਕਾਰਤ ਬੁਲਾਰੀ ਹੈ। ਇਹੋ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਵੀ ਵੇਲੇ ਸੁਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਛੱਡੋ ਅੰਦੋਲਨ' ਵੇਲੇ ਦੇ 'ਗਦਾਰ' ਕਹਿਣਾ ਸੂਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਕਈ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਹਟਣ ਮਹਾਰਾਜਾਂ ਅਪ ਹੀ ਇਹ ਵੀ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਕੁਝ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਸੰਜੇ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਚੰਡਾਲ ਚੰਕੜੀ ਜਨਰਾਦ ਲਿਖਵਾਉਂਦੀ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਇਹੋ ਜਿੇ ਕਈ ਮੌਕੇ ਆਏ ਤੇ ਮੀਡੀਏ ਦਾ ਇਕ ਹਿੱਸਾ ਆਪਣੀ ਅੱਕਾਤ ਵਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਫਿਰ ਉਹ ਮੌਕਾ ਆਇਆ ਜਦੋਂ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਸੋਚ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਰਾਹ-ਦਿਖਾਵੇਂ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸੋਵੀਅਤ ਯੂਨੀਅਨ ਦੀ ਹ

ਕਮਲਿਆਂ ਦੇ ਟੱਬਰ ਦੇ ਆਸ ਪਾਸ-4

ਫਿਰ ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਫੋਨ ਨਾ ਆਇਆ। ਮੈਂ ਕਈ ਵਾਰ ਫੋਨ ਕੀਤਾ ਉਸ ਦੀ ਆਸਾਂਚਿੰਗ ਮਸੀਨ 'ਤੇ ਸੁਨੇਹਾ ਵੀ ਛੱਡਿਆ ਪਰ ਉਸ ਵਲੋਂ ਚੁੱਪ ਹੀ ਰਹੀ। ਮੈਨੂੰ ਜਾਪਿਆ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਨਾਰਾਜ਼ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਜੁਰੂਰ ਉਸ ਨੂੰ ਕਮਲਿਆਂ ਦਾ ਟੱਬਰ ਛਘਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕੁਝ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਅੰਤਾਂ' ਦਾ ਗੁੱਸਾ ਆਇਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ 'ਤੇ ਜ਼ਰਾ ਕੁ ਗਿਲਾਕੀ ਵੀ ਆਈ,

ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਜੰਮ੍ਹ

ਪੱਛੋਤਾਵਾ ਵੀ ਹੋਇਆ ਕਿ ਮੈਂ ਕਾਹੁੰ ਉਸ ਦੇ ਦਿਲ ਅੰਦਰ ਦੀ ਗੱਲ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਨਸਰ ਕੀਤੀ।

ਇਕ ਦਿਨ ਸਵੇਰੇ ਸਵੇਰੇ ਫੋਨ ਦੀ ਘੰਟੀ ਵੱਚੀ। ਟਾਕਿੰਗ ਕਾਲਰ ਆਈ ਭੀ ਨੇ ਜਦੋਂ ਦੱਸਿਆ, 'ਕਾਲ ਫਰਮ ਇਟਾਰੀਓ ਕਾਲ' ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਜਾਪਿਆ ਕਿ ਹੋਵੇਂ ਨਾ ਹੋਵੇ ਇਹ ਮਨਿੰਦਰ ਹੀ ਹੈ। ਸੱਚ ਮੱਚ ਇਹ ਮਨਿੰਦਰ ਹੀ ਸੀ। ਸਰਸਰੀ ਹਾਲ ਚਾਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਤੂੰ ਇਨੇ ਦਿਨ ਫੋਨ ਕਿਉਂ ਲਾ ਚੁਕਿਆ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਮੇਰੀ ਕਿਸੇ ਕਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ। ਮੈਂ ਤੇ ਸਮਝਿਆ ਸਾਇਦ ਤੂੰ ਪੱਕੀ ਨਾਰਾਜ਼ ਹੀ ਹੋ ਗਈ।'

'ਨਹੀਂ ਵੇ ਭਾਈ, ਨਾਰਾਜ਼ ਤੇ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਕੀ ਹੋਣਾ ਸੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਕ ਵਾਰ ਨਾਰਾਜ਼ ਹੋ ਕੇ ਵੇਖ ਲਿਆ। ਉਦੋਂ ਨਾਰਾਜ਼ ਹੋਈ ਸੀ ਤਾਂ ਇਕੱਤੀਆਂ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਮਿਲੇ ਸਾਂ। ਹੁਣ ਤੇ ਡਰ ਆਉਂਦਾ ਕਿ ਜੇ ਨਾਰਾਜ਼ ਹੋਈ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਜੁਗਤੇ ਹੀ ਬੀਤ ਜਾਣ। ਨਾਰਾਜ਼ ਤਾਂ ਹੁਣ ਮੈਂ ਰੱਬ ਨਾਲ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਪਹਿਲਾਂ ਰੱਬ ਨਾਲ ਗਿਲਾ ਆਉਂਦਾ ਸੀ ਵਿਰਕ ਸਾਬੂ ਵੱਲ ਵੇਖ ਕੇ ਕਿ ਹੇ ਰੱਬ ਇਹ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕਿਉਂ? ਪਰ ਹੁਣ ਤੇਰੇ ਵਲੋਂ ਜਾਣ ਕੇ ਉਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਫਿਰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਵਿਰਕ ਸਾਹਿਬ, ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੀਆਂ ਉਲਛਣਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਕਿੰਨੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਵਖਿਆਣ ਪਾਉਣ ਲੱਗ ਪਈ। ਆਪਣੀ ਨਣਦ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਭਾਣਜੀ ਦਾ ਵੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਪਤ ਵੇਲ ਕੇ ਆਪਣੀ ਮਦਦ ਲਈ ਕੈਨੋਡਾ ਲਿਆਂਦਾ ਸੀ। ਅਤੇ ਹੁਣ ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਉਸ ਦੀ ਮਦਦਗਾਰ ਸਾਬਤ ਹੋਣ ਦੀ ਥਾਂ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਤੀ ਖਡੀ ਕਰੀ ਬੈਠੀਆਂ ਸਨ। ਉਸ ਦੀ ਨਣਦ ਭਰ ਦੀ ਸਾਇਦਾਦ ਵਿਚੋਂ ਹਿੱਸਾ ਮੰਗਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਢਾਈ ਮਹੀਨੇ ਉਸ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਲਛਣਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਨਿਕਲੇ ਸਨ।

ਉਸ ਦੇ ਇਕੱਤੀਆਂ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਦੀ ਗੱਲ ਤੋਂ ਸੈਨੂੰ ਦੇਤੇ ਆਇਆ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਜਦੋਂ

ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਸਿਕਾਗੇ ਮਿਲਣ ਆਈ ਸੀ ਤਾਂ 31 ਮਈ ਦਾ ਦਿਨ ਉਸ ਆਪ ਹੀ ਚੁਣਿਆ ਸੀ, 31 ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਪਾਉਣ ਲਈ। ਉਦੋਂ ਉਹ ਪੁਰਾ ਹਫਤਾ ਭਰ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਰਹੀ ਸੀ। ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਇਕ ਸਾਲ ਜੂਨੀਅਰ ਗੁਰਮੇਲ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗ ਕਿ ਮਨਿੰਦਰ ਆ ਰਹੀ ਤੇ ਤਾਂ ਉੱਹ ਵੀ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਸਮੇਤ ਵਰਜੀਨੀਆ ਤੋਂ ਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਖੁਬ ਮੌਜ ਬਣੀ ਸੀ। ਹਰ ਰੋਜ਼ ਅਸੀਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਹੀ ਗੱਲਾਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕਰਦੇ। ਗੁਰਮੇਲ ਦੀ ਪਤਨੀ ਸਾਡੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣ ਸੁਣ ਹੱਸਦੀ ਵੀ ਅਤੇ ਹੈਰਾਨ ਵੀ ਹੁੰਦੀ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਈ ਉਸ ਨੂੰ ਨਿਰੂਪਿਆਂ ਯੱਬਲੀਆਂ ਲੱਗਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਤੇ ਕਈ ਜਿੰਦਗੀ ਦੀਆਂ ਹੁਸ਼ਨ ਯਾਦਾਂ। ਗੁਰਮੇਲ ਸੀ ਭਾਵੇਂ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਇਕ ਸਾਲ ਪਿਛੇ ਪਰ ਉਹ ਮੁਲਾਕਾਤ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨੋਂ ਹੀ ਮੇਰੇ

ਅਜੇ ਤੱਕ ਵੀ ਮੈਂ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਰੱਖੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਫਿਰ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਵੀ ਅਮਰੀਕਾ ਆ ਵੱਸਿਆ ਤਾਂ ਗੁਰਮੇਲ ਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਅਨੋਖਾ ਹੀ ਚਾਅ ਚੁਣਿਆ ਹੋਵੇ। ਮੈਂ ਫੌਨ ਕਰਾਂ ਜਾਂ ਨਕਰਾਂ ਹਾਡੇ ਵਿਚ ਇਕ ਜਾਂ ਦੋ ਵਾਰ ਉਸ ਨੇ ਫੋਨ ਕਰਨਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਮਨਿੰਦਰ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਮਨਿੰਦਰ ਤੂੰ ਕਹਿੰਦੀ ਸੀ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਫਿਰ ਮਿਲਣ ਆਉਗੀ, ਹੁਣ ਫਿਰ ਕਦੋਂ ਆਉਣਾ?' ਜਵਾਬ ਸੀ, 'ਹੁਣ ਉਦਾਣੇ ਦੱਸ੍ਤੂੰ ਜਦੋਂ ਤੇਰਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਆ ਖੜਕਾਇਆ। ਗੁਰਮੇਲ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਟੱਬਰ ਵੀ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਵੀ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਜੋੜੀ ਬਣੇ। ਉਸ ਦੀ ਵਿਆਹ ਦੀ ਵੇਰਸ ਵੀ ਸੀ ਪਰ ਉਹਦੀ ਸਿਆਲਧ ਉਸ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਆ ਖੜ੍ਹੀ ਹੁੰਦੀ। ਉਹ ਗੱਲ ਬੜੀ ਬੋਚ ਕਰਦਾ। ਕਿਤੇ ਕੋਈ ਵੱਧ ਘੱਟੋਂ

ਮਰਹੁਮ ਹਰਭਜਨ ਹਲਵਾਰਵੀ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਹਮਜ਼ਮਾਤੀ ਕੁੜੀਆਂ ਨਾਲ

ਖਾਸ ਮਿੱਤਰਾਂ ਵਿਚ ਸਾਮਲ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਅਮਰੀਕਾ ਆ ਵੱਸਿਆ ਤਾਂ ਜਿੰਨੀ ਵਾਰੀ ਵੀ ਇੰਡੀਆ ਗਿਆ ਸੈਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਮਿਲ ਕੇ ਗਿਆ। ਅਮਰੀਕਾ ਆ ਵੱਸਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਰਦਾਂ ਨੇ ਵੀਵੇਂ ਦੇ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦਿਆਂ ਗੁਰਮੇਲ ਨੇ ਚਿੰਠੀਆਂ ਲਿਖਿਆ ਕਰਨੀਆਂ ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰੀ ਜਹਾਜ਼ ਦੇ ਸਫਰ ਦੌਰਾਨ ਹੰਦਾ ਇਕੱਲ ਦੀ ਚਾਤ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਈ ਵਾਰ ਉਹ ਜਿਸ ਕਿਸੇ ਬੰਦਰਗਾਹ ਉਤੇ ਰੁਕਦਾ ਉਥੋਂ ਬਾਰੇ ਬੜੀ ਤਡਸੀਲ ਕਿਸੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਿੰਠੀਆਂ ਵੀ ਲੈ ਆਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਾਨੂੰ ਖਾਸ ਕਰ ਵਿਚ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਚਿੰਠੀਆਂ

ਘੱਟ 10 ਸਾਲ ਵੱਡਾ ਸੀ। ਨਕਸਲੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਉਤਰਾਂ ਚੜ੍ਹਾ ਤੱਲ ਕੇ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੌਰਾਨ ਜੇਲ੍ਹ ਕੱਟਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਐਮ ਏ ਦੇ ਦੂਜੇ ਸਾਲ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਮਰ ਵਿਚ ਦਸ ਸਾਲ ਦਾ ਫਰਕ ਭਾਵੇਂ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੋ ਹਾਜੂ ਮਨੀਨੇ ਹਲਵਾਰਵੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡੇ ਉਤੇ ਹੰਦਾਏ ਸਨ ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਵਿਚ ਇਕ ਵੱਖਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੰਚਿਓਰਿਟੀ (ਸਿਆਲਧ) ਵੀ ਲੈ ਆਂਦੀ ਸੀ। ਸਾਨੂੰ ਖਾਸ ਕਰ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਉਹ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਅੰਕਲ ਕਿਹੋ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਅਸੀਂ ਆਪਸ ਵਿਚ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਕਿ ਹਲਵਾਰਵੀ ਤੇ ਬਥੇਰਾ ਆਪਣੇ ਹਾਂਦ ਦਾ ਬਣਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰਲਾ ਅੰਕਲ ਹੀ ਉਸ ਦਾ ਖਹਿੜਾ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦਾ।

ਵਿਭਾਗ ਵਿਚ ਇਕ ਲੰਮ-ਸਲੰਮੀ ਕੁੜੀ ਵੀ ਸੀ-ਨਾਨਿੰਦਰਾ। ਨਾਨਿੰਦਰ ਬਾਕੀ ਕੁੜੀਆਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸਿਆਹਿਆਂ ਵਿਚ ਖਿਆਲ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਮਨਿੰਦਰ ਨੇ ਹੀ ਇਕ ਵਾਰ ਹਲਵਾਰਵੀ ਨੂੰ ਛੇੜਦਿਆਂ ਆਖਿਆ, ਕਿ ਭੁਸ਼ਨ ਨੇ ਤੁਹਾਡੀ ਹਾਲ ਜਾਣਾ ਦੀ ਨਾਲ ਵੱਡੀ ਸੋਖ ਫਰੀਦ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਹੈ ਸਨ। ਭੁਸ਼ਨ ਨੇ ਸੂਬਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਹੀਰ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਕੁਝ ਬੰਦ ਰਲਾ ਕੇ ਸਾਹਿਤਕ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿਚ ਤੁਹਾਡੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਲਾਈਨਾਂ ਦਿਹਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਰਾਂਝਾ ਦਿੱਤੇ ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿਚ ਭਾਗ ਪੁੱਛਦਾ, ਬਾਂ ਇਸਕ ਦੇ ਮੰਗਦੀ ਹੀਰ ਕੁਰਸੀ। ਸੋਖ ਫਰੀਦ ਦੀ ਹੋਈ ਪਿਹਰ ਸਾਹਿਬ, ਵੈਦਰਾਜ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਅਖੀਰ ਕੁਰਸੀ।

ਕਿਸੇ ਨੇ ਡਾ। ਅਤੇ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਭੁਸ਼ਨ ਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾ ਕੇ ਹੀਰ ਦਾ ਇਹ ਬੰਦ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਡਾ। ਅਤੇ ਸਿੰਘ ਨੇ ਭੁਸ਼ਨ ਨੂੰ ਪੁੱਛ ਲਿਆ, ਅੰਗੋਂ ਭੁਸ਼ਨ ਬੋਲਿਆ, 'ਡਾਕਟਰ ਸਾਬੂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਬੰਦ ਕਿੰਦਾ ਦਾ ਲੱਗਿਆ? ਜੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਬੰਦ ਚੁਭਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਲਿਖਿਆ, ਨਹੀਂ ਤੇ ਸੂਬਾ ਸਿੰਘ ਨੇ।'

ਬਣ ਸਕਦੀ ਹੈ।' ਹਲਵਾਰਵੀ ਨੇ ਅੰਦਰੋਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਸੋਚਿਆ ਪਰ ਉਪਰੋਂ ਹੱਸ ਛੱਡਿਆ। ਕੁਝ ਹੀ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਹਲਵਾਰਵੀ ਨੇ ਚਾਚੇ ਗੁਲਾਈ ਦੀ ਕੰਟੀਨ ਉਤੇ ਚਾਹ ਪੀਦਿਆਂ ਨਾਨਿੰਦਰ ਨੂੰ ਨੇਕ ਚੰਦ ਦਾ ਨਵਾਂ ਨਵਾਂ ਖੁੱਲ੍ਹਿਆ ਰਾਕ ਗਾਰਡਨ ਦੇਖਣ ਦੀ ਸੂਲ੍ਹ ਮਾਰ ਲਈ। ਨਾਨਿੰਦਰ ਨੇ ਵੀ ਛੱਟ ਹਾਮੀ ਭਰ ਦਿੱਤੀ।

ਅਗਲੇ ਹੀ ਦਿਨ ਦੋਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਕਲਾਸ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮਨਿੰਦਰ ਨੇ ਘੋਂਖ ਕੱਢ ਲਈ। ਸਾਮ ਨੂੰ ਹੋਸਟਲ ਵਿਚ ਨਾਨਿੰਦਰ ਕੋਲੋਂ ਪੁੱਛ ਵੀ ਲਿਆ, 'ਕਿਵੇਂ ਰਹੀ ਫਿਰ ਤੁਹਾਡੀ ਰਾਕ ਗਾਰਡਨ ਦੀ ਯਾਤਰਾ? ਕੋਈ ਗੱਲ ਵੀ ਹੋਈ?'

'ਗੱਲ ਸੂਅਹ ਹੋਣੀ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਸਾਹਿਤ, ਇਤਿਹਾਸ, ਫਿਲਮਾਂ ਦੇ ਲੈਕਚਰ ਦਿੱਦਾ ਰਿਹਾ। ਮੰਡਿਆਂ ਵਾਲੀ ਤਾਂ ਉਹਨੇ ਇਕ ਵੀ ਗੱਲ ਨਾ ਕੀਤੀ। ਹਲਵਾਰਵੀ ਦਾ ਵੀ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਜੋੜੀ ਬਣੇ। ਉਸ

ਜਿਦ ਮਾਹੀ ਜੇ ਚੱਲਿਓਂ ਲਪਿਆਣੇ...

ਇਸ ਗੱਲ ‘ਚ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਸੱਚਾਈ ਹੈ ਕਿ ਹੰਸ ਜਦੋਂ ਵੱਧ ‘ਚ ਚੁੰਝ ਪਾਉਂਦੇ ਤਾਂ ਵੱਧ ਅਲੱਗ ਤੇ ਪਾਣੀ ਅਲੱਗ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਇਹਦੇ ਬਾਰੇ ਤਾਂ ਕੁਝ ਕਿਹਾ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਪਰ ਚੋਰ, ਯਾਰ, ਆਸ਼ੁਕ ਤਿੰਨੇ ਕਾਲੀ ਰਾਤ ਮੰਗਦੇ ਨੇ। ਪਪੀਹਾ ਪਾਣੀ ਦੀ ਬੁੰਦ ਲਈ ਹਾੜ੍ਹੇ ਕੱਢ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦੈ, ਪਰ ‘ਭੱਖੜਾ ਬਰਸਾਤ ਨਾ ਪਵੇ’ ਲਈ ਅਰਦਾਸਾਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦੈ। ਇਵੇਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਆਲੋਚਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸੜੀ-ਖਪੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਈਰਖਾ ਵਾਲਾ ਸੜ ਸੜ ਬੁੰਢਾ ਹੁੰਦੈ ਤੇ ਜਿਹੜੇ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ‘ਨਚਿਆ ਚਾਅ ਨਾਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਝਾਂਜਰਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ, ਪੈੜ੍ਹਾਂ ਰਿਮਤ ਨਾਲ ਪਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ ਗੱਲਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ। ਪਹਾੜ ਚੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਡਿਗਣ ਦੀਆਂ ਅਲਾਮਤਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਵਾਕਿਫ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦੈ।’ ਉਨ੍ਹਾਂ ‘ਚੋਂ ਜਗਦੇਵ ਸਿੰਘ ਜੱਸੋਵਾਲ ਇਕ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਦਿਖ ‘ਚ ਉਹ ਜਬੇਦਾਰ ਲਗਦੈ, ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਜੱਸੋਵਾਲ ‘ਚੋਂ ਢਾਈ ਨਿਕਲ ਸਕਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਭੀਜ਼ ‘ਚ ਖੜ੍ਹਾ ਵੀ ‘ਕੱਲਾ ਦਿਸਦੈ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ‘ਚ ਉਹਦੇ 70ਵੇਂ ਜਨਮ ਦਿਨ ‘ਤੇ ਵੱਡਾ ਸਮਾਗਮ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਉਹ ਉਦਾਸ ਹੋ ਗਿਆ। ਕਾਰਨ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਜਵਾਬ ਸੀ ‘ਬੱਚੇ ਜਨਮ ਦਿਨ ਮਨਾ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਬੁੱਢੇ ਨਹੀਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਾਲ ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਦਿਲ ਦਾ ਦੌਰਾ ਪੈ ਚੁੱਕਿਆ ਹੋਵੇ ਤੇ ਹਰ ਅਰਥੀ ‘ਚ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਲੇਟਿਆ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਅੱਗਾ ਨੇੜੇ ਆ ਗਿਆ....ਭਲਾ ਕੀਹਨੂੰ ਚੰਗਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਜੱਸੋਵਾਲ ਉਹ ਗੀਤ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਹਰ ਵੇਲੇ ਬੁੱਲ੍ਹਾਂ ‘ਤੇ ਨੱਚਦਾ ਹੈ ਤੇ ਬੁੱਲ੍ਹ ਜੇ ਪੱਤੀਆਂ ਵਰਗੇ ਹੋਏ ਤਾਂ ਇਹ ਹੋਰ ਵੀ ਪਿਆਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਢਾਈ ਦਹਾਕੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜੱਸੋਵਾਲ ਨਾਲ ਨੇੜੇ ਤੋਂ ਗੁਜ਼ਰੇ ਹਨ। ਉਹਨੇ ਦਰਜਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਰੋਟੀ ਦੇ ਆਹਰ ਲਾਇਆ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਤਦ ਵੀ ਉਹਦੇ ਘਰ ਬਰਕਤਾਂ ਦਾ ਮੀਂਹ ਵਰ੍ਹਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਇਨੀ ਸਾਂਝ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਕੈਲੰਡਰ ‘ਤੇ ਕਦੇ ਦੋ ਮੇਲੇ ਪ੍ਰੋ. ਮੌਹਨ ਸਿੰਘ ਮੇਲਾ ਤੇ ਸ਼ੌਕੀ ਮੇਲਾ ਇਕ ਸਿੱਕੇ ਦੇ ਦੋ ਪਾਸੇ ਬਣੇ ਸਨ। ਬਾਣਿਆਂ ‘ਚ ਹੇਕਾਂ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀਆਂ, ਚੀਕਾਂ ਉੱਠੱਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਜੱਸੋਵਾਲ ਨੇ ਬਾਣੇਦਾਰ ਤਾਂ ਕੀ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਅਫਸਰ ਨੱਛਣ ਲਾਈ। ਜੱਸੋਵਾਲ ਦੀ ਇਕ ਗੱਲ ਮੈਨੂੰ ਸਵਾ ਲੱਖ ਵਰਗੀ ਲਗਦੀ ਹੈ ਕਿ ‘ਜੇ ਕਿਸੇ ‘ਤੇ ਚੁਪ-ਚੁਪੀਤੇ ਅੱਤਿਆਚਾਰ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕੁਰਾਹੇ ਪਏ ਨੂੰ ਸ਼ਾਬਾਸ਼ ਦੇ ਦਿਉ। ‘ਦਿਲ ਦੀ ਗਹਿਰਾਈ ਤਾਂ ਪੀੜ੍ਹੀਂ ਮਾਪ ਲੈਂਦੀਆਂ ਨੇ ਪਰ ਜੱਸੋਵਾਲ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤਿਆਂ ਵੀ ਬੌਣੀ ਲੱਗਦੀ ਰਹੇਗੀ...ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦੀ।’

ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਦਸਤੂਰ ਕਿਆ ਕਮਾਲ ਨੇ,
ਜਦੋਂ ਸੂਰਜ ਚਮਕਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਵਲ ਕੋਈ
ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਤੇ ਜਦੋਂ ਗ੍ਰਹਿਣ ਲੱਗਾ ਹੋਵੇ
ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਅੱਡੀਆਂ ਢੁੱਕ ਢੁੱਕ ਵੇਖਦੇ ਹਨ। ਕਈ
ਵਾਰ ਦੁਕਾਨ ਤਾਂ ਸੌਖਿਆਂ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪਰ
ਇਸ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਰੱਖਣਾ ਬਹੁਤੀ ਵਾਰ ਅੱਖਾਂ ਬਹੁਤ
ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰ ਅਸੀਂ ਆਪ ਤਾਂ ਕੁਝ
ਕੀਤਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਪਰ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਜੱਖਣਾ
ਪੱਟਣ ਵਿਚ ਸਾਡੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਬੜੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
ਅਕਸਰ ਅਸੀਂ ਕਈ ਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਰੋਜ਼ ਲੰਘਣਾ ਹੁੰਦਾ
ਹੈ, ਪਰ ਉਥੋਂ ਕੌਣ ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਰੰਗਿਦਾ ਹੈ? ਇਹਦੇ
ਬਾਰੇ ਕੋਰੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਤਾਂ ਮੰਨਗੇ
ਕਿ ਪਿਆਰ ਦਾ ਕੋਈ ਅਸੂਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ
ਪਿਆਰ ਤਾਂ ਕੀਤਾ ਹੀ ਸਾਰੇ ਅਸੂਲ ਤੌਤ ਕੇ ਜਾਂਦੇ।
ਇਸੇ ਲਈ ਪਿਆਰ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਮੈਂ ਜਿਸ
ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਖੇਤਰ ਦੀ ਮਹਾਂਸੂਕਤੀ
ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨ ਲੱਗਾ ਹਾਂ, ਉਹਦੇ ਸਿੱਖਿਆਵਿਚ ਤਾਲਿਬਾਨ
ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ ਕੱਟੜ ਵਿਰੋਧੀ ਹੈ, ਆਲੋਚਕ ਹੋ
ਸਕਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਗਹੁੰਨਾਲ ਵੇਖਿਓ ਉਹਦੇ ਵਾਂਗ
ਬਣਾ ਬੜਾ ਅੱਖਾਂ ਹੈ।

ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਬੋਰਡ ਲੱਗ ਗਏ ਹਨ, ਪਰ ਕਦੇ ਲਧਿਆਣੇ ਦੇ ਬੈਸ ਅੱਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਗਾਊਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਮੰਡੀ ਸੀ। ਇਥੋਂ ਦੀਆਂ ਸਾਹਿਤਕ ਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਦਾ ਭਰਤ ਨਗਰ ਚੌਂਕ ਵਿਚਲਾ ਪੰਜਾਬੀ ਭਵਨ ਜਗਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ। ਕਦੇ ਸਾਈਕਲਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਠੀਆਂ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਜਵਾਹਰ ਨਗਰ ਮਸ਼ਹੂਰ ਸੀ, ਜਿਥੇ ਲਾਲ ਚੰਦ ਯਮਲਾ ਜੱਟ ਵੀ ਰਿਹਾਂਤੇ ਹੁਣ ਉਹਦਾ ਲੰਬਾ-ਚੰਡਾ ਘਰ-ਪਰਿਵਾਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਆਮ ਵਾਂਗ ਇਥੇ ਸਾਧ ਵੀ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਚੋਰ ਵੀ, ਠਗ ਵੀ, ਭਲੇਮਣਸ ਤੇ ਸ਼ੁਗੀਦ ਵੀ, ਰਾਜਨੀਤਕ ਲੋਕ ਵੀ, ਵਪਾਰੀ ਵੀ। ਲਧਿਆਣੇ ਦਾ ਲੱਕਤ ਦਾ ਪੁਲ ਤੇ ਚੌਂਡਾ ਬਾਜ਼ਾਰ ਘੰਟਾ-ਘਰ ਵਾਂਗ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹਨ, ਸਭ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣੇ ਪਬਲੀਸ਼ਰ 'ਲਾਹੌਰ ਬੁੱਕ ਸ਼੍ਰੀਪ' ਵੀ ਇਥੇ ਨੇਤੇ ਹੀ ਹੈ, ਇਥੇ ਤਾਰਿਆਂ

ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਹਨੇ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵੀ ਕਰਕੇ ਵੇਖੀ। ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਕੈਰੋਂ ਦਾ ਰਾਜਨੀਤਕ ਸਲਾਹਕਾਰ ਰਿਹਾੈ, ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਿਹਾਰੂ ਨਾਲ ਫੇਟੋਆਂ ਹੋਈਆਂ, ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਬਿਣਿਆ, ਕਈ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਚੇਅਰਮੈਨ ਵੀ, ਕਾਂਗਰਸੀਆ ਵੀ ਤੇ ਇਕ ਵਾਰ ਅਕਾਲੀ ਬਣ ਕੇ ਜਗਦੇਵ ਸਿੰਘ ਤਲਵੰਡੀ ਦੇ ਕਹੇ-ਸੁਣੇ ਐਮ.ਪੀ. ਲਈ ਵੀ ਲਤਿਆ, ਪਰ ਜਮਾਨਤ ਜ਼ਬਤ ਕਰਵਾ ਲਈ। ਉਹ ਆਖਦੈ ਸੰਨਿਆਸ ਇਸ ਕਰਕੇ ਲੈਣਾ ਪਿਆ ਕਿ ਗੰਧਲੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਚ ਲੋਕ ਭਲਿਆਂ ਮਾਣਸਾਂ ਨੂੰ ਵੇਣਾ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦੇ, ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਵੇਣਾ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀਆਂ, ਇਹ ਲੋਕ ਖਾਲੀ ਡੱਬਾ ਚੁੱਕ ਕੇ ਸਿਰ 'ਚ ਮਾਰਦੇ ਨੇ। ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਰਾਮ੍ਵਾਲੀਏ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਹਾਥਾਈ ਅੱਡੇ 'ਚੋ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਲੁੱਟ ਬੰਦ ਕਰਵਾਈ, ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਚੁਲ੍ਹੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ

ਸਮਾਂ ਅਜਿਹਾ ਆਇਆ ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਰਵਾਇਤੀ
ਮੇਲੇ ਇਹਦੇ ਮੋਹਰੇ ਗੁੱਡੀਆਂ ਭਾਰ ਹੋ ਗਏ।
ਉਦੋਂ ਹਰ ਪੰਜਾਬੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੀਂ ਅਕਤੂਬਰ ਦੀ
ਉਡੀਕ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਜਾਂਸੋਵਾਲ ਕਹੇਗਾ, ‘ਇਸ
ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਉਹ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਜਿਹੜਾ ਬਿਮਾਰ
ਸੀ, ਜਾਂ ਉਹ ਨਹੀਂ ਪੰਚਿਆ ਜਿਹੜਾ ਮਨੁਹ ਜਾਂ
ਭੱਖਤੇ ਵਰਗ ਐੱਤ ਮੰਗਣ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ। ਗਵਰਨਰ
ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਕਿਹੜਾ ਰਾਜਨੀਤਕ ਬੰਦਾ ਮਹਿਮਾਨ
ਬਣ ਕੇ ਜਾਂ ਮੇਲੀ ਬਣ ਕੇ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਇਥੋਂ
ਜਾਦੁਗਰ ਵੀ ਆਏ, ਸਪੇਰੇ ਵੀ, ਨਕਲੀਏ ਵੀ,
ਬਾਜ਼ੀਗਰ ਵੀ, ਭੰਡ ਵੀ, ਕਰੀਸ਼ਰ ਵੀ, ਢਾਡੀ
ਵੀ, ਪੱਤਰਕਾਰ ਵੀ, ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਵੀ, ਛੇਲਕੀਆਂ
ਵਾਲੇ ਵੀ, ਵਾਜੇ ਵਾਲੇ ਵੀ, ਗਿੱਧੇ ਵਾਲੇ ਵੀ ਭੰਗਤੇ
ਵਾਲੇ ਵੀ ਤੇ ਕੀਹਨੇ ਨਹੀਂ ਮੇਲ ਦੀ ਖੱਟੀ ਖਾਣੀ
ਮੈਂ ਰਸਦ ‘ਕੰਠੀ ਕਰਕੇ ਵੰਡਣ ਵਾਲਾ ਸੀ, ਛੱਲੀਆਂ

ਇਹ ਹੈ ਸ. ਜੱਸਵਾਲਾ ਕਾਰ ਪੈਂਚਰ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਉਥੇ ਹੀ ਧੂਣਾ ਧੁਖਾ ਅਖਾੜਾ ਜਮਾ ਲਿਆ-ਤਸਵੀਰ ਜਨਮੇਜਾ ਜੌਹਲ

ਵਾਲੇ ਹੋਟਲ ਵੀ ਨੇ ਤੇ ਰੇਝੀਆਂ ਵਾਲੇ ਢਾਬੇ ਵੀ॥
ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਇਥੇ ਜਰਨੈਲ ਘੁਮਾਣ ਦੇ ਘਰੋਂ
ਨਿਖਰ ਕੇ ਨਿਕਲਿਆ, ਭਜਨਾ ਅਮਲੀ ਤੇ ਬਾਲੇ-
ਭਾਲੇ ਹੋਰੀਂ ਇਥੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਇਥੇ ਹੀ
ਗੁਰਦੇਵ ਨਗਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਆਰਥਿਕ
ਮਾਹਿਰ ਸਾਬਕਾ ਕੁਲਪਤੀ ਐਸ.ਐਸ. ਜੱਹਲ ਤੇ
ਨੇਤੇ ਗਾਊਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਬਧੂ ਤੇ ਸੰਗੀਤ ਤੇ
ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਦਾ ਗਵਰਨਰ ਕਰਕੇ ਜਾਣਿਆਂ
ਜਾਂਦਾ ਜਗਦੇਵ ਸਿੰਘ ਜੱਸੇਵਾਲਾ। ਭੁਮਿਕਾ ਲੰਬੀ ਤੱਤ
ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰਲੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ
ਸਿੰਧਾ-ਅਸਿੰਧਾ ਵਾਹ-ਵਾਸਤਾ ਕਦੇ ਨਾ ਕਦੇ
ਜੱਸੇਵਾਲ ਨਾਲ ਪੈਂਦਾ ਕਿਹਾ ਹੈ।

ਕੋਈ ਲੱਖ ਕਰੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਛਾਨਣੀ 'ਚ
ਰੋਕਣ ਵਾਂਗ ਜਸੋਵਾਲ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਅੱਖੀ
ਬਹੁਤ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਕੋਠੇ ਜਿੰਡੇ ਕੱਦ ਤੇ ਚੁਬਾਰੇ
ਜਿੰਡੀ ਸੁਖਸੀਅਤ 'ਤੇ ਸ਼ਬਦ ਅਹੁ ਤਿਲਕ ਕੇ
ਡਿੱਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਆਸਲ ਵਿਚ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ
'ਚੋਂ ਇਕ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ ਨੂੰ ਸੰਗੀਤ
ਦੀ ਸਰਗਮ 'ਤੇ ਤਾਲ ਦੀ ਰਿਧਮ ਵਿਚ ਵੇਖਣਾ

ਨੂੰ ਬਚਾਇਆ, ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਲਾਡਿਆਂ ਹੱਥੋਂ ਲੁਟ ਹੋਈਆਂ ਧੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਨੂੰ ਗਲ ਨਾਲ ਲਾਇਆ ਤੇ ਮਿਲਿਆ ਕੀ? ਹਾਲੇ ਤੀਕਰ ਨਾ ਆਪ ਰਾਮ੍ਭਵਾਲੀਆ ਜਿੱਤ ਸਕਿਆ ਤੇ ਨਾ ਲੋਕ ਭਲਾਈ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਇਕ ਵੀ ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਬਣ ਸਕਿਆ। ਸੱਚ ਨੂੰ ਨੂੰ ਲੋਕ ਬਾਦਲਾਂ ਤੇ ਕੈਪਟਨਾਂ ਨੂੰ ਵੋਟਾਂ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਮਲਕੀਤ ਦਾਖ, ਕਿਸ਼ਨ ਕੁਮਾਰ ਬਾਬਾ, ਬੀਰਮੀ ਉਹਦੇ ਸੇਵਕ ਤੇ ਮਿੱਤਰ ਹਨ। ਬੇਅੰਤ ਸਿਰ੍ਹੀ ਨਾਲ ਜੱਸੋਵਾਲ ਦੀ ਨੇੜਤਾ ਰਹੀ, ਪਰ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੀ ਟੁੰਟੀ ਕਾਲੀ ਤੌਤੀ ਉਸ ਨੇ ਗਿਲ੍ਹੇ-ਸਿਕਵਿਆਂ ਦੇ ਚੁਹਾਹੇ 'ਚ ਨੀਕਰ-ਨੀਕਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

‘ਰੇਬ ਇਕ ਗੋਰਖ ਪੰਦਾ...’, ‘ਹੀ ਵਾਸਤੇ ਅੱਤ ਸਮੇਂ ਨੇ ਇਕ ਨਾ ਮੰਨੀ...', ‘ਮਾਂ ਵਰਗ ਘਣਛਾਵਾਂ ਬੁਟਾ... ਅੰਬੀ ਦਾ ਬੁਟਾ...' ਵਰਗੀਆਂ ਅਮਰ ਕਾਂਝ- ਰਚਨਾਵਾਂ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰੇ. ਮੌਹਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਦੀਵੀ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਜਿਉਂਦੇ ਰੱਖਣ ਵਿਚ ਜੱਸੇਵਾਲ ਨੇ ਤਿੰਨ ਦਹਾਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਲੁਧਿਆਏ ‘ਚ ਪ੍ਰੇ. ਮੌਹਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਮੇਲਾ ਲਗਾਇਆ। ਇਕ

ਭਰਨ ਵਾਲੇ ਤਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਸਨ। ਸਗੀ ਹੈ ਕਿ
ਪੰਡਰਕਾਰਾਂ ਤੇ ਲੇਖਕਾਂ, ਕਵੀਆਂ ਦਾ ਮੁੱਲ ਪਾਉਣਾ
ਵੀ ਜੱਸੇਵਾਲ ਹੀ ਜਾਣਦਾ ਸੀ।

ਜੱਸੋਵਾਲ ਦੇ ਗੁਰਦੇਵ ਨਗਰ ਵਿਚਲੇ ਘਰ
 'ਚ ਰਹਿ ਕੇ ਬਾਲ ਮੁਕੰਦ ਸਰਮਾ ਤੇ ਜਸਵਿੰਦਰ
 ਭੱਲਾ ਭੰਡਾਂ ਤੋਂ ਕਾਮੇਡੀ ਕਲਾਕਾਰ ਬਣੇ, ਡਾਕਟਰ
 ਸੁਖਨੈਨ ਇਥੋਂ ਗਰੱਈਆ ਬਣਿਆ, ਕੁਲਦੀਪ
 ਪਾਰਸ ਵੀ, ਰਵਿੰਦਰ ਗਰੋਵਾਲ ਵੀ, 'ਚਿੰਠੀਏ ਨੀ
 ਚਿੰਠੀਏ' ਇਥੋਂ ਹੀ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਹਰਭਜਨ ਮਾਨ
 ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਬਾਲ ਵਜਾ ਕੇ ਗਾਇਆ, ਚਮਕੋਰ
 ਖ਼ਤਤਾ ਹੁਣੇ ਉਹਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ
 ਕਿਤੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਗਾਉਣ ਵਾਲਾ ਜਾਂ ਇਸ ਖੇਤਰ
 ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਬੰਦਾ ਲੁਧਿਆਣੇ ਆਵੇ, ਭੁੱਖ-
 ਮਿਟਾਉਣੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਪ੍ਰਸਾਦਾ ਜਬੰਦਾਰ ਦੇ ਘਰ
 ਮੀ ... ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਅੱਧੋ-ਵਧ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਉਹ
ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਰਗ ਤੇ ਭੁਸੀ ਦੇ ਮੌਕਿਆਂ 'ਤੇ ਗਿਆ
ਤੇ ਜਦੋਂ ਵੇਣੋਂ ਵਾਲਾ ਡੱਬਾ ਖਾਲੀ ਨਿਕਲਿਆ ਤਾਂ
ਅੱਕ ਕੇ ਬਹਿ ਗਿਆ। ਅਤਿਵਾਦ ਤੋਂ ਡਰੇ ਲੋਕਾਂ

ଗୁଲି-ବାଡ଼ି

ਐਸ. ਅਸੋਕ ਭੌਰਾ

ਫੋਨ: 925-752-8025

ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ, ਮਾਨਸਿਕ ਮਨੋਬਲ ਕਾਇਮ ਕਰਨ
 ਲਈ ਉਹਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਬਾਰਾਂ ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਵਧ
 ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਤਿੰਨ-ਚੌਥਾਈ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ ਮੌਲੇ ਲਾਏ
 ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨੀੜੀ ਸੱਦਾ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ
 ਉਹ ਆਪਣੀ ਗੱਡੀ ਵਿਚ ਬਿਛਾ ਕੇ ਲਿਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ,
 ਗਵਾਉਂਦਾ ਵੀ ਤੇ ਤੇਲ-ਪਾਣੀ ਜੋਗੇ ਪੈਸੇ ਵੀ
 ਦੁਆਉਂਦਾ। ਹਰ ਇਕ ਦਾ ਮਾਣ ਸਨਮਾਨ
 ਕਰਵਾਇਆ, ਜੀਹੇਦੇ ਜਿਹਤਾ ਯੋਗ ਸੀ।

ਮੇਲੇ ਤੋਂ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਜੱਸੈਵਾਲ ਦੇ ਘਰ
 ਦੀ ਰੋਣਕ ਹੋਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਥੇ ਬੀਨਾਂ ਵਾਲੇ,
 ਹਲਕੇ-ਹਲਕੇ ਕਲਾਕਾਰ, ਸਣੇ ਪੱਤਰਕਾਰ
 ਫੋਟੋਆਂ, ਗੱਡੀਆਂ ਦੇ ਕਿਰਾਏ ਬਹੁਨੇ ਤਿਲ-ਫੁਲ
 ਮੰਗਣ ਲਈ ਨਾਂਗੇ ਸਾਡ੍ਹੀ ਬੈਠੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕਈ
 ਵਾਰ ਢੀਠ ਬੰਦਿਆਂ ਮਹਰੇ ਅਕ ਕੇ ਕਰੇਗਾ 'ਆਹ
 ਤੇਰਾਂ ਰੁਪਏ ਮੇਰੇ ਗੀੜੇ 'ਚ ਨੇ, ਇਹ ਤੂੰ ਮਾਰਲੈ
 ਸਿਰ 'ਚ ਬਲਜੀਤ ਇਹਨੂੰ ਚਾਰ ਦਾ ਕੱਪ ਪਿਲਾ
 'ਤੇ ਫੜਾ ਦੇ ਬਾਹਰੋਂ ਰਿਕਸਾ।'

ਘਰ ਦੇ ਸਹਿਜ ਸੰਭਾਅ ਦਰਸ਼ਕ
ਕਰਵਾਂ। ਜੱਸੋਵਾਲ ਨੇ ਭਲੇ ਵੇਲਿਆਂ ਵਿਚ ਦੰਗਾ
ਘਰ ਬਣਾ ਲਿਆ ਸੀ। ਇਥੇ ਕਈ ਸਰਕਾਰੀ ਤੇ
ਅਰਧ-ਸਰਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਦੱਡਤਰ ਹਨ। ਦੋ ਕੁ
ਹਿੰਸਿਆਂ ਵਿਚ ਅਫਸਰ ਕਿਰਾਏ ‘ਤੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ
ਤੇ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਉਹਨੇ ਰਹਿਣ ਜੋਗ ਤੇ ਦੋ ਚਾਰ
ਜਣਿਆਂ ਦੇ ਬੈਠਣ-ਉਠਣ ਜੋਗ ਹਿੱਸਾ ਰੱਖਿਆ
ਹੋਇਐ। ਘਰ ਦਾ ਇਕ ਕਮਰਾ ਕਿਤਾਬਾਂ, ਮੇਲੇ
ਦੀਆਂ ਵੀ.ਡੀ.ਓ. ਫਿਲਮਾਂ, ਫੋਟੋਆਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ
ਪਿਐ। ਇਕ ਕਮਰੇ ‘ਚ ਪਈਆਂ ਟਰਾਫ਼ੀਆਂ ਬਾਰੇ
ਇਸਤਰਾ ਕਰਕੇ ਆਖੇਗਾ, ‘ਆਹ ਸਵਾ ਗਿਆਰਾਂ
ਮੌਂ ਗਿਹਣੇ ਨੇ ਜੱਸੋਵਾਲ ਦੇ ਘਰ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾ
ਕੋਈ ਸੁਨਿਆਰਾ ਲੈਂਦਾ, ਨਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਉਧਾਰ
ਦਿੰਦਾ। ਜਿੰਦਣ ਫੁਕ ਨਿਕਲੀ, ਕੀਹਨੇ ਸੰਭਾਲਣੇ
ਨੇ, ਸਭ ਢੇਰ ‘ਚ ਜਾਣਗੇ।

ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਬੜਾ ਨੇੜੇ ਰਿਹੈ, ਪਰ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਕੱਢ ਨੀ। ਜਦੋਂ ਸਾਹ ਮੁੱਕੇ ਅਫਸੋਸ ਕਰਨ ਜ਼ਰੂਰ ਆਉਣਗੇ। ਸਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਗਵਰਨਰ ਇਨ੍ਹੀਂ ਦਿਨੀਂ ਨਾ ਤਾਂ ਸਰੀਰਕ ਪੱਖੋਂ ਠੀਕ ਰਹਿੰਦੇ ਨਾ ਆਰਥਿਕ ਪੱਖੋਂ ਤੌਰੀ-ਫੁਲਕਾ ਕਿਰਾਏ-ਕਰਾਏ ਨਾਲ ਹੀ ਚਲਦੈ। ਪਰ ਘਰ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਨਾ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਰੋਟੀ-ਟੁੱਕ ਮਿਲਦੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਆਖੇਗਾ, ‘ਹਾਲੇ ਟਾਈਮ ਨੀ ਹੋਇਐ, ਬਲਜ਼ੀਤ ਦੱਧ ਚ ਪੱਤੀ ਪਾ ਲਿਆ, ਨਾਲ ਲੱਡੂਆਂ ਦਾ ਡੱਬਾ ਵੀ’ ਜਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਉਹ ਕਿਤਾਬਾਂ ਜਾਂ ਮੇਲੇ ਦੇ ਸਟਿੱਕਰ ਵੰਡ ਰਿਹਾ ਹੀਂਦੈ। ਆਥਾਣੇ ਪੈਂਗ ਵੀ ਮਿਲਦਾ। ਖਾਣ ਪਿਛੋਂ ਮੱਲੇ ਮੱਲੀ ਕਰੀ ਜਾਵੇਗਾ, ‘ਗੜ ਦੀ ਰੋਤੀ ਖਾ ਲੈ, ਖਾ ਲੈ ਹੋਰ ਜੱਸੋਵਾਲ ਦੇ ਘਰੋਂ ਕਿਹੜਾ ਪੇਤੇ ਮਿਲਣੇ ਆ’।

ਫ਼ਨੂ ਕਰਗਾ ਤਾਂ। ਇਕ ਗਲ ਕਹਗਾ, ਦੂਜੀ
ਬੋਤਲਾਂ ਫੜ ਲਿਆਵੀਂ, ਮੁਰਗਾ ਵੀ, ਚਾਰ ਲੈ
ਆਵੀਂ, ਦਾਲ ਲੈ ਆਵੀਂ, ਕੋਈ ਹੋਰ ਵੀ ਆ
ਜਾਵੈ।” ਗਰੀਬੜਾ ਗਾਇਕ ਜਾਂ ਸਾਜ਼ੀ-ਬਜ਼ੀ ਹੋਵੇ
ਤੇ ਕੋਲ ਕੋਈ ਮਾਤਾ ਮੌਟਾ ਪੈਸਾ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ
ਕਰੋਗਾ, ‘ਪਾ ਦੇ, ਪਾ ਦੇ ਇਹਦੀ ਜੇਬ ‘ਚ ਪੰਜ
ਸੋ, ਗੁਣ ਗਾਉ। ਤੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਲਈ; ਇਹਨੂੰ
ਵੀ ਦੇ ਦੇ ਦੋ ਗਾਂਧੀ ਅਲੇ ਚੰਗੀ ਖਬਰ ਲਾ ਦਾਉ,
ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ‘ਜ਼।

ਇਕ ਵਾਰ ਜੱਸੋਵਾਲ ਵੀ ਹਾਜ਼ੀ ਜਲੰਧਰ
 ਦੂਰਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਹੁੱਲੇ-ਹੁਲਾਰੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿਚ
 ਹਰਜੀਤ ਨੇ ਨਵੇਂ ਸਾਲ 'ਤੇ ਲੂਆਈ ਤਾਂ ਉਹਦੀ
 ਬੋਲੀ ਨੇ ਬਹਾਰਾਂ ਲਿਆ ਤੀਆਂ। ਚੱਕ ਦਿਉ ਰਕਾਟ
 ਉੱਤੇ ਸ਼ਬੀ ਵੀ ਵਿਚੋਲਾ ਕਹਿੰਦਾ...ਮੁੰਡੇ ਦਾ ਬਾਪੁ
 ਰੱਸਿਆਂ ਫਿਰੋ, ਕਹਿੰਦਾ ਮੈਂ ਨਾ ਕਰਮਣੀ ਦੇਖੀ'

(बाली सहा 24 दिने)

ਵਾਯੂਮੰਡਲੀ ਪੇਸ਼ੀਨਗੋਈ ਦੇ ਰਹਸ਼ਮਈ ਕਿਸੇ

ਟਹਿਲ ਸਿੰਘ ਚਾਹਲ

ਮੌਸਮ ਵਿਗਿਆਨੀ (ਮੀਟਰਿਅਲੋਜਿਸਟ) ਸਾਈਸਟਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਵਾਯੂਮੰਡਲੀ ਵਰਤਾਰੇ ਦੀ ਅਗੇਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪੈਦਾ ਤੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ, ਸੁਪਰ ਕੰਪਿਊਟਰਾਂ ਅਤੇ ਸੁਧਾਰੇ ਵਾਯੂਮੰਡਲੀ ਸੰਤਰਾਂ ਦੀ ਖੋਜ ਉਪਰ ਅਨ੍ਤਾ ਖਰਚ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਕਰੋਪੀ ਤੋਂ ਇਨਸਾਨ ਦੇ ਬਚਾਉਂ ਲਈ ਅਗੇਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਣ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਸੰਪਰਨ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਸਕੇ। ਮੌਸਮ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਨੇ ਕੇਵਲ ਹਫ਼ਤਾ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਕੁਝ ਕੁ ਪਹਿਲੂਆਂ ਉਪਰ ਅਗੇਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਸਲ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਪ੍ਰੇਤੂ ਕੁ ਮੰਨੀ ਹੈ ਕਿ ਅਗੇਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਬਾਬੇ ਦੱਸਣਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਧਰਤੀ ਵਿੱਚੋਂ ਉਪਜੀ ਬਨਸਪਤੀ ਅਤੇ ਜੀਵ-ਜੰਤੂ ਅਗੇਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਆਪਣੀਆਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਛੱਡਦੇ ਹਨ ਜੋ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਕਰੋਪੀਆਂ ਨੂੰ ਸੌ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਸਹੀ ਸਿੱਧ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਉੱਜ ਵਿਗਿਆਨੀ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ।

ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਵਾਯੂਮੰਡਲੀ ਤਬਦੀਲੀ ਨੇ ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਸਿੰਦਗੀ ਨਾਲ ਪਿਛਾਉਣੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਖੇਡੀਆਂ ਹਨ। ਅਜੇਕੇ ਯੁੱਗ ਵਿਚ ਹੀ ਹਰ ਇਨਸਾਨ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਕਰੋਪੀ ਤੋਂ ਚਿੰਤਾ ਹੈ। ਹਥਲੇ ਲੇਖ ਦਾ ਪਾਠਕ ਢੰਗਾਈ ਨਾਲ ਮੁੱਲਕਣ ਕਰਨ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਪੈਂਦੇ, ਪੰਡੀ ਅਤੇ ਜਾਨਵਰ ਭਵਿੱਖੀ ਪੇਸ਼ੀਨਗੋਈ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਕੀ ਇਹ ਇਸ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਚ ਕੋਈ ਮਹੱਤਤਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ? ਜਾਂ ਫਿਰ ਕੀ ਸਾਈਸਟਾਨ ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਉਪਰ ਸਹੀ ਹਨ? ਜਿਵੇਂ - 1. ਮਿਟੀ ਵਿੱਚੋਂ ਉਪਜੇ ਬੂਟੇ-ਮੈਰੀਗੋਲਡ ਫਲੋਵਰ, ਪਿੰਪਰਨੇਲ, ਕਰੋਕਿਊਂਜ ਅਤੇ ਮੌਰਨਿੰਗ ਗਲੋਰੀ ਆਦਿ ਦੇ ਫੁੱਲ ਮੀਂਹ ਅਤੇ ਝੱਖਤ ਆਉਣ ਦੇ ਸੰਕੇਤ ਵਜੋਂ ਆਪਣੀਆਂ ਪੰਖੀਆਂ ਅਗੇਤੇ ਹੀ ਇਕੱਠੀਆਂ ਕਰਕੇ ਫੁੱਲ ਡੋਡੀ ਦੀ ਸ਼ਕਲ

ਅਖਤਿਆਰ ਕਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਵਰਤਾਰ ਬਨਸਪਤੀ ਦੇ ਵਾਤਾਵਰਣੀ ਨਮੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਵੱਟ ਜਾਂ ਹੁੰਮਸ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਦੇ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਅਗੇਤੇ ਸੰਕੇਤ ਦਾ ਬਾਇਸ ਬਣਦਾ ਹੈ। 2. ਹਰ ਸਾਲ ਕ੍ਰਿਸਮਿਸ ਜੋ 25 ਦੰਸ਼ਬਰ ਨੂੰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਸਿਆਣਿਆਂ ਦੀਆਂ ਕਿਆਸਾਰਾਈਆਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਪਰਪੱਕ ਹੈ ਕਿ ਕ੍ਰਿਸਮਿਸ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਜੇਕਰ ਸੂਰਜ ਪੂਰੇ ਜਲੋਂ ਵਿਚ ਚਮਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਸਾਲ ਸਾਂਤੀ ਅਤੇ ਨਵੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਇਸ ਦਿਨ ਸੂਰਜ ਛਾਪਾਉਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਝੱਖਤ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਪਾਰਿਂਗ ਸੀਜ਼ਨ ਅਤੇ ਪੱਤੜਤ ਸਮੇਂ ਨਵੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦੇ ਫੈਲਣ ਦੇ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲਦੇ ਹਨ।

3. ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਪਰਪੱਕ ਜਾਣਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜੇਕਰ ਅਗਸਤ ਮੰਨੀ ਹੈ ਪੰਦੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸਰਦੀ ਵਿਚ ਬਰਫੀਲੀ ਫਿਜ਼ਾ ਰਹੇਗੀ ਅਤੇ ਬਰਫ ਆਪਣਾ ਪੂਰਾ ਜਲਵਾ ਦਿਖਾਏਗੀ। ਚੰਦਰਮਾ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇ ਜਲਵੇ ਸੂਰਜ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਤੋਂ ਘੱਟ ਅਸਰ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਾ ਸਮੁੰਦਰੀ ਉਬਲ ਪੁਸ਼ਲ ਨਾਲ ਗੂੜ੍ਹਾ ਸਬੰਧ ਹੈ। ਅਕਤੂਬਰ ਵਿਚ ਵਰਖਾ ਦਾ ਹੋਣਾ ਦੰਸ਼ਬਰ ਵਿਚ ਤੇਜ਼ ਹਵਾਵਾਂ ਤੇ ਝੱਖਤ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਜਾਣਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। 4. ਜਦੋਂ ਅੰਗੂਹ ਦੇ ਬੂਟਿਆਂ ਦੇ ਪੱਤੇ ਅਗੇਤੇ ਪੀਲੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਸਰਦੀ ਕੜਾਕੇ ਵਾਲੀ ਹੋਣ ਦਾ ਪ੍ਰਾਣ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਮਧੂਮੰਧੀਆਂ ਆਪਣਾ ਛੜਾ ਤਿੰਨ ਪਰਤਾਂ ਵਾਲਾ ਬਣਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਵੀ ਕੜਾਕੇ ਵਾਲੀ ਸਰਦੀ ਦੇ ਸੰਕੇਤ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹਾ ਹੈ

ਅਗਰ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਪੰਛੀ, ਜੋ ਛੋਟੇ ਘਰਾਂ ਵਾਲੇ ਹਨ, ਅਗੇਤੇ ਪ੍ਰਵਾਸ ਕਰ ਜਾਣ ਤਾਂ ਵੀ ਸਾਹਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਠੰਡ ਕੜਾਕੇ ਵਾਲੀ ਹੋਣ ਦੀ ਅਗੇਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਕ੍ਰਿਸਮਿਸ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਦੀ ਰਾਤ ਚੰਦਰਮਾ ਤੇਜ਼ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਵਾਨ ਹੈ ਤਾਂ ਵੀ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਸਰਦੀ ਖੁਸ਼ਕ ਅਤੇ ਸਖਤ ਹੋਣ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਮੰਨੇ ਗਏ ਹਨ।

5. ਖੁਸ਼ਗਵਾਰ ਮੌਸਮ ਸਬੰਧੀ ਜੇਕਰ ਕਾਂ ਇਕੱਕਲਾ ਅਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਉੱਡਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਖੁਸ਼ਗਵਾਰ ਮੌਸਮ ਨੂੰ ਸੇਧਿਤ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਕਾਵਾਂ ਦੇ ਜਤੇ ਖਲਾ ਅੰਦਰ ਗਰੂਪਾਂ ਦੀ ਸ਼ਕਲ 'ਚ ਉੱਡੇ ਹੋਣ ਤਾਂ ਵੱਧੀਆ ਖੁਸ਼ਗਵਾਰ ਮੌਸਮ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਜਾਣਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

6. ਜੇਕਰ ਅਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਦੁਪਹਿਰ ਬਾਅਦ ਸਤਰੰਗੀ ਪੀਂਘ ਦਿਖਾਈ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਖੁਬਸੂਰਤ ਮੌਸਮ

ਦਾ ਆਗਾਜ਼ ਜਾਣਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੇਕਰ ਕੋਇਲ ਗਰਮੀ ਦੇ ਮੌਸਮ ਤੋਂ ਅਗੇਤੇ ਆਪਣੀ ਸੁਰੀਲੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਕੂ-ਕੂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਕੱਢਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਵੀ ਖੁਸ਼ਗਵਾਰ ਮੌਸਮ ਦੀ ਆਸ ਰੱਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਗਾਂ ਆਪਣੀ ਪਿੱਠ ਭਾਵ ਪੂਛ ਪੇਛਮ ਦੀ ਤਰਫ ਕਰਕੇ ਖੜਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਵੀ ਖੁਬਸੂਰਤ ਮੌਸਮ ਦੀਆਂ ਕਿ ਆਸ ਅਰਾਈਆਂ ਲਾਗਿਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

7. ਆਸਟ੍ਰੋਲੀਆ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵਰਾਇਤੀ ਕਿਆਵੇਂ ਇਉਂ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕੀਤੀਆਂ ਦਾ ਭੌਣ ਇਕ ਲਾਈਨ ਵਿਚੋਂ ਦੀ ਹੋ ਕੇ ਚੱਲੇ ਤਾਂ ਵਰਖਾ ਆਉਣ ਦੇ ਸੰਕੇਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਕੀਤੀਆਂ ਦਾ ਝੁੰਡ ਖਿਲ੍ਹੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੋ ਕੇ ਗੁਜਰੇ ਤਾਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੌਸਮ ਖੁਸ਼ਗਵਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਜਦੋਂ ਕੀਤੀਆਂ ਦਾ ਝੁੰਡ ਖਿਲ੍ਹੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੋ ਕੇ ਗੁਜਰੇ ਤਾਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣੀ ਗਈ। ਟੀ-ਸੁਨਾਮੀ ਟਾਰਨੈਡੇ ਅਤੀ ਹਰੀਕੇਨ ਨਾਲੋਂ ਅਨੇਕ ਦਰਜੇ ਵਧ ਦੀ ਕਰੋਪੀ ਕਰਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਕੁਦਰਤੀ ਕਰੋਪੀਆਂ ਦਾ ਵਾਪਰਨਾ ਉਦੋਂ ਜਾਣਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਲੰਡਰ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਨਜ਼ਰ ਆਵੇ। ਇਹ ਵਰਤਾਰਾ ਹਰ ਰਾਤ 41 ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਾਪਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਚੰਦਰਮਾ ਨੂੰ 'ਨੀਲਾ ਚੰਦ੍ਰ' ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਣਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਦੀ ਵਾਰ ਚੰਦਰਮਾ ਪਰਨ ਰੂਪ ਵਿਚ 41 ਸਦੀਆਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਕਰਕੇ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਚੰਦਰਮਾ ਦਾ ਸਫਰੀ ਘੇਰਾ ਛੋਟਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਜੂਦ ਕਰਕੇ ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਚੰਦਰਮਾ ਦੀ ਵਾਰ ਚੰਦ੍ਰ ਦੀ ਵਾਪਰਦਾ ਹੈ।

ਬਾਹਰ ਨਜ਼ਰ ਨਾ ਆਉਣ ਅਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਖੁੱਡਾਂ ਦੇ ਨਿੰਜੇ ਚੰਲੀਆਂ ਜਾਂ ਤਾਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੌਸਮ ਅਤਿ ਦਰਜੇ ਦੀ ਵਰਖਾ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਕੀਤੀਆਂ ਦੀ ਵੱਧੀਆ ਖੁਸ਼ਗਵਾਰ ਮੌਸਮ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਜਾਣਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਪੰਛੀ ਪੰਡੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕੁਝ ਕੁ ਉਚਾਈ ਤੋਂ ਕੁਝ ਕੁ ਉਚਾਈ ਤੋਂ ਆਕਾਸ਼ 'ਚ ਉਡਣ ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਵੀ ਬਾਰੇ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਮਧੂਮੰਧੀਆਂ ਆਪਣਾ ਛੜਾ ਤਿੰਨ ਪਰਤਾਂ ਵਾਲਾ ਬਣਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਵੀ ਕੜਾਕੇ ਵਾਲੀ ਸਰਦੀ ਦੇ ਸੰਕੇਤ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਕੀਤੀਆਂ ਦੀ ਵੱਧੀਆ ਖੁਸ਼ਗਵਾਰ ਮੌਸਮ ਦੀ ਵੱਧੀਆ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਬਿੱਲੀ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਦਿਜਾ ਵਿਚ ਖੇਡਣਾ ਸੁਰੂ ਕਰ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਮਸ਼ਕਲਾਂ ਭਰੀ ਯਾਤਰਾ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਬਿੱਲੀ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਦਿਜਾ ਵਿਚ ਖੇਡਣਾ ਸੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਵੱਧੀਆ ਮੌਸਮ ਦੀਆਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਬਿੱਲੀ ਆਪਣੇ ਚੰਗੇ ਪੈਂਚਿਆਂ ਨਾਲ ਅਪਣੇ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲਣਗੇ।

8. ਬਿਲੀਆਂ ਅਤੇ ਕੁਤਿਆਂ ਦੀਆਂ ਹਰਕਤਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਪੰਨਿਆਂ ਅੰਦਰ ਬਿੱਲੀਆਂ ਦੀਆਂ ਹਰਕਤਾਂ ਅਤੇ ਹਾਵ-ਭਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਹਰ ਸਮੇਂ ਕੈਪਟਨ ਮੁੱਲੀਕਣ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਬਿੱਲੀ ਉੱਚੀ-ਉੱਚੀ ਰੋਣ ਸੂਰ ਕਰ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਮਸ਼ਕਲਾਂ ਭਰੀ ਯਾਤਰਾ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਬਿੱਲੀ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਦਿਜਾ ਵਿਚ ਖੇਡਣਾ ਸੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਵੱਧੀਆ ਮੌਸਮ ਦੀਆਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਬਿੱਲੀ ਆਪਣੇ ਚੰਗੇ ਪੈਂਚਿਆਂ ਨਾਲ ਅਪਣੇ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲਣਗੇ।

9. ਮੱਕੜੀਆਂ ਵੀ ਮੌਸਮ ਦੀ ਪੇਸ਼ਨਗੋਈ ਦੇ ਸੰਕੇਤ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਕੀਤੀਆਂ ਵੀ ਪੇਸ਼ੀਨਗੋਈ ਦੇ ਸੰਕੇਤ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਯੋ

ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਪਿਛਲਾ ਅੰਥ ਦੇਖੋ

ਮੈਂ ਬੈਚ ਉਪਰ ਬੈਠਾ ਸਾਂ ਤਾਂ ਇਕ ਔਰਤ
ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆਕੇ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗੀ-ਤੁਰਾ ਖਾਨਮ ਕੁਜਾਂ
ਅਸਤ? (ਤੇਰੀ ਅੰਹਰਤ ਕਿਥੇ ਚਲੀ ਗਈ?)।

ਮੈਂ ਖਿੜਰ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਲ ਉੱਗਲ ਉਚੀ
ਕਰਕੇ ਕਿਹਾ-ਉੱਜਾ, ਜਿਆਰਤਿ ਦਰਬਾਰਿ
ਖਿੜਰ। ਫਾਰਸੀ ਦਾ ਮੇਰਾ ਇਹ ਵਾਕ ਵਿਆਕਰਣ
ਮਤਾਬਕ ਗਲਤ ਹੈ ਪਰ ਇਸਦਾ ਅਰਥ-ਉਥੇ,
ਖਿੜਰ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਦੀ ਪਰਿਕਰਮਾ ਕਰਨ, ਉਹ
ਸਮਝ ਗਈ। ਜਦੋਂ ਅਗੋਂ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਲੱਗੀ
ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਿਹਾ-ਫਾਰਸੀ ਨ ਮੀ ਦਾਨਮ (ਫਾਰਸੀ
ਮੈਨੂੰ ਆਉਂਦੀ ਨਹੀਂ) - ਇਹ ਇਕ ਪੁਰਾਣੇ ਫਿਲਮੀ
ਗੀਤ ਦਾ ਬੋਲ ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਸੀ, ਜਿਸਦੀ ਵਰਤੋਂ
(ਕੀਤੀ), ਸੁਣਕੇ ਉਹ ਔਰਤ ਹੱਸੀ ਤੇ ਕੁਝ ਕਹਿਕੇ
ਚਲੀ ਗਈ। ਮੈਂ ਈਵੇਜ਼ੀ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ-ਕੀ ਕਹਿ
ਕੇ ਗਈ ਹੈ? ਉਸਨੇ ਦੱਸਿਆ-ਅਖਦੀ ਸੀ ਚੰਗੀ
ਭਲੀ ਫਾਰਸੀ ਜ਼ਬਾਨ ਬੋਲੀ ਤਾਂ ਜਾਨੈ, ਸਿਧੀ ਤਰ੍ਹਾਂ
ਆਖ ਕਿ ਗੱਲ ਨੀਂ ਕਰਨੀ।

ਉਥੇ ਹੀ ਇਕ ਪੰਜਾਹ ਕੁ ਸਾਲ ਦਾ ਅਧੇਡ
ਉਮਰ ਬੰਦਾ ਮੈਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, ਜੇ ਆਗਿਆ
ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਹਸਨ ਹੁਸੈਨ ਦੀ ਨਾਤ ਸੁਣਾ ਦਿਆ? ਇਹ ਨਾਤਾਂ (ਸਿਫਤਾਂ ਭਰਪੁਰ ਗੀਤ, ਕਸੀਦਾ) ਮੁਹੰਮਦ ਇਕਬਾਲ ਦੀ ਹੈ ਜੀ। ਉਸਨੇ ਏਨਾ ਸੁਰ
ਵਿਚ ਗਇਆ, ਕਿ ਕੱਖ ਸਮਝ ਨਾ ਆਉਣ ਦੇ
ਬਾਵਜੂਦ ਮੈਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਧੂਨ ਤੋਂ ਦੰਗ ਰਹਿ
ਗਿਆ। ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਦਸਿਆ ਕਿ ਉਤੇ ਵਿਚ ਲਿਖੇ
ਉਸਦੇ ਤਿੰਨੇ ਦੀਆਂ ਨਾਨ ਤਾਂ ਮੈਂ ਪੜ੍ਹ੍ਹ ਲਈ ਹਨ, ਪਰ
ਫਾਰਸੀ ਮੈਨੂੰ ਆਉਂਦੀ ਨਹੀਂ। ਇਕਬਾਲ ਨੇ ਚੰਗਾ
ਲਿਖਿਆ ਫਾਰਸੀ ਵਿਚ? ਉਹ ਬੋਲਿਆ-ਹੱਡਾ?
ਉਤੇ ਵਿਚ ਏਨਾ ਵਕਤ ਜਾਇਆ ਕੀਤਾ ਉਸ
ਪਾਗਲ ਨੇ? ਕੀ ਲੋੜ ਸੀ? ਜਦੋਂ ਏਨੀ ਜ਼ਬਦ ਦੀ
ਫਾਰਸੀ ਨਜ਼ਮ ਲਿਖ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਫਿਰ ਧੱਕੇ ਕਿਉਂ
ਖਾਧੇ ਉਸਨੇ? ਮੈਂ ਕਿਹਾ-ਭਾਈ ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ
ਜਾਹਲ ਵਾਸਤੇ ਲਿਖ ਕੇ ਕੀ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ
ਉਸਨੇ? ਫਿਰ ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕੀ
ਕਰਦੇ ਹੋ। ਉਸ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਬਜ਼ੀ ਵੇਚਣ ਦਾ
ਕੰਮ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ-ਕਮਾਲ ਹੋਈ ਇਹ ਤਾਂ
ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਵੇਚਣ ਵਾਲਾ ਬੰਦਾ ਏਨਾ ਸੁਹਣਾ ਗਾ
ਸਕਦੇ। ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ-ਸਿੱਖਾਂ ਆਵਜ਼ ਦਾ ਰਿਆਜ਼
ਸਬਜ਼ੀ ਵੇਚਣ ਵਾਲੇ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਜੇ ਗਾਉਣ ਵਲ
ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਤਾਂ ਅਜੋਕੇ ਗਾਇਕ ਛੋਕਰੇ
ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਵੇਚਣ ਲੱਗ ਜਾਣ। ਸਮਝੇ? ਬਖ ਹੋਸੇ।

ਇਕ ਦਿਨ ਸਬਜ਼ੀ ਖਰੀਦਿਆਂ ਮੈਂ
ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਨੂੰ ਕਿਹਾ-ਪੰਜ ਸੱਤ ਕੁ ਕਿਲੋ ਦਾ
ਤਰਬੁਜ਼ ਦਿਉ। ਉਸ ਕਿਹਾ-ਤਰਬੁਜ਼ ਤਾਂ ਜੀ ਹੈ
ਨੀ ਸੇਰੇ ਕੋਲਾ। ਮੈਂ ਵੱਡੇ ਢੇਰ ਵਲ ਇੱਸਾਰਾ ਕਰਕੇ
ਕਿਹਾ-ਆਹ ਕਿਨੇ ਪਏ ਤਾਂ ਹਨ।

ਉਹ ਬੋਲਿਆ-ਤੁਸੀਂ ਤਰਬੁਜ਼ ਕਹਿੰਨੇ ਉ
ਇਸਨੂੰ?

ਮੈਂ ਕਿਹਾ-ਹੋਰ ਕੀ? ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਆਖਦੇ
ਓ?

ਉਸ ਕਿਹਾ-ਤਰਬੁਜ਼ ਦਾ ਸਾਨੂੰ ਇਕਾਨੀਆਂ
ਨੂੰ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨੀਂ ਕੀ ਹੁੰਦੇ। ਅਸੀਂ ਇਹਨੂੰ
ਹਿੰਦਵਾਣਾ ਆਖਦੇ ਆਂ ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਦੇਸ਼
ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਤੋਂ ਤਾਂ ਇਹ ਆਇਐ ਇਥੇ ਸਾਡੇ
ਕੋਲਾ ਲਉ ਜੀ, ਹਦਵਾਣੇ ਸਬਦ ਦਾ ਇਕਿਹਾਸ

ਨੀ ਮੇਰੀਏ ਮਾਏ

ਤੇਰੀ ਮਮਤਾ ਨੂੰ ਸਦਾ ਰਹਿਣ ਤਰਸਦੇ
ਮੇਰੇ ਅਧ ਮੇਂਦੇ ਜਜਬਾਤ ਨੀ ਮਾਏ।
ਯਾਦਾਂ ਤੇਰੀਆਂ ਲਡਾਉਣ ਲਡ ਮੈਨੂੰ
ਖਿਆਲ ਤੇਰੇ ਜਦ ਸੀਨੇ ਲਾਉਣ ਨੀ ਮਾਏ।
ਬੁੱਕਲ ਤੇਰੀ ਵਿਚ ਸਿਮਟ ਜਾਏ ਰੁੱਹ ਮੇਰੀ
ਦਿਲ ਅੱਖਾਂ ਥਾਣੀਂ ਲੱਗ ਵਹਿਣ ਨੀ ਮਾਏ।
ਪੱਲੇ ਅਪਣੇ ਨਾਲ ਤੁੰ ਪੂੰਝੇ ਹੁੰਦੇ ਮੇਰੇ
ਗਮ ਮੇਰੇ ਨਾ ਤੇਥੋਂ ਹੋਏ ਸਹਿਣ ਨੀ ਮਾਏ।
ਠੰਡ ਕਾਲਜੇ ਮੇਰੇ ਜਦੋਂ ਪਾਉਣ ਹਵਾਵਾਂ
ਭੁਲੇਖੇ ਤੇਰੀ ਮੈਜ਼ੂਦਗੀ ਦੇ ਪੈਣ ਨੀ ਮਾਏ।
ਸਾਬ ਤੇਰਾ ਹੀ ਹਰ ਸਾਂਭ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ
ਮੇਰੇ ਚਾਅ ਵਿਲੁਕ ਕੇ ਕਹਿਣ ਨੀ ਮਾਏ।
ਤੇਰੀ ਝਲਕ ਨੂੰ ਸਦਾ ਰਹਿਣ ਤਰਸਦੇ
ਮੇਰੇ ਆਸਾਂ ਬੱਝੇ ਦੇ ਨੈਣ ਨੀ ਮਾਏ।
ਦੇਖਾਂ ਪਿਆਰ ਸਿੱਜਦੀ ਇਕ ਨਜ਼ਰ ਤੇਰੀ
ਨਾਯਾਬ ਮੇਡੀ ਵਾਂਗ ਲੱਗੇ ਸੌਗਾਂ ਨੀ ਮਾਏ।
ਚੁੱਘ ਮੇਰੀ ਵੀ ਬਣ ਜਾਏ ਉਦਾਸੀ ਤੇਰੀ
ਇਹ ਸਾਗਰੋਂ ਫੂੰਘਾ ਅਹਿਸਾਸ ਨੀ ਮਾਏ।
ਦੀਦਾਰ ਤੇਰੇ ਕਰਾਂ ਦਿਸੇ ਰੱਬ ਮੈਨੂੰ
ਕਰ ਰੋਜ਼ ਸੁਪਨਿਆਂ ਚ ਮੁਲਾਕਾਤ ਨੀ ਮਾਏ।
ਕੋਈ ਹੋਰ ਨਾ ਮੇਰੇ ਦੁੱਖੜੇ ਸਮਝ
ਮੇਰੀ ਸਿਸਕੀਆਂ ਭਰੀ ਹਰ ਰਾਤ ਨੀ ਮਾਏ।

-ਜਸ਼ਨਦੀਪ ਗਿੱਲ

ਹਿੱਕ ਨਾਲ ਲਾ ਕੇ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਇਰਾਨੀਅਂ ਆਪਣਾ ਪੁਰਾਤਨ ਸਭਿਆਚਾਰ

ਵੀ ਸਬਜ਼ੀ ਵੇਚਣ ਵਾਲੇ ਨੇ ਸੁਣਾਇਆ।

ਸਾਨੂੰ ਕੁੰਮ ਗਿਆਂ ਪੰਦਰਾਂ ਕੁ ਦਿਨ ਹੋਏ
ਸਨ ਕਿ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਬਣ ਗਿਆ। ਸਰਕਲਰ
ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਧਰਮ ਅਧਿਐਨ ਦਾ ਸੈਂਟਰ
ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਗੇਂ ਹੀ ਦਿਨ
ਕਾਨਫਰੰਸ ਹਾਲ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਇਕੱਠ ਹੋਇਆ।
ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦਾ ਵਾਈਸ-ਚਾਂਸਲਰ ਤਹਿਰਾਨ
ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਦਾ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਵੀ ਹੈ। ਉਸਦਾ
ਨਾਮ ਹੈ ਨਵਾਬ ਅਬਲ ਹਸਨਾ। ਮੈਨੂੰ, ਹਈਬ ਨੂੰ
ਤੇ ਮੇਰੀ ਬੀਵੀ ਨੂੰ ਸਟੇਜ ਦੇ ਉਪਰ ਬਿਠਾ ਕੇ
ਸਨਮਾਨ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਚਲਾ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਸਾਰੇ
ਇਹੋ ਆਪਣੀ ਜਾਣ-ਸਾਡੇ ਹੋਏ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ
ਪਵਿੰਤਰ ਕਦਮ ਪਏ ਤਾਂ ਸੈਂਟਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ
ਬਣ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਵਾਈਸ-ਚਾਂਸਲਰ ਨੂੰ ਕਿਹਾ-
ਇਹ ਜਿਆਦਾਤੀ ਕਿਉਂ ਕਰਦੇ ਹੋ? ਅਸੀਂ ਕੀ
ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਵਾਸਤੇ? ਨਵਾਬ ਸਹਿਬ ਬੋਲੇ -
ਹੋਰ ਕੀ ਕਰਨ ਸੀ ਤੁਸਾਂ? ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਪਿਛਲੇ
ਦਸਾਂ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਜੋਰ ਲਾਈ ਜਾਂਦੇ ਸਾਂ, ਪਰ ਸਰਕਾਰ
ਸੀ ਕਿ ਮੰਨਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਤੁਸਾਂ ਨਾ ਆਉਂਦੇ ਤਾਂ
ਇਹ ਸਰਕਲਰ ਆਣਾ ਈਨੀ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡਾ
ਅਹਿਸਾਨ ਕਦੀ ਨਾ ਭੁੱਲਾਂਗ। ਨੇਕਬਖਤਾਂ ਨੇ ਕਰਨਾ
ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕੁਝ, ਬਸ ਕਦਮ ਰੱਖਿਆ ਤੇ ਅਲਾਹ
ਨੇ ਵਿਗੜੇ ਕੰਮ ਸੁਆਰ ਦਿੱਤੇ।

ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਦੋ ਲਡਾ ਬੋਲਣ ਲਈ ਕਿਹਾ।
ਤਰਜਮਾਕਾਰ ਨਾਲ ਮੌਜੂਦ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਮੁਹੰਮਦ
ਰੁਹਾਨੀ। ਮੈਂ ਬਿਸਮਿਲੈ ਨੂੰ ਰੱਟਾ ਲਾਇਆ
ਹੋਇਆ ਸੀ, ਸਹੀ ਬਿਸਮਿਲਾਹ ਉਚਾਰਿਆ। ਇਕ
ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਖਲੋ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗ - ਦਾਨਿਸਵਰਿ
ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ, ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਬਿਸਮਿਲਾਹ ਪਤਿਆ
ਤੁਸੀਂ। ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡਾ ਬਿਸਮਿਲਾਹ ਅਤੇ ਉਸਦੇ
ਅਰਜ ਜਾਣੇ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ-ਪਹਿਲਾਂ
ਮੈਂ ਫਿਤਿਹ ਬੁਲਾਵਾਂਗਾ, ਫੇਰ ਫਿਤਿਹ ਦੇ ਅਰਜ
ਕਰ ਕਰ ਦਸਾ ਫਿਰਗਾ, ਕਿਉਂ ਨਾ ਜ਼ਫਰਨਾਮੇ
ਦਿੱਤਾ ਸੁਣਾ ਦਿਆਂ? ਮੈਂ ਸੁਣਾਇਆ।

ਕਮਾਲ ਕਰਾਮਾਤ ਕਾਘਾਮ ਕਰੀਮ।

ਰਜਾ ਬਖਸ਼ ਰਾਜਿਕ ਰਿਹਾਨ ਰਹੀਮ।।।

ਸਾਰੀ ਦੀ ਸਾਰੀ ਮਜ਼ਲਿਸ ਖੜੀ ਹੋ ਗਈ
ਤੇ ਕਿਹਾ ਵਾਹ, ਏਨਾ ਖੁਸ਼ਬੁਰਤ ਬਿਸਮਿਲਾਹ
ਹੋਇਆ ਨਵੀਂ ਦਾਨਿਸ਼ਾਹ ਦਾ ! ! ਪੰਜ ਵਾਰੀ ਗਾ
ਕੇ ਬਿਸਮਿਲਾਹ ਪਤਿਆ ਗਿਆ। ਦਸਮ ਪਤਸ਼ਾਹ
ਦੇ ਇਸ ਫਾਰਸੀ ਸਿਆਰ ਦੇ ਤਾਂ ਉਥੇ ਅਰਜ ਕਰਨ
ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ
ਇਕ ਮਾਸ ਜਿੰਨੀ ਵੀ ਜੇ ਕੋਲ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕਿਨੀ
ਇੱਕ ਮਾਸ ਦੀ ਵੀ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ
ਦੇ ਇਹ ਕਲਾਸਿਕ ਸਹਿਰ ਦੇ ਬੇਖ਼ ਕੇ
ਆਇਆ ਹਾਂ। ਜਾਂਦਿਦਰ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ:

ਬਰ ਲਈ ਜੂਈ ਨਸੀਨੇ,

ਗੁਜਰੇ ਉਮਰ ਬੇਚੀਂ।।।

(ਦਰਿਆ ਕਿਨਾਰੇ ਬੈਠੋ। ਵਗਦੇ ਪਾਣੀ
ਵਰਗੀ ਉਮਰ ਦੇਖੋ।)

ਸਾਹ ਅੱਬਾਸ ਦਾ ਮਹੱਲ ਦੇਖਿਆ, ਜਿਥੇ
ਸੇਰ ਸਾਹ ਸੂਰੀ ਤੋਂ ਹਾਰ ਖਾ ਕੇ ਹਿਮਾਯੂਨੇ ਨੇ
ਸ਼ਰਣ ਲਈ ਸੀ। ਇਕਾਨ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਤਹਿਮਾਸ
ਅਤੇ ਹਿਮਾਯੂਨ ਦੀ ਆਹਮੇ-ਸਾਹਮੇ ਬੈਠਿਆਂ
ਦੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪੇਟਿਂਗ ਮਹੱਲ ਦੀ
ਕੰਧ ਉਪਰ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਦੇਵਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ
ਜਾਮ ਹਨ, ਬਾਂਦੀਆਂ ਬਾਣੀ ਪੀਂਫੀ ਦੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਲੈ
ਕੇ ਖਲੋਤੀਆਂ ਇਸ਼ਾਰੇ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੀਆਂ
ਹਨ। ਮੈਂ ਜਾਂਦਿਦਰ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ, ਤੇਰੀ ਕੀਤਾ
ਉਪਰ ਹੋਰ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੈਂ ਉਥੇ
ਇਹ ਕਿਥੇ ਦੇ ਰੂਦ ਦੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ
ਤੁਸੀਂ ਤੋਂ ਕਿਵ

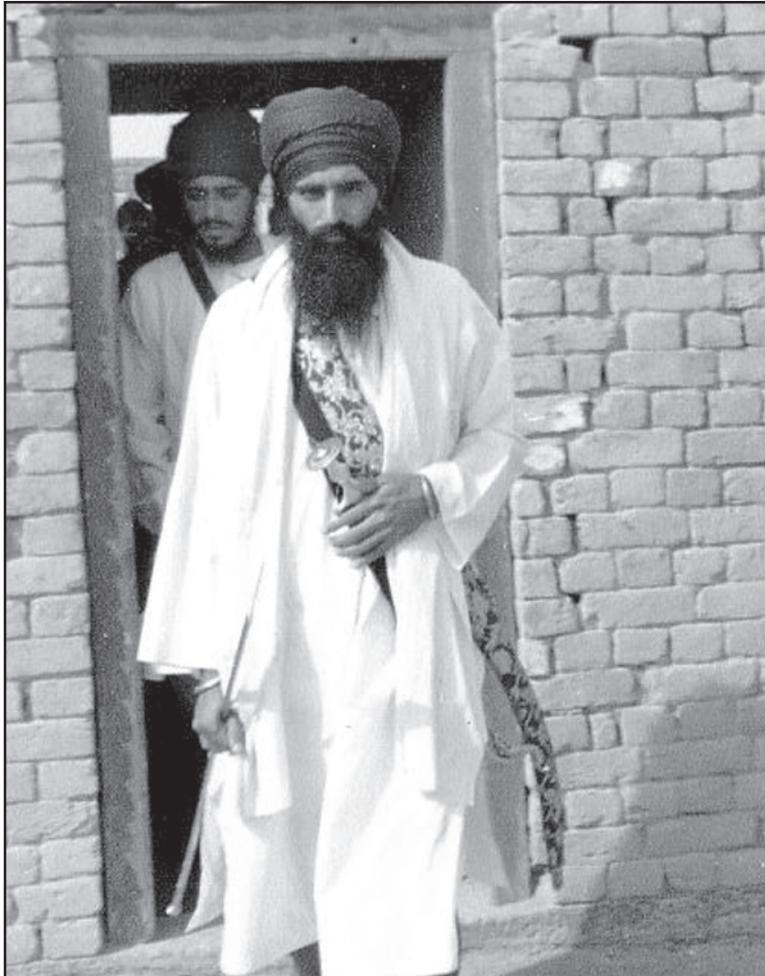
ਅੱਸੀ ਕਿਲੋ ਸੌਨਾ ਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਮਾਇਆ ਸੰਤਾਂ ਖੁਹ 'ਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤੀ

ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਸੰਤ ਬਾਬਾ
ਜਨਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭਿੱਡਾਂਵਾਲੇ 4 ਜੂਨ ਨੂੰ ਤੜਕਸਾਰ
ਸਰੋਵਰ ਵਿਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਘੰਟਾ
ਘਰ ਵਾਲੀ ਡਿੱਤੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਾਲੀ ਮਾਰਕੀਟ
ਦੀ ਇਕ ਉੱਚੀ ਬਿਲਡਿੰਗ ਤੋਂ ਤੋਪ ਦਾ ਗੋਲਾ ਸ੍ਰੀ
ਅਕਾਲ ਤੁਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਲ ਲੱਗਦੀ ਇਮਾਰਤ
ਦੇ ਕਮਰੇ ਨੂੰ ਲੱਗਾ। ਇਸ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣਦਿਆਂ
ਹੀ ਸਾਰੇ ਸਿੰਘ ਲੜਾਈ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਏ।
ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਰੋਜ਼ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਢੇ ਅਰਾਮ ਨਾਲ
ਇਸ਼ਨਾਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਮੱਥਾ

ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੱਤਰਕਾਰ

ਟੇਕਣ ਉਪਰਿਤ ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ ਵਲ ਜਾਣ ਤੋਂ
ਪਹਿਲਾਂ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਨਮੁਖ
ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸ਼ਸਤਰਾਂ ਵਿਚ
ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਤੀਰ ਰੱਖ ਦਿੱਤੇ। ਉਹ ਤਹਿਖਾਨੇ
ਵਿਚ ਚਲੇ ਗਏ, ਜਿਥੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕੁਝ ਸਿੰਘ
ਮੌਜੂਦ ਸਨ। ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਗੜਵਈ ਭਾਈ
ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕਮਰੇ
ਦੇ ਨਾਲ ਲੰਗਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਪਏ ਸੰਗਤ ਵਲੋਂ
ਚੜ੍ਹਾਏ ਗਏ ਰੁਪਏ ਅਤੇ ਸੋਨਾ ਖੂਹ ਵਿਚ ਸੁੱਟ
ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ
ਅੰਦਰ ਖੂਹ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਜੋ 1986 ਦੀ ਕਾਰਸੇਵਾ
ਵੇਲੇ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਰੁਪਏ ਕਿੰਨੇ
ਸਨ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਹਿਸਾਬ-ਕਿਤਾਬ ਕਿਧਰੇ
ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ, ਪਰ ਸੋਨਾ ਅੱਸੀ ਕਿਲੋ ਦੇ ਕਰੀਬ
ਸੀ, ਜੋ ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਭਾਈ
ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਤੋਲਣ ਲਈ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ
ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਿਸਾਖੀ ਕਾਂਡ ਲਈ
ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਨਕਲੀ ਨਿਰੰਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਮੁਖੀ
ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸੋਧਿਆ ਸੀ।

ਫੌਜ ਨੇ ਪਹਿਲੇ ਗੋਲੇ ਤੋਂ 15-20 ਮਿੰਟ ਪਿਛੋਂ ਦੂਜਾ ਫਾਇਰ ਉਸੇ ਥਾਂ 'ਤੇ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਮਕਸਦ ਲਈ ਹੀ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਕਮਰੇ ਨੂੰ ਮਾਰ ਹੋਣ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਮਾਰਕੀਟ ਦੇ ਨਾਲ ਲੰਗਦੀ ਇਕ ਉੱਚੀ ਬਿਲਡਿੰਗ 'ਤੇ ਮਾਊਂਟੈਨ (ਪਹਾੜੀ ਤੇਪ) ਗੰਨ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਉਪਰੰਤ ਲਤਾਈ ਗਹਿਰਗੱਚ ਸੁਰੂ ਹੋ ਗਈ। 4 ਜੂਨ ਤੋਂ ਸੁਰੂ ਹੋਈ ਲਤਾਈ ਪੂਰੀ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਚੱਲ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ 5 ਜੂਨ ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਘੰਟਾ ਘਰ ਵਾਲੇ ਪਾਸਿਓ ਪਰਕਰਮਾ ਵਿਚ ਦੱਖਲ ਹੋ ਕੇ ਜਦੋਂ ਫੌਜ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਵਲ ਵਧਣਾ ਸੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਜਨਰਲ ਸੁਬੇਗ ਸਿੰਘ ਲਾਈਟ ਮਸ਼ੀਨ ਗੰਨ ਲੈ ਕੇ ਆਪ ਲਤਾਈ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਕੁੱਦ ਪਿਆ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿੰਘ ਫੌਜ ਦੇ ਕਈ ਹਮਲੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪਛਾੜੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਸਨ ਅਤੇ ਫੌਜ ਨੂੰ ਖਦਾਸੇ ਤੋਂ ਵਧ ਕਈ ਗਣਾ ਨੁਕਸਾਨ ਢੱਲਣਾ ਪਿਆ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਵਲੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਰਚਨੀਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਬੀਤੇ 60 ਘੰਟਿਆਂ ਤੋਂ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਫੌਜ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਫਟਕਣ ਦਿੱਤਾ। ਪਰ 5 ਜੂਨ ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਹਾਲਾਤ ਵਸ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੁੰਦੇ ਵੈਖ ਕੇ ਜਨਰਲ ਨੇ ਆਪ ਲੜਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਮੀਰੀ ਪੀਤੀ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਹਿਬਾਨ ਤੋਂ ਬੋਚੁਕਾ ਅੱਗੇ ਵਧ ਕੇ ਉਸੇ ਜਗ੍ਹਾ ਤੋਂ ਫਾਇਰਿੰਗ

ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਪੇੜੀਆਂ ਉਤਰਨ ਹੀ ਲੱਗਾ
ਸੀ ਕਿ ਗੋਲੀ ਲੱਗ ਗਈ ਅਤੇ ਉਹ ਉਥੇ ਹੀ ਢੋਅ
ਲਾ ਕੇ ਖੜੇ ਗਿਆ। ਪਿੱਛੇ ਆ ਰਿਹਾ ਸਿੰਘ ਉਸ
ਨੂੰ ਸਹਾਰਾ ਦੇ ਕੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਲ ਲੱਗਦੇ
ਬਰਾਂਡੇ ਵਿਚ ਲੈ ਆਇਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੌਪਾਂ ਤੇ
ਟੈਂਕਾਂ ਅੱਗ ਦਾ ਮੀਂਹ ਵਾਰਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਹਨਾਂ ਦੇ
ਰਾਗੀ ਸਿੰਘਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਸਿੰਘ ਹੀ ਸ੍ਰੀ
ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਬਚਾਂਡੇ ਤੱਕ ਪੁਰੁਚਣ
ਵਿਚ ਮਦਲੂ ਵੇਖੇ ਸਾਨੀ ਸਾਰੇ ਸੰਨੀਜ ਕੋ ਸਾਝੇ।

ਵਿਚ ਸਫਲ ਹੋ, ਬਾਕਾ ਸਾਰੀ ਸੁਹਾਇ ਹ ਗਿਆ
 ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਦਰਸ਼ਨੀ ਡਿੜ੍ਹੀ
 ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ
 ਪਰਿਕਰਮਾ ਵਿਚ ਲਾਸਾਂ ਹੀ ਲਾਸਾਂ ਖਿਲੀਗੀਆਂ
 ਪਈਆਂ ਸਨ। ਬਰਾਂਡੇ ਦੀ ਕੰਧ ਨਾਲ ਢੋ ਲਾ ਕੇ
 ਖਤੁੰ ਭਾਈ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਗੁਰਜੀਤ,
 ਇਉਂ ਜਾਪਾਂ ਹੈ, ਅੱਹ ਜੋ ਸਰੀਰ ਪਿਆ ਹੈ
 ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਹੈ।” ਉਸ ਦੇ ਇਹ ਕਹਿਣ ਦੀ ਦੇਰ ਸੀ

ਕਿ ਇਕ ਹੋਰ ਗੋਲੀ ਉਸ ਦੀ ਛਾਤੀ ਵਿਚ ਆਂਧੀ ਅਤੇ ਉਹ ਉਥੇ ਹੀ ਢੇਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਭਾਈ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ, ਭਾਈ ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਗੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਇਕ ਦੋ ਹੋਰ ਸਿੰਘ ਕੋਠਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਪਾਸਿਓ ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ ਦੇ ਕੁਆਰਟਰਾਂ ਵਿਚ ਚਲੇ ਗਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਾਲੇ

ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਤਾਲੇ ਤੋੜ ਉਥੇ ਉਹਨਾਂ ਲੇ
ਆਪਣੇ ਚੋਲੇ ਲਾਹ ਦਿੱਤੇ।

ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਕੱਪੜਾ ਮਿਲਿਆ ਪਾ ਲਿਆ
ਅਤੇ ਉਥੇ ਮਾੜੀਆਂ ਮੌਟੀਆਂ ਪਈਆਂ ਜੁੰਡੀਆਂ
ਪੈਰੀ ਪਾ ਲਈਆਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ
ਲੱਗਾ ਸੀ ਕਿ ਫੌਜੀ ਕੇਵਲ ਚੋਲਿਆਂ ਅਤੇ ਨੰਗੇ
ਪੈਰਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਰੋਕਦੇ ਸਨ। ਸੰਤੁਂ ਦੇ ਅੰਗ-
ਰੱਖਿਅਕ ਰਹੇ ਭਾਈ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖੋਜਕੀਪੁਰ
ਨੇ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸੰਤ ਅਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ
ਸਿੰਘ ਜਦ ਪਰਿਕਰਮਾ ਵਲ ਨਿਕਲ ਗਏ ਤਾਂ
ਉਹ ਆਪਣੇ ਕੁਝ ਸਾਬੀਆਂ ਸਮੇਤ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ
ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸਿਓਂ ਬਾਹਰ
ਨਿਕਲਿਆ। ਉਹਨਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਚੌਲੇ ਪਹਿਨੇ
ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਪੈਰਾਂ ਤੋਂ ਨੰਗੇ ਸਨ। ਫੌਜੀ ਬੁੰਤਾਂ
ਵਾਂਗ ਬਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹੇ ਸਨ। ਉਹ ਉਹਨਾਂ ਦੇ
ਸਾਹਮਣਿਓਂ ਬਢੇ ਅਗਰਾਮ ਨਾਲ ਨਿਕਲ ਗਏ।
ਫੌਜੀਆਂ ਦੀ ਨੀਮ-ਬੇਹੋਸ਼ੀ ਵਾਲੀ ਹਾਲਤ ਵੇਖ ਕੇ
ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਪਛਤਾਵਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ
ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਹਥਿਆਰ ਵੀ ਨਾਲ ਲਿਆ ਸਕਦੇ
ਸਨ। ਖੋਜਕੀਪੁਰ ਦੀ ਗੱਲ ਵੀ ਠੀਕ ਜਾਪਦੀ ਹੈ।
ਬਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿਚ ਬੀਤੇ ਚਾਰ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਖੜ੍ਹੇ ਫੌਜੀ ਵੀ
ਅੱਕ-ਬੱਕ ਗਏ ਸਨ। 4 ਜੂਨ ਤੱਤਕਾਸਾਰ ਤੋਂ ਹੀ
ਲੜਾਈ ਜਾਰੀ ਸੀ। ਇਸ 72 ਘੰਟਿਆਂ ਦੀ ਲੜਾਈ ਵਿਚ
ਦੌਰਾਨ ਕਈ ਅਫਸਰਾਂ ਸਮੇਤ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਜਵਾਨ
ਮਾਰੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਸਨ।

ਦਿੱਤਾ। ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਸਰਾਂ, ਜਿਥੇ ਯਾਤਰਾ ਅਤੇ ਇਲਾਵਾ ਧਰਮ-ਯੁੱਧ ਮੌਰਚੇ ਵਿਚ ਗ੍ਰਿੜਤਾਰੀ ਦੇਣ ਲਈ ਇਕ ਵੱਡਾ ਜਥਾ ਸੰਗਰੂਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂ ਨਫੁੱਤਰ ਸਿੰਘ ਪਹਿਲਾਵਾਨੀ ਵੀ ਠਿਹਰੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਫੌਜੀਆਂ ਨੇ ਕਮਰਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਬੈਠ ਲਿਆ ਅਤੇ ਹਰ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਗੁਨੇਡ ਸੁੱਟਣ ਉਪਰੰਤ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਗ੍ਰੇਡ ਸੁੱਟ ਕੇ ਭੈਨ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਧਰੋ-ਉਧਰੋਂ ਫੜ ਕੇ ਲਿਆਂਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਰਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹ ਉਪਰੰਤ ਗੋਲੀਆਂ ਮਾਰੀਆਂ ਗਈਆਂ।

ਸੰਤ ਲੋਂਗੋਵਾਲ ਦਾ ਲਾਡਲਾ ਸਕੱਤਰ
ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਮੈਂਬਰ
ਬੱਗ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਨਫੁੱਤਰ ਸਿੰਘ ਪਹਿਲਵਾਨ ਵੀ
ਮਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਪਰ ਆਲੋਚਨਾ
ਇੰਡੀਆ ਸਿੰਘ ਸਟੂਡੋਟਸ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਾਹਿਬ
ਸਕੱਤਰ ਭਾਈ ਹਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਘ, ਸਕੱਤਰ
ਭਾਈ ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚਾਵਲ, ਰਸੀਦਰ ਸਿੰਘ
ਮਹਿਤਾ, ਹਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਿੰਲ, ਵਿਰਸ ਸਿੰਘ
ਵਲਟੋਹਾ ਤੇ ਭਾਈ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਕਾਲ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ
ਹਾਊਸ ਛੱਡ ਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਸਰਕਾਰ
ਦੇ ਤੱਜਾ ਸਿੰਘ ਸਮੁੰਦਰੀ ਹਾਲ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਵਾਲੇ
ਕਮਰਿਆਂ ਵਿਚ ਆ ਗਏ ਸਨ, ਜਿਥੇ ਸੰਤ ਹਰਸਿੰਘ
ਸਿੰਘ ਲੋਂਗੋਵਾਲ, ਜਾਂ ਟੌਹਤਾ, ਜਥੇਦਾਰ ਦਰਸਨ
ਸਿੰਘ ਈਸਾਪੁਰ, ਰਾਮ੍ਭਾਲੀਆ ਅਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ
ਲੀਡਰ ਲੁਕੇ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ
ਬਚਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਫੌਜੀਆਂ ਨੂੰ ਸਖ਼ਤ
ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਸੀ।

ਬੱਚਰ ਖਾਲਸਾ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਭਾਈ ਸੁਖਦੇਵ
ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਸਿੰਘ ਪੰਜ ਜੂਨ ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਹੀ
ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਿਵਾਸ ਵਿਚੋਂ ਬਾਗ ਵਾਲੀ ਗਲੀ
ਰਾਹੀਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਗਏ ਸਨ। ਦਮਦਮੀ
ਟਕਸਾਲ ਦਾ ਹੀ ਇਕ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂ ਰਾਮ
ਸਿੰਘ ਰਾਮਗੜੀਆ ਬੰਗੇ ਦੇ ਭੋਰੇ ਵਿਚ ਅੱਠ
ਜੂਨ ਤੱਕ ਡਿੱਟਿਆ ਰਿਹਾ। ਉਹ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ
ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਗਿਆਨੀ ਜੈਲ ਸਿੰਘ
'ਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੋਲੀ ਚਲਾਈ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਉਹ
ਪਰਿਕਰਮਾ ਵਿਚੋਂ ਸਾਰੇ ਹਾਲਾਤ ਵੇਖ ਕੇ ਵਾਪਸ
ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਗੋਲੀ ਲੱਗੇ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਇਕ
ਬਾਡੀਗਾਰਡ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਦੋ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ
ਗਏ ਸਨ, ਪਰ ਗਿਆਨੀ ਬਚ ਗਿਆ, ਕਿਉਂਕਿ
ਭਾਈ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ
ਇਹ ਗਿਆਨੀ ਜੈਲ ਸਿੰਘ ਹੈ, ਜੋ ਪਰਿਕਰਮਾ
ਵਿਚੋਂ ਹੋ ਕੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਫੌਜ ਵਲੋਂ ਇਹਨਾਂ
ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਨ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਦੌਰਾਨ ਹੀ
ਇਹ ਸਿੰਘ ਇਕ ਫੌਜੀ ਡਾਕਟਰ ਨੂੰ ਪਿੱਚ ਕੇ
ਭੋਰੇ ਅੰਦਰ ਲੈ ਗਏ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਹੋਂਥ ਵੱਡ ਕੇ
ਉਸ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ।

ਕੋਈ ਯਤਨ ਸਫਲ ਨਾ ਹੁੰਦਾ ਦੇਖ ਕੇ
ਫੌਜੀਆਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਉਸ ਵੇਲੇ
ਦੇ ਗੁੰਬੀ ਗਿਆਨੀ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ
ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਖਾਤਰਕਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਆਉਣ ਦੀ
ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਪਰ ਗਿਆਨੀ ਪੂਰਨ
ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਭਰੋਸਾ
ਦਿਵਾਇਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਫੌਜ ਇਹਨਾਂ ਖਾਤਰਕਾਂ ਨੂੰ
ਮਾਰੇਗੀ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਫੌਜ ਨੇ ਇਹ ਭਰੋਸਾ ਦੇਣ
ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਗਿਆਨੀ ਜੀ
ਨੇ ਅੰਦਰ ਅਵਾਜ਼ਾਂ ਦੇ ਕੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ
ਆਉਣ ਲਈ ਜਦ ਕਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਭਾਈ ਰਾਮ
ਸਿੰਘ ਨੇ ਅੱਗੋਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ
ਅਸੀਂ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਲਈ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਨੇ
ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਬਚਾਅ ਲਈ ਸਰਤ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀ। ਗਿਆਨੀ
ਜੀ ਦੇ ਚਲੇ ਜਾਣ ਉਪਰੰਤ ਫੌਜੀਆਂ ਨੇ ਬਹੁਤ
ਸਾਰੀਆਂ ਮਿਰਚਾਂ ਅੰਦਰ ਸੁੱਟ ਕੇ ਪੈਟੋਰੇਲ ਪਾਉਣਾ
ਉਪਰੰਤ ਅੱਗ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਭਾਈ
ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀ ਬੋਹੇਸ਼ ਹੋ ਗਏ
ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਕੇ ਸਹੀਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

ਅਸਲ ਵਿਚ ਫੌਜ ਨੇ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ. ਤੇ
ਬੀ.ਐਸ.ਐਫ. ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਹਟਾ 2 ਜੂਨ ਨੂੰ ਹੀ ਸ੍ਰੀ
ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਕੰਪਲੈਕਸ ਨੂੰ ਘੁੰਗਾ ਪਾ ਲਿਆ
ਸੀ। ਰਾਤ ਵੇਲੇ ਫੌਜੀ ਅਫਸਰਾਂ ਤੇ ਸਿਵਲ
ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਹੋਈ। ਜਿਸ ਦੌਰਾਨ
ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਡੀ.ਸੀ. ਸ. ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਬਾਰਾਤ
ਤੁਰੰਤ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸਨ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਸੀ ਕਿ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ
ਸਾਹਿਬ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਆਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦਿੱਤਾ
ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕਿ ਸੁਰਧਾਲੂ ਸੰਗਤ ਤੇ ਧਰਮ-ਸੁੱਧ
ਮੌਰਚੇ ਵਿਚ ਗ੍ਰਿਡਾਤਾਰੀ ਦੇਣ ਆਏ ਲੋਕ ਵਾਪਸ
ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਪਰਤ ਜਾਣ। ਪਰ ਪੰਡਤ ਹਰਸਿੰਹ ਸਿੰਘ

ਐਸ.ਪੀ., ਸੀ.ਏਸੀ.ਡੀ. ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਅੱਜ ਰਾਤ ਹਮਲਾ ਨਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਫਿਰ ਹਮਲਾ ਕਰਨਾ ਔਖਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਫੇਜ਼ ਦੀ ਥੋਰਾਬੰਦੀ ਦੀ ਖੁਬਚਰ ਸੁਣਦੇ ਸਾਰ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵਿਚੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਆਉਣਾ ਸੁਰੂ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਜੇ ਸਮਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਲੱਖਾਂ ਸਿੱਖ ਇਥੋਂ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਜਾਣਗੇ।

ਪੰਡਤ ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੇ ਅੜਿੱਕਾ ਨਾ
ਡਾਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਫੌਜੀ ਅਫਸਰ ਤੁਰੰਤ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ
ਹੱਕ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਸੰਤ ਭਾਵੇਂ ਸਮਾਂ ਦਿੱਤਿਆਂ

ਖਾਲਸਾ ਪੰਜ

ਹੋਈਆਂ ਸਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਤਿੰਨ ਜੂਨ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਸ਼ਹੀਦੀ ਗੁਰਪੁਰਬ ਸੀ।

ਡੀ.ਸੀ. ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ ਨੇ ਛੌਜੀ
ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਤੋਂ ਜਦ ਨਾਂਹ
ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜੈ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ
ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦਾ ਡੀ.ਸੀ. ਨਿਯੁਕਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।
ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪੁੱਜਦਿਆਂ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਪਹਿਲਾ ਕੰਮ
ਛੌਜੀ ਹਮਲੇ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਦਾ ਕੀਤਾ। ਸ.
ਬਰਾੜ ਲੰਮੀ ਛੁੱਟੀ 'ਤੇ ਚਲੇ ਗਏ। ਲਾਈ ਦੋਰਾਨ
ਹੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਾਬਾ ਅਟੱਲ ਰਾਏ ਸਾਹਿਬ ਦੇ
ਨਾਲ ਲੱਗਦੇ ਕਥਾਵਾਚਕ ਗਿਆਨੀ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ
ਦੇ ਕੁਆਰਟਰ ਵਿਚ ਪਨਾਹ ਲਈ ਬੈਂਜੀਆਂ ਕੁਝ
ਬੀਬੀਆਂ ਦੀ ਧੱਤ ਲੁਟਣ ਪਿੱਛੋਂ ਛੌਜੀਆਂ ਨੇ ਉਹਨਾਂ
ਨੂੰ ਵੀ ਗੋਲੀਆਂ ਮਾਰ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।
ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਸਿੰਖ ਸਠੂੰਟੇਸ
ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਗਰਲਜ਼ ਵਿਗ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬੀਬੀ
ਉਪਕਾਰ ਕੌਰ ਅਤੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਸ.
ਹਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਘ ਦੀ ਨਵ-ਵਿਆਹੀ ਪਤਨੀ
ਪਰਮਜ਼ਿਤ ਕੌਰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਕੁਆਰਟਰਾਂ
ਵਿਚ ਵੀ ਇਹੋ ਸਿਰੀ ਰੀ ਗੰਦੀ ਬੇਧ ਖੇਡੀ ਗਈ।
ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਲ ਲੱਗਦੇ
ਬਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਅਤੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਰੱਜ ਕੇ
ਲੁੱਟ ਮਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਥੋੜੇ
ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ
ਭੋਰੇ ਅੰਦਰਾਂ ਖਹ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਸੋਨਾ ਅਤੇ
ਰਪਾਏ ਵੀ ਛੌਜੀ ਹੱਤੇਪ ਕਰ ਗਏ।

ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਸਾਥੇ ਚਾਰ ਕਿਲੋ
ਸੋਨਾ ਤੇ ਪੈਂਡੀ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਦਿਖਾਏ ਗਏ ਸਨ,
ਜਦੋਂ ਕਿ ਟਕਸਾਲ ਦੇ ਸੁਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕਈ
ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਅਤੇ ਇਕ ਕੱਝਿਲ ਦੇ ਕਰੀਬ ਸੋਨਾ

ਖੁਹ ਵਿਚ ਸੁਟਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਸੰਗਤ ਵਲੋਂ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਇਸ ਐਲਾਨ ਪਿਛੋਂ ਭੇਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਨਿਰੰਕਰੀ ਮੁਖੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸੋਧਣ ਵਾਲੀ ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਭਾਈ ਕਾਬਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸੋਨੇ ਨਾਲ ਤੇਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜਿਥੇ ਵਿਚਲੇ ਪੈਸੇ ਵੀ ਖੁਹ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਸਾਕ ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ ਹੋਏ ਨੂੰ 24 ਸਾਲ ਬੀਤ ਗਏ ਹਨ, ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਅਜੇ ਤੱਕ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਕੰਪਲੈਕਸ ਅੰਦਰ ਉਹ ਜ਼ਮੀਨਦੇੜ ਤਹਿਖਾਨਾ (ਭੋਰਾ) ਨਹੀਂ ਲੱਭ ਸਕਿਆ, ਜਿਥੇ ਨੀਂਗੀਆਂ ਅੰਤਰਾਂ, ਸਰਾਬ ਦੀਆਂ ਬੋਤਲਾਂ ਅਤੇ ਅੱਜਾਸੀ ਦਾ ਸਾਮਾਨ ਮਿਲਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। (ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਦੀਆਂ ਰਿੰਦੀ ਅਖਬਾਰਾਂ ਨੇ ਇਹ ਬਖਰ ਮਸਾਲੇ ਲਾ ਲਾ ਡਾਪੀ ਸੀ) ਨਾ ਹੀ ਉਹ ਸੁਰੰਗ ਮਿਲੀ ਹੈ ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਲਾਹੌਰ ਨਾਲ ਜੋੜਦੀ ਸੀ। ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨੋਂ ਹਿੱਥਾਰ ਲੈ ਕੇ ਉਸ ਸੁਰੰਗ ਰਾਹੀਂ ਆਉਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਸਾਕ ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ ਸਮੇਂ

ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਬਹੁਤ ਝੁਠਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਇਸ ਖੁਣੀ ਸਾਕੇ ਦੌਰਾਨ ਪਹਿਕਰਮਾ ਅਤੇ ਆਸ ਪਾਸ ਤੋਂ ਫੜੇ ਗਏ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਛਾਉਣੀ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ, ਜਿਥੇ ਅੱਤ ਪਿਨਾਉਂਦੇ ਤੁਸੀਹੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਤੇ ਕਈ ਸਿੰਘ ਪਾਣੀ ਨਾ ਮਿਲਣ ਕਾਰਨ ਤਿਹਾਏ ਹੀ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਪਾ ਗਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸੌਮੈਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਭਾਈ ਖਜ਼ਾਨ ਸਿੰਘ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਸਹਾਇਕ ਭਾਈ ਰਫ਼ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਤਨੀ ਬੀਬੀ ਪ੍ਰੀਤਮ ਕੌਰ ਵੀ ਨਾਲ ਸੀ, ਜਿਸ ਦਾ 13 ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਬੱਚਾ ਫੌਜੀਆਂ ਨੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਯੁਵਰਾਜ ਤੇ ਲੀ ਨਾਲ ਡੇਟਿੰਗ ਨਹੀਂ-ਪ੍ਰਿਟੀ

ਕਿੰਗਸ ਇਲੈਵਨ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਮਾਲਕਣ ਅਤੇ ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਸਟਾਰ ਪ੍ਰਿਟੀ ਜਿੰਟਾ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਬੋਹੁਦ ਅਫਸੋਸ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਕਿੰਗਸ ਇਲੈਵਨ ਦੇ ਆਸਟ੍ਰੋਲੀਆਈ ਖਿਡਾਰੀ ਥੈਟ ਲੀ ਤੇ ਟੀਮ ਇੰਡੀਆ ਦੇ ਸੁਪਰ ਸਟਾਰ ਯੁਵਰਾਜ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਜੋਤਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੀਡੀਆ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਵਿਚ ਪ੍ਰਿਟੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਫਿਲਹਾਲ ਸਿੰਗਲ ਹਾਂ ਅਤੇ ਡੇਟਿੰਗ ਤੋਂ ਦੁਰ ਹਾਂ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, ‘ਆਪਣੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਮੈਂ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਉਜਾਗਰ ਕਰਨਾ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।’

ਉਦਯੋਗਪਤੀ ਨੇਸ ਵਾਡੀਆ ਨਾਲ ਚੰਗੇ ਸਬੰਧਾਂ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਵੀ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਆਸ ਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਲਾਉਂਦੇ ਰਹਿਣ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ। ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਵੀ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਦੱਖਣੀ ਅਫਰੀਕਾ ਰਵਾਨਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਟੀਮ ਦੇ ਸਾਰੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਈ-ਮੇਲ ਕਰਕੇ ਨੇਸ ਵਾਡੀਆ ਦੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਤੋਤਨ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਪ੍ਰਿਟੀ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਖਿਡਾਰੀ ਦੇ ਈ-ਮੇਲ ਆਈ.ਡੀ. ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

‘ਕਮੀਨੇ’ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰੇਗੀ ਪ੍ਰਿਅੰਕਾ

ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਹੀਰੋਇਨ ਪ੍ਰਿਅੰਕਾ ਚੋਪਤਾ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਫਿਲਮ ‘ਕਮੀਨੇ’ ਵਿਚ ਉਸਦੇ ਕਿਰਦਾਰ ਤੋਂ ਦਰਸ਼ਕ ਜ਼ਰੂਰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਣਗੇ। ਵਰਨਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਪਿੱਛੇ ਜਿਹੇ ਪ੍ਰਿਅੰਕਾ ਦੀ ਫਿਲਮ ‘ਫੈਸ਼ਨ’ ਆਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸ ਨਾਲ ਕੰਗਣਾ ਰਾਣਾਵਤ ਤੇ ਮੁਗਧਾ ਗੋਡਸੇ ਵੀ

ਸਨ ਤੋਂ ਇਸ ਫਿਲਮ ਨੇ ਚੰਗਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਪ੍ਰਿਅੰਕਾ ਵੱਖਰੀ ਦਿੱਖ ਵਿਚ ਨਜ਼ਰ ਆਈ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਇਹ ਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਨੂੰ ਮੋਹਿਤ ਕਰ ਗਿਆ ਸੀ।

‘ਕਮੀਨੇ’ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਿਅੰਕਾ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ, ‘ਮੈਨੂੰ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਵਿਸ਼ਾਲ ਦੇ ਸਿਸਟੀਕੋਣ ਮੁਤਾਬਕ ਆਪਣੇ

ਕਿਰਦਾਰ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ।’ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਪ੍ਰਿਅੰਕਾ ਨੇ ਸਵੀਟੀ ਦਾ ਕਿਰਦਾਰ ਨਿਭਾਇਆ ਹੈ। ਪ੍ਰਿਅੰਕਾ ਨੇ ਕਿਹਾ, ‘ਮੈਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਹੈ ਕਿ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਕਿਰਦਾਰ ਤੋਂ ਲੋਕ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਣਗੇ। ਤੁਸੀਂ ਵਿਸ਼ਾਲ ਤੋਂ ਮਾਤ੍ਰ ਕੰਮ ਦੀ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਰੱਖ ਸਕਦੇ। ਦਰਾਸਲ ਮੇਰਾ ਕਿਰਦਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਧੀਆ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕ ਇਸ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਕਰਨਗੇ ਹੀ ਕਰਨਗੇ।’ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਫਿਲਮ ਨੇ ਪੰਜ ਜੁਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਤ ਹੋਣਾ ਸੀ, ਪਰ ਹੁਣ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਤਰੀਕ ਅੱਗੇ ਪਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਪ੍ਰਿਅੰਕਾ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸ਼ਾਹਿਦ ਕਪੂਰ ਵੀ ਹਨ।

ਕੰਗਨਾ ਨੇ ਮਾਰੀ ਹਾਲੀਵੁੱਡ ਵਲ ਉਡਾਰੀ

ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਹੀਰੋਇਨ ਐਸਵਰਿਆ ਰਾਏ ਬੱਚਨ ਅਤੇ ਸਿੱਲਪਾ ਸੈਟੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੁਣ ‘ਰਾਜ਼-2’ ਦੀ ਹੀਰੋਇਨ ਕੰਗਨਾ ਰਾਣਾਵਤ ਹਾਲੀਵੁੱਡ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਆਕਾਰੀ ਦੇ ਜਲਦੇ ਖਿਲਾਰੇਗੀ। ਕੰਗਨਾ ਜਲਦੀ ਹੀ ਹਾਲੀਵੁੱਡ ਦੀ ਇਕ ਫਿਲਮ ਲਈ ਆਪਣੀ ਉਡਾਣ ਭਰੇਗੀ।

ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਦੀ ਪਤਲੀ ਪਤੀ ਮੁਤਾਬਕ ਕੰਗਨਾ ਨੂੰ ਇਹ ਅੰਤਰ-ਰਾਸਟਰੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਉਸ ਦੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਦੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਸੁਤਰਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਕੰਗਨਾ ਟੀ.ਵੀ. ਲੱਤਵਾਰ ਫਰੈਂਡਜ਼ ਫੇਮ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇ ਮਸਹੂਰ ਅਦਾਕਾਰ ਮੈਥਿਊ ਪੇਰੀ ਦੀ ਮੁੱਖ ਭੁਮਿਕਾ ਵਾਲੀ ਫਿਲਮ ਲਈ ਸ਼ਕਰੀਨ ਟੈਸਟ ਦੇਣ ਜੁਨ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਲਾਸ ਏਜ਼ੱਲਸ ਜਾਵੇਗੀ। ਸੁਤਰਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਹਾਲੀਵੁੱਡ ਦੇ ਫਿਲਮ ਨਿਰਮਾਤਾ ਨੇ ਕੰਗਨਾ ਦੀ ਰਿੰਦੀ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚਲੀ ਅਦਾਕਾਰੀ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਰਿਹਾ ਨਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਤੁਰੰਤ ਆਪਣੇ ਏਜੰਟ ਨੂੰ ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਦੀ ਹਾਟ ਕੰਗਨਾ ਕੋਲ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਲਈ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ਕੰਗਨਾ ਨੂੰ ਇਹ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਰਿਤਿਕ ਰੋਸ਼ਨ ਦੀ ਫਿਲਮ ‘ਕਾਈਟਸ’ ਦੇ ਸੈਟ 'ਤੇ ਹੋਈ। ਹਾਲਕਿ ਕੰਗਨਾ ਹਾਲੀਵੁੱਡ ਦੀ ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਰੋਲ ਵਿਚ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਵੇਗੀ, ਪਰ ਹਾਲੀਵੁੱਡ ਵਿਚ ਪੈਰ ਧਰਨ ਲਈ ਉਸ ਦੀ ਸੂਰੂਆਤ ਮਾੜੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਗੋਅ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਲਈ ਲੜ ਰਹੀ ਸੇਲਿਨਾ

ਸੇਲਿਨਾ ਜੇਤਲੀ ਦੀ ਚਰਚਾ ਉਸ ਦੀ ਐਕਟਿੰਗ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਬੋਲਦ ਸੀਨ, ਸਬੰਧਾਂ ਅਤੇ ਬੋਲਦ ਕਾਰਨਾਮਿਆਂ ਲਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਉਸ ਹੋਗ ਗੋਅ ਰਾਈਸਟਸ ਐਕਟੋਰਿਸਟ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਚਰਚਾ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਕ ਫਿਲਮ ਦੀ ਸਟਾਰਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਉਹ ਸਕੂਲ ਯਨੀਫਾਰਮ ਵਿਚ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਸਕੂਲ ਦੀ ਯੂਨੀਫਾਰਮ? ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਸਕੂਲ ਗਰਲ ਦੇ ਰੋਲ ਵਿਚ ਹੋ? ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਨਹੀਂ, ਸਿਰਫ ਇਕ ਗਾਣੇ ਵਿਚ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਸੀਕਵੈਸ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਸੀਕਵੈਸ ਦੀ ਸੂਟਿੰਗ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਵੱਡਾ ਖਾਸ ਰਿਹਾ। ਸਕੂਲ ਯੂਨੀਫਾਰਮ ਪਾ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਅਚਾਨਕ ਇਕ ਦਮ ਨੌਜਵਾਨ, ਤਤੋ-ਤਾਜ਼ਾ ਅਤੇ ਜੋਸੀਲਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਇਹ ਮੇਰਾ ਅਨੁਭਵ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਮਾਡਲਿੰਗ ਕਰਦੀ ਸੀ, ਦੋ ਸਾਲ ਤੱਕ ਕੋਲਕਾਤਾ ਵਿਚ ਪੇਇੰਗ ਗੈਸਟ ਰਹੀ ਸੀ।

ਇਕ ਸਾਲ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਰਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਮਾਂ

ਸੇਲਿਨਾ
ਜੇਤਲੀ

ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਜੇ ਤਿਆਰ ਵੀ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਲੋਕ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸੁਰਤਾਂ ਰੱਖ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਅਚਾਨਕ ਮੈਨੂੰ ਕਮਰਾ ਛੱਡਣਾ ਪਿਆ ਸੀ। ਹਾਲਤ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਸਿਰਫ ਮੇਰਾ ਸਟਕੇਸ ਅਤੇ ਮੇਬਾਈਲ ਸੀ ਅਤੇ ਮੈਂ ਟੈਕਸਟੀ ਵਿਚ ਬੈਠੀ ਸੋਚ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਜਾਵਾਂ ਤਾਂ ਜਾਵਾਂ ਕਿੱਥੇ। ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਕੋੜੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਮਿਠੀਆਂ ਲੱਗਣ ਲੱਗਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਉਹਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਕਿ ‘ਗੋਅ ਰਾਈਸਟਸ ਐਕਟੋਰਿਸਟ’ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜੋ ਕੰਮ ਤੁਸੀਂ ਸੂਰੂ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬਹੁਤ ਗੈਰੀ ਹੈ। ਕੀ ਇਹ ਗੱਲ ਸਹੀ ਹੈ? ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਜੀ ਹਾਂ ਕਈ ਲੋਕ ਪੁੱਛਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੈਂ ਲੈਸਬੀਅਨ ਤਾਂ ਨਹੀਂ। ਹਰ ਚੰਗੇ ਕੰਮ ਦੀ ਸੂਰੂਆਤ ਆਲੋਚਨਾ ਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਵਿਚੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਵੀ-ਮੇਲ ਆ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਮਜ਼ਾਕ ਉਡਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੀ ਇਹ ਗੱਲ ਸਹੀ ਹੈ? ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਜੀ ਹਾਂ ਕਈ ਲੋਕ ਪੁੱਛਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੈਂ ਲੈਸਬੀਅਨ ਤਾਂ ਨਹੀਂ।

ਰਹੀ ਗੋਅ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਹਮਦਰਦੀ ਦੀ ਗੱਲ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹਮਦਰਦੀ ਰੱਖਦੀ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਕਰੀਬ ਤੋਂ ਜਾਣਿਆ ਹੈ। ਸੈਕਸਮਾਈਲੀ ਨੂੰ ਛੱਡੇ ਦੇਵੇ, ਤਾਂ ਇਹ ਲੋਕ ਦੀ ਆਮ ਇਨਸਾਨ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਪੁਰੀ ਇੱਜਤ ਨਾਲ ਜ਼ਿੰਦਗ ਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਗੋਅ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਰੀਬ ਤੋਂ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਮੇਰਾ ਪਹਿਲਾ ਬੁਆਏ ਫੈਂਡ ਗੋਅ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੈਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਹੋਈ ਸੀ।

ਉਹ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਇਨਸਾਨ ਸੀ, ਪਰ ‘ਗੋਅ’ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਸਾਡਾ ਰਿਸਤਾ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਵਧਿਆ। ਇਹ ਉਦੋਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕੋਲਕਾਤਾ ਵਿਚ ਰਹੀ ਕੇ ਮਾਡਲਿੰਗ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਦਰਾਸਲ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਕਈ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸੰਪਰਕ ਵਿਚ ਆਈ ਸੀ। ਉਥੋਂ ਮੈਂ ਇਕ ਸਾਲ ਤੱਕ ਜਿਸ ਨਾਲ ਰਹੀ, ਉਹ ਪ੍ਰੋਵਿੱਤ ਕੁਮਾਰ ਵੀ ‘ਗੋਅ’ ਸੀ। ਅੱਜ ਮੈਂ ਜੋ ਕੁਝ ਹਾਂ, ਉਸ ਦੀ ਵਾਹਾਨਾ ਨਾਲ ਹੈ।

ਪਰ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਗ੍ਹਾ-ਜਗ੍ਹਾ ਅਨਾਦਰ ਦੇਖਿਆ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਦਮੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛੁਚਾਏ। ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਲੜਦੇ-ਲੜਦੇ ਅਖਿਰਕਾਰ ਹਾਰਟ ਅਟੈਕ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਵੀ ਹੋ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋ

Finally the wait is over...

Now, watching a movie in Chicago
will be a BIG experience

Grand Opening May 30th, 2009

Featuring Bollywood, Tollywood & International Films

Catering to a diverse film going audience & the cultural community of Chicago

5 luxury screens | digital 2k projection | stadium seating
urban stylish decor | introducing **EBONY LOUNGE** restaurant & bar

BIG Cinemas

www.BigCinemas.com

9180 Golf Road, Niles IL - 60714
Tel: 847-299-2366

ਖੁੱਲਾ ਸੱਦਾ

ਜਿਨਾ ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ ਨਾ ਵਿਸਰੈ ਹਰਿ ਨਾਮਾਂ ਮਨਿ ਮੰਤੁ॥ ਧੰਨ ਸਿ ਸੇਈ ਨਾਨਕਾ ਪੁਰਨ ਸੋਈ ਸੰਤੁ॥

ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਵਿਚ ਸੰਤ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮੁਰਾਲੇਵਾਲੇ ਇਕ ਅਜਿਹੀ ਅਛੁੱਤੀ ਸੁਖਸੀਅਤ ਹੋਏ ਹਨ, ਜੋ ਦੈਵੀ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਭੰਡਾਰ ਅਤੇ ਪਰਉਪਕਾਰ ਦੀ ਮੂਰਤ ਸਨ। ਗੁਰਮਤਿ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਹੀ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ ਦੀ ਲਹਿਰ ਚਲਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੰਖੀ ਦੀ ਫੁਲਵਾੜੀ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਇਆ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਲੁਬਾਣਾ ਬਰਾਦਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਸਵਕਾ ਹੀ ਅੱਜ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਉਜਵਲ ਇਤਿਹਾਸ ਸਿਰਜ ਰਹੀ ਹੈ।

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਸੁਸਾਇਟੀ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆਨਾ

ਵਲੋਂ

ਸਿੱਖ ਰਿਲੀਜ਼ੀਅਸ ਸੁਸਾਇਟੀ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆਨਾ

10005 Colorado Street Crown Point IN 46307

ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ

ਸੰਤ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮੁਰਾਲੇਵਾਲਿਆਂ ਦੀ 59ਵੀਂ ਬਰਸੀ

ਪੁਰਨ ਸੁਰਧਾ ਅਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਮਨਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

ਆਰੰਭ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ

5 ਜੂਨ ਸੁਕਰਵਾਰ 9:30 ਵਜੇ ਸਵੇਰੇ

6 ਜੂਨ ਸਨਿਚਰਵਾਰ ਸ਼ਾਮ 7:30 ਤੋਂ 9:00 ਵਜੇ

ਸਮਾਪਤੀ ਅਤੇ ਭੋਗ

7 ਜੂਨ ਐਤਵਾਰ 10:00 ਵਜੇ ਸਵੇਰੇ

ਉਪਰੰਤ ਕੀਰਤਨ ਦਰਬਾਰ

ਰਾਗੀ ਜਥੇ

ਭਾਈ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੰਗੀਲਾ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ

ਭਾਈ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਿਕਾਗੇ

ਭਾਈ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਇੰਡੀਆਨਾ

ਭਾਈ ਅਰਵਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬਾਰਾਮੂਲਾ ਸ੍ਰੀਨਗਰ

ਭਾਈ ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਊਬੈਂਡ, ਇੰਡੀਆਨਾ

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਸਿੱਖ ਕਲਚਰਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਇੰਡੀਆਨਾ ਵਲੋਂ 7 ਜੂਨ 2009 ਨੂੰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਇਹ ਚੌਥਾ ਮੇਲਾ ਹੈ। ਇਸ ਮੌਲੇ ਨੂੰ ਐਨ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਰਧਾ ਅਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਮਨਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸੰਗਤਾਂ ਵਲੋਂ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਮੁਹ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮੌਕੇ ਹਾਜ਼ਰੀਆਂ ਭਰ ਕੇ ਧੰਨਵਾਦੀ ਬਣਾਓ ਜੀ।

6 ਜੂਨ ਸਨਿਚਰਵਾਰ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਭਾਈ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੰਗੀਲਾ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨਗੇ

ਸੰਗਤ ਦੇ ਸੇਵਾਦਾਰ

ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਘੋੜੜਾ (ਚੇਅਰਮੈਨ): 765-714-2699, ਪਾਲ ਖਲੀਲ (ਸਹਾਇਕ ਚੇਅਰਮੈਨ): 269-861-1800, ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸੱਲ੍ਹਾਂ (ਪ੍ਰਧਾਨ): 317-362-5843, ਕਿਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਵਾ (ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ): 574-320-3242, ਇੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਸਕੱਤਰ): 219-741-2119, ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗਿਲਜੀਅਂ (ਸਹਾਇਕ ਸਕੱਤਰ): 708-205-5235, ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੱਲ੍ਹਾਂ (ਸਹਾਇਕ ਸਕੱਤਰ): 219-670-7289, ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਮੁਲਤਾਨੀ (ਵਿੱਤ ਸਕੱਤਰ), ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਟਾਂਡਾ (ਸਹਾਇਕ ਖਜ਼ਾਨਚੀ): 219-775-5903, ਬਲਰਾਜ ਸਿੰਘ (ਸਹਾਇਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸਕੱਤਰ): 219-484-9403, ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਮਿਆਣੀ (ਧਾਰਮਿਕ ਸਕੱਤਰ) 219-588-1817, ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਰੈਡੀ (ਫੰਡਰੇਜ਼ਰ ਸਕੱਤਰ) 219-617--5641, ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਮੁਲਤਾਨੀ ਭੀਵਾਲ (ਫੰਡਰੇਜ਼ਰ ਚੇਅਰਮੈਨ): 515-991-4274, ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਪੇਲੀਆ (ਲੋਕ ਸੰਪਰਕ ਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਸਕੱਤਰ): 219-218-2042, ਲਖਵੀਰ ਸਿੰਘ ਚੱਕਭਾਈ (ਫੰਡਰੇਜ਼ਰ ਸਕੱਤਰ): 219-828-8410

ਟਰਸਟੀ

ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਡਾਲਾ), ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਸਿਕੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੰਗਲੀ, ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਘੋੜੜਾ, ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੱਲ੍ਹਾਂ, ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ, ਲਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੱਲ੍ਹਾਂ, ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਮੁਖਤਿਆਰ ਸਿੰਘ, ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਡਿਪਟੀ, ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ, ਵਿਕਾਰ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ, ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ, ਹਰਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਨਹਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਹੈਪੀ, ਰੁਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭਗਿਆਣਾ, ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ (ਤਲਵੰਡੀ ਕੂਕਿਆਂ), ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ ਅਵਾਨ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਪਾਲੀਆ, ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੈਟੀ, ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਸਲੇਮਪੁਰ, ਲਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੇਲੀਆ, ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ (ਤਲਵੰਡੀ ਕੂਕਿਆਂ), ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੁਲਤਾਨੀ